

ALLAHIN RƏNG SƏNƏTİ

HARUN YƏHYA

MÜNDƏRİCAT

Giriş: Rəngli bir dünya

Rəng nədir? Necə əmələ gəlir?

Rəngdəki dizayn

Rəng verən molekullar: Piqmentlər

Rənglərin dili

Təkamülün açıqlaya bilmədiyi bir mövzu:

Uyğunluq və simmetriya

Nəticə

Maddənin arxasındakı sirr

Təkamül Yalanı

OXUCUYA

Bu kitabda və digər işlərimizdə təkamül nəzəriyyəsinin süqutuna xüsusi yer ayrılmasının səbəbi bu nəzəriyyənin hər cür din əleyhdarı olan fəlsəfənin təməlini meydana gətirməsidir. Yaradılışı və dolayısı ilə, Allahın varlığını inkar edən darvinizm 150 ildir ki, bir çox insanın imanını itirməsinə və ya şübhəyə düşməsinə səbəb olmuşdur. Buna görə də, bu nəzəriyyənin yalan olduğunu gözlər önünə gətirmək əhəmiyyətli imani bir vəzifədir. Bu əhəmiyyətli xidmətin bütün insanlığa çatdırılması isə zəruridir. Bəzi oxucularımız ola bilər ki, yalnız bir kitabımızı oxumaq imkanı tapa bilər. Bu səbəblə, hər kitabımızda bu mövzuya xülasə də olsa yer ayrılması uyğun hesab edilmişdir.

Qeyd edilməsi lazım olan başqa bir xüsüs də bu kitabların məzmunu ilə əlaqədardır. Yazıçının bütün kitablarında imani mövzular Quran ayələri yönündə izah edilir və insanlar Allahın ayələrini öyrənməyə və yaşamağa dəvət edilirlər. Allahın ayələri ilə əlaqədar bütün mövzular oxucuda heç bir şübhə və ya sual buraxmayacaq şəkildə açıqlanmışdır.

Bu mövzuda istifadə edilən səmimi, sadə və səlis üslub isə kitabların hamı tərəfindən rahat başa düşülməsini təmin edir. Bu təsirli və sadə izah sayəsində kitablar "bir nəfəsə oxunan kitablar" ibarəsinə tam uyğun gəlir. Dini qəti şəkildə rədd edən insanlar belə bu kitablarda bildirilən həqiqətlərdən təsirlənir və yazılanların doğruluğunu inkar edə bilmirlər.

Bu kitab və yazıçının digər əsərləri oxucular tərəfindən şəxsən oxuna biləcəyi kimi, qarşılıqlı söhbət şəraitində də oxuna bilər. Bu kitablardan istifadə etmək istəyən bir qrup oxucunun, kitabları bir yerdə oxumaları mövzu ilə əlaqədar öz təfəkkür və təcrübələrini də bir-birlərinə ötürmək baxımından faydalıdır.

Bununla belə, yalnız Allahın razılığı üçün yazılan bu kitabların tanınmasında və oxunmasında iştirak etmək də böyük xidmətdir. Çünki yazıçının bütün kitablarında isbat və razı salıcı yön son dərəcə güclüdür. Bu səbəblə, dini izah etmək istəyənlər üçün ən təsirli üsul bu kitabların digər insanlar tərəfindən də oxunmasının təşviq edilməsidir.

Kitabların arxasına yazıçının digər əsərlərinin təqdimatının əhəmiyyətli səbəbləri vardır. Bu sayədə kitabı nəzərdən keçirən şəxs yuxarıda yazılan xüsusiyyətləri daşıyan və oxumaqdan xoşlandığını ümid etdiyimiz bu kitabla eyni xüsusiyyətlərə sahib daha bir çox əsərin olduğunu görər, imani və siyasi mövzularda faydalana biləcəyi zəngin bir qaynağın mövcudluğuna şahid olacaq.

Bu əsərlərdə digər bəzilərdə görülən, yazıçının şəxsi qənaətlərinə və şübhəli qaynaqlara əsaslanan izahlara, müqəddəsata qarşı lazım olan ədəb və hörmətə diqqət yetirilməyən üslublara, şübhəli və həmçinin incidici yazılara rast gələ bilməzsiniz.

YAZIÇI VƏ ƏSƏRLƏRİ HAQQINDA

Harun Yəhya təxəllüsündən istifadə edən yazıçı Adnan Oktar 1956-cı ildə Ankarada anadan olmuşdur. İbtidai və orta təhsilini Ankarada almışdır. Daha sonra İstanbul Memar Sinan Universitetinin İncəsənət fakültəsində və İstanbul Universitetinin Fəlsəfə bölməsində təhsil almışdır. 1980-ci illərdən bu yana imani, elmi və siyasi mövzularda bir çox əsər hazırlamışdır. Bununla yanaşı, yazıçının təkamülçülərin saxtakarlıqlarını, iddialarının əsassızlığını və darvinizmin qanlı ideologiyalarla olan qaranlıq əlaqələrini ortaya qoyan çox əhəmiyyətli əsərləri vardır.

Harun Yəhyanın əsərləri təxminən 30.000 şəklin olduğu cəmi 45.000 səhifəlik külliyyatdır və bu külliyyat 60 fərqli dilə tərcümə edilmişdir.

Yazıçının təxəllüsü inkarçı düşüncəyə qarşı mübarizə aparan iki peyğəmbərin xatirəsinə hörmət olaraq adlarını yad etmək üçün Harun və Yəhya adlarından götürülmüşdür. Yazıçı tərəfindən kitabların üz qabığında Rəsulullahın (səv) möhürünün olmasının simvolik mənası isə kitabların məzmunu ilə əlaqədardır. Bu möhür Qurani-kərimin Allahın son kitabı və son sözü, Peyğəmbərimizin (səv) xatəmül-ənbiya olduğunun rəmzidir. Yazıçı bütün yayımlarında Quranı və Rəsulullahın sünnəsini özünə rəhbər etmişdir. Bu surətlə, inkarçı düşüncə sistemlərinin bütün təməl iddialarını bir-bir ortadan qaldırmağı və dinə qarşı yönələn etirazları tam susduracaq son sözü söyləməyi əsas almışdır. Böyük hikmət və kamal sahibi olan Rəsulullahın möhüründən bu son sözü söyləmək niyyətinin duası olaraq istifadə edilmişdir.

Yazıçının bütün işlərindəki ortaq hədəf Quranın təbliğini dünyaya çatdırmaq, beləliklə, insanları Allahın varlığı, birliyi və axirət kimi təməl imani mövzular üzərində düşünməyə sövq etmək və inkarçı sistemlərin əsassız təməllərini və azğın tətbiqlərini gözlər önünə çəkməkdir.

Necə ki, Harun Yəhyanın əsərləri Hindistandan Amerikaya, İngiltərədən İndoneziyaya, Polşadan Bosniya–herseqovinaya, İspaniyadan Braziliyaya, Malayziyadan İtaliyaya, Fransadan Bolqarıstana və Rusiyaya qədər dünyanın əlavə bir çox ölkəsində sevilərək oxunur. İngilis, fransız, alman, italyan, ispan, portuqal, urdu, ərəb, alban, rus, boşnaq, uyğur, İndoneziya, Malay, benqal, serb, bolqar, Çin, Danimarka və İsveç dili kimi bir çox dilə tərcümə edilən əsərlər xaricdə geniş oxucu kütləsi tərəfindən izlənilir.

Dünyanın dörd tərəfində fəvqəladə təqdir toplayan bu əsərlər bir çox insanın iman etməsinə, bir çoxunun da imanında dərinləşməsinə vəsilə olur. Kitablari oxuyub araşdıran

hər kəs bu əsərlərdəki hikmətli, dolğun, asan aydın olan və səmimi üslubun, ağıllı və elmi yanaşmanın fərqlində olar. Bu əsərlər sürətli təsir etmə, qəti nəticə vermə, etiraz və təkzib edilə bilinməyən xüsusiyyətləri daşıyır. Bu əsərləri oxuyan və üzərində ciddi şəkildə düşünən insanların artıq materialist fəlsəfəni, ateizmi və digər azğın görüş və fəlsəfələrin heç birini səmimi olaraq müdafiə etmələri mümkün deyil. Bundan sonra müdafiə etsələr də, ancaq romantik inadla müdafiə edəcəklər. Çünki fikri dayaqları aradan götürülmüşdür. Dövrümüzdəki bütün inkarçı cərəyanlar Harun Yəhya külliyyatı qarşısında fikirlə məğlub olmuşlar.

Şübhəsiz, bu xüsusiyyətlər Quranın hikmət və ifadə təsirliliyindən qaynaqlanır. Yazıçı bu əsərlərə görə öyünmür, yalnız Allahın hidayətinə vəsilə olmağa niyyət etmişdir. Bundan başqa, bu əsərlərin çap və nəşrində hər hansı bir maddi qazanc güdülmür.

Bu həqiqətlər göz önünə gətirildikdə insanların görmədiklərini görmələrini təmin edən, hidayətlərinə vəsilə olan bu əsərlərin oxunmasını təşviq etməyin də çox əhəmiyyətli xidmət olduğu ortaya çıxır.

Bu qiymətli əsərləri tanıtməyin yerinə insanların zehinlərini bulandıran, fikri qarışıqlıq meydana gətirən, şübhə və tərəddüdləri aparmaq və imanı qurtarmaq üçün güclü və iti təsiri olmadığı ümumi təcrübə ilə sabit olan kitabları yaymaq isə əmək və zaman itkisinə səbəb olar. İmanı qurtarmaq məqsədindən çox, yazıçının ədəbi gücünü vurğulamağa yönələn əsərlərdə bu təsirin əldə edilə bilməyəcəyi məlumdur. Bu mövzuda şübhəsi olanlar varsa, Harun Yəhyanın əsərlərinin tək məqsədinin dinsizliyi yox etmək və Quran əxlaqını yaymaq olduğunu, bu xidmətdəki təsir, müvəffəqiyyət və səmimiyyətin açıq şəkildə göründüyünü oxucuların ümumi qənaətindən anlaya bilərlər.

Bilmək lazımdır ki, dünyadakı zülm və qarışıqlıqların, müsəlmanların çəkdiyi əziyyətlərin təməl səbəbi dinsizliyin fikri hakimiyyətidir. Bunlardan xilas olmağın yolu isə dinsizliyin fikirlə məğlub edilməsi, iman həqiqətlərinin ortaya qoyulması və Quran əxlaqının insanların qavrayıb yaşaya biləcəkləri şəkildə izah edilməsidir. Dünyanın gündən-günə daha çox büründüyü zülm, fəsad və qarışıqlıq mühiti diqqətə alındığında bu xidmətin mümkün qədər sürətli və təsirli şəkildə edilməsinin lazım olduğu aydındır. Əks halda, çox gec ola bilər.

Bu əhəmiyyətli xidmətdə öndərliyi üzərinə götürən Harun Yəhya külliyyatı Allahın izni ilə 21-ci əsrdə dünya insanlarını Quranda təsvir edilən hüsur, sülh, düzgünlük, ədalət, gözəllik və xoşbəxtliyə daşımağa vəsilə olacaq.

GİRİŞ: RƏNGLİ BİR DÜNYA

Heç bir rəngin olmadığı, qapqaranlıq bir dünyada yaşamaq necə olardı, heç fikirləşdinizmi? Bir an üçün bütün fikirlərinizdən qurtularaq indiyə qədər öyrəndiyiniz hər şeyi bir kənara qoyaraq düşünün. Bədəninizin, ətrafınızdakı insanların, dənizlərin, göy üzünün, ağacların, çiçəklərin, bir sözlə hər şeyin qapqara olduğunu gözünüzdə canlandırmağa çalışın. Ətrafınızda heç bir rəngin olmadığını fikirləşin. Ətrafınızdakı insanların, pişiklərin, itlərin, quşların, kəpənəklərin, meyvələrin heç rəngi olmasaydı, nə hiss edərdiniz təsəvvür etməyə çalışın. Belə bir dünyada yaşamağı heç istəməzdiniz, elə deyilmi?

Çox insan indiyə qədər nə qədər rəngli bir dünyada yaşadığını, necə olub da ətrafında belə bir rəng müxtəlifliyinin olduğunu heç düşünməmiş ola bilər. Rənglərin olmadığı bir dünyanın necə ola biləcəyi də heç ağına gəlməmiş ola bilər. Çünki gözləri görəndə hər kəs gözünü açdığı andan etibarən rəngli bir dünyayla qarşılaşmışdır. Halbuki qapqaranlıq, rəngsiz bir yer üzü modeli qeyri-mümkün deyil, əksinə əsl təəccüblü olan hal-hazırda parlaq və rəngarəng bir dünyada yaşamağımızdır.

Rəngsiz bir dünya deyiləndə ağla qaranın, ağın və boz tonlarının olduğu bir yer gələ bilər. Halbuki qara, ağ və boz da rəngdir. Buna görə də insanın rəngsizliyi təsəvvür etməsi çox çətinidir. Rəngsizliyi tərif edərkən mütləq bir rəngdən istifadə etmək məcburiyyəti yaranır. “Hər şey rəngsiz, qapqara idi; üzündə rəng qalmamışdı, ağappaq olmuşdu” kimi cümlələrlə rəngsizlik ifadə edilməyə çalışılır. Halbuki bunlar rəngsizliyin deyil ağ-qara bir dünyanın tərifidir.

Bir saniyəlik ətrafınızdakı hər şeyin rənginin bir anda yox olduğunu düşünün. Belə bir vəziyyətdə hər şey bir-birinə qarışacaq, cisimləri bir-birindən ayırmaq mümkün olmayacaqdır. Məsələn, qəhvəyi rəngli taxta stolun üstündəki narıncı rəngli bir portağalı, qırmızı çiyələkləri və ya rəngarəng çiçəkləri görmək mümkün olmayacaqdır, çünki nə portağal narıncı olacaq, nə stol qəhvəyi, nə də çiyələklər qırmızı... Tərifinin verilməsi belə olduqca çətin olan bu rəngsiz dünyada qısa bir müddət də olsa, yaşamaq insana böyük bir sıxıntı verəcəkdir. Bir insanın xarici aləmlə əlaqə yaratmasından, yaddaşının işləməsində, beyninin öyrənmə vəzifəsini yerinə yetirməsində rəngin əhəmiyyəti çox böyükdür. Çünki insan, hadisələr və məkanlar, kəslər və obyektlər arasında ancaq xarici görünüşləri və rəngləri sayəsində sağlam bir əlaqə qurar. Yalnız səs və ya toxunma, cisimləri tanımaq üçün kifayət etmər. İnsan üçün xarici aləm ancaq rəngləriylə bir bütündür və bir məna ifadə edər.

Rənglərin müxtəlifliyinin bizə verdiyi fayda sadəcə ətrafımızı tanımaq üçün deyil. Təbiətdəki qüsursuz rəng ahəngi insan ruhuna böyük bir zövq verir. Ancaq burada diqqət

yetirilməsi lazım olan bir məqam vardır: İnsanın bu ahəngi görə bilməsi və bütün təfərrüatlarından zövq alması üçün ona çox xüsusi dizayn olmuş gözlər verilmişdir. Canlılar aləmində rəngləri ən incə təfərrüatına qədər qavrayan ən funksional göz insan gözləridir. Belə ki, insan gözü milyonlarla rəngə qarşı həssasdır.¹ Göründüyü kimi mükəmməl bir şəkildə çalışan insandakı göz mexanizmi, rəngli bir dünyanı görə bilmək üçün xüsusi olaraq dizayn edilmişdir. Bu səbəbdən ötrü dünyada və kainatda belə bir nizamın varlığını dərk edə biləcək tək varlıq ağıl sahibi olan insandır. Bütün bu məlumatların əsasında bu nəticə ortaya çıxır:

Yer üzündəki və göydəki hər incəlik, hər naxış, hər rəng insanın bu nizamı anlayıb dərk etməsi və bunun üzərində düşünməsi üçün yaradılmışdır. Təbiətdəki bütün rənglər insan ruhuna zövq verəcək şəkildə nizamlanmışdır. Həm canlılarda, həm də cansız dünyada qüsursuz bir simmetriya və rəng ahəngi hakimdir. Bu xüsusi vəziyyət qarşısında düşünən bir insanın ağına olduqca əhəmiyyətli bəzi suallar gələcək.

Yer üzünü rəngli edən nədir? Dünyamıza fəvqəladə gözəllik verən rənglər necə əmələ gəlir? Yer üzündəki rəng müxtəlifliyi və rənglər arasındakı ahəngi dizayn edən kimdir? Bütün bunların təsadüflər zəncirinin əmələ gətirdiyi məqsədsiz dəyişikliklərlə meydana gəldiyi deyilə bilərmi? Əlbəttə ki, belə bir şeyi heç kim deyə bilməz. Nəzarətsiz təsadüflər milyonlarla rəngi deyil, heç bir şeyi meydana gətirə bilməzlər. Məsələn, bir kəpənəyin qanadlarını düşünün və ya hər biri bir sənət möcüzəsi olan rəngarəng çiçəkləri. Bunların şüursuz bir proses nəticəsində əmələ gəldiyini demək sağlam bir ağıl üçün, əlbəttə ki, mümkün deyil.

Bu həqiqəti belə bir misalla da asanlıqla görə bilərik. Bir insan təbiətdəki ağacları, çiçəkləri əks etdirən bir portret gördükdə bu portretdəki rəng ahənginin, nizamlı formaların, xüsusi strukturların təsadüfən meydana gəldiyini iddia etməz, hətta bunu ağına belə gətirməz. Bu şəxsin qarşısına biri çıxsın və desə ki, “burada gördüyün rənglər küləyin təsiriylə aşdı, bir müddət sonra da yağışın və s. proseslərin təsiriylə və aradan keçən uzun bir müddət nəticəsində ortaya belə bir rəsm çıxdı”. Bu iddia sahibinə inanılmayacağı qəti bir həqiqətdir. Burada olduqca maraqlı bir məqam vardır. Heç kim ağıla sığmayan belə bir iddia etməyə çalışmaz, ancaq nədənsə, təbiətdə gördüyümüz qüsursuz rəng və simmetriyanın bu cür şüursuz bir proses nəticəsində meydana gəldiyi iddia edilir və hətta bu barədə təkamülçülər tərəfindən “təsadüf tezisləri” də hazırlanır və müxtəlif işlər görülür. Bu mövzuda heç çəkinmədən əsassız iddialar irəli sürülür.

Göründüyü kimi bu, açıq-aşkar korluqdur. Üstəlik bunun başa düşülməsi də olduqca çətinidir. Bir az düşünməyə başlayıb bu korluqdan xilas olan şəxs isə dünyada olduqca möcüzəvi mühitdə yaşadığını başa düşəcəkdir. Və insan, həyatı üçün ən uyğun şərtlərə malik olan bu mühitin təsadüfən meydana gələ bilməyəcəyini də tamamilə dərk edəcəkdir. Düşünən insan, necə ki, bir portretin rəssamı olduğunu ilk baxdığı anda dərk edirsə,

ətrafındakı rəngarəng, parlaq, simmetrik və olduqca estetik mühitin də bir Yaradıcısı olduğunu eyni şəkildə dərk edəcəkdir. Bu Yaradıcı yaratmada heç bir şəriki olmayan, hər şeyi bir-birilə ahəng içində yaradan, bizi milyonlarla rənglə bəzənmiş saysız-hesabsız gözəlliyin olduğu bu dünyaya yerləşdirən Allahdır. Allahın yaratmasında hər şey bir-biriylə tam bir uyğunluq içindədir. Allah, yaratma sənətindəki bənzərsizliyi Quran ayələrində belə xəbər verir:

Yeddi göyü təbəqələr şəklində quran Odur. Sən Mərhəmətli Allahın yaratdığında qətiyyən bir uyuşmazlıq tapmazsan. Bir başını qaldırıb göyə diqqət yetir, heç onda bir çat görürsənmi? Sonra göz gəzdirib təkrar bax. Göz zəlil və yorğun halda özünə tərəf dönəcəkdir. (Mülk surəsi, 3–4)

AĞILLI DİZAYN YƏNİ YARADILIŞ

Allahın yaratmaq üçün dizayn etməyə ehtiyacı yoxdur.

Kitabın bəzi yerlərində istifadə edilən 'dizayn' ifadəsinin doğru başa düşülməsi vacibdir. Allahın qüsursuz bir dizayn yaratmış olması, Rəbbimizin əvvəl plan qurduğu daha sonra yaratdığı mənasını verməz. Bilinməlidir ki, yerlərin və göylərin Rəbbi olan Allahın yaratmaq üçün hər hansı bir 'dizayn' etməyə ehtiyacı yoxdur. Allahın dizayn etməsi və yaratması eyni anda olur. Allah bu cür nöqsanlardan uzaqdır. Allahın, bir şeyin və ya bir işin olmasını istədikdə onun olması üçün yalnız: “Ol!” deməsi kifayətdir. Ayələrdə belə buyrulur:

Bir şeyi yaratmaq istədikdə ona təkcə: “Ol!” deyər, o da olar. (Yasin surəsi, 82)

Göyləri və yeri icad edən Odur. O, bir işi yaratmaq istədikdə ona ancaq: “Ol!” – deyər, o da olar. (Bəqərə surəsi, 117)

Rəng nədir? Necə meydana gəlir?

Bəzi incəliklər insan yaddaşında əhəmiyyətli yer tutar və heç dəyişməz. Məsələn ən çox tanınan cisimlər olan ağaclardan başlayaq. Ağacların rəngi həmişə yaşıl və onun müxtəlif çalarlarıdır. Payız gəldikdə bu rənglərin dəyişəcəyini hamı bilir. Səmanın rəngi də mavi və ya boz rəngin müxtəlif çalarlarındadır. Meyvələrin rəngləri də heç dəyişməz, məsələn əriyin rəngiylə, albalının rəngi həmişə müəyyəndir, tanışdır. Bir sözlə, işıq altında olan hər canlının, hər cismin bir rəngi vardır. Ətrafınızdakı şeylərə diqqətli bir şəkildə baxın. Nələr görürsünüz? Masa, stul, pəncərənidən görünən ağaclar, səma, evinizin divarları, ətrafınızdakı insanların üzləri, yediğiniz meyvələr, hal-hazırda oxuduğunuz kitab... Bunların hamısı ayrı bir rəngə malikdir. Bütün bu rənglərin nəyə görə təyin olunduğunu, necə təşkil edildiyini və necə meydana gəldiyini heç düşündünüz mü?

Canlı həyatında olduqca əhəmiyyətli bir rolu olan rənglərin meydana gəlməsi üçün hansı şeylərin lazım olduğunu ümumi olaraq araşdıraq. (Bu maddələr daha sonra təfərrüatlı olaraq ələ alınacaq.) Tək bir rəngin, məsələn, yalnız qırmızının ya da yalnız yaşılın meydana gəlməsi üçün aşağıda maddələr halında verilmiş olan əməliyyatların hər biri bu ardıcılığa görə reallaşmalıdır.

1-Rəngin meydana gəlməsi üçün lazım olan ilk şərt işığın varlığıdır. Bu səbəblə də əvvəlcə Günəşdən gələn şüaların necə bir xüsusiyyətə sahib olmasının lazım olduğunu araşdıraraq başlamaqda fayda vardır. Rənglərin meydana gələ bilməsi üçün Günəşdən yer üzünə gələn şüalar, rəngləri meydana gətirə biləcək şəkildə, müəyyən bir dalğa uzunluğuna sahib olmalıdır. Günəşin yaydığı bütün şüaların içindən yalnız “görünən şüalar” olaraq adlandırılan bu şüaların yer üzünə gəlmə ehtimalı 10^{25} -də bir ehtimaldır. Bu inanılması çətin olan ehtimal reallaşar və rənglərin meydana gəlməsi üçün lazım gələn şüalar Günəşdən Dünyaya çatar.

2-Günəşdən gəlib kosmosa yayılan işıq həqiqətdə gözə zərər verəcək xüsusiyyətlərə malikdir. Buna görə də Dünyaya çatan işıq, gözün asanlıqla qəbul edə biləcəyi və zərər verməyəcəyi vəziyyətə gəlməlidir. Bunun üçün şüalar bir süzgecdən keçməlidir. Bu nəhəng süzgec Dünyanı əhatə edən “atmosfer”-dir.

3-Atmosferdən keçən işıq yer üzünə səpələnir və rast gəldiyi maddələrin hamısına dəyərək əks olunur. İşığın dəydiyi maddələr, işığı udmayıb əks etdirəcək xüsusiyyətlərdə olmalıdır. Göründüyü kimi maddələrin quruluş xüsusiyyəti də yer üzünə gəlib çatan bu işıqla rəngləri meydana gətirəcək şəkildə uyğun olmalıdır. Bu şərt də reallaşar və Günəşdən gələn işığın dəydiyi maddələrdən asanlıqla yeni bir işıq dalğası yayılır.

4–Rənglərin meydana gəlməsindəki digər bir mərhələ də işıq dalğalarını qəbul edə biləcək bir qəbulediciyə, yəni gözə ehtiyac olmasıdır. Işıq dalğalarının görmə orqanlarıyla da uyğunluq içində olması zəruridir.

5–Günəşdən gələn şüalar gözümüzün təbəqələrindən keçib torlu qişada elektrik signalına çevrilməlidir. Daha sonra bu elektrik siqnalları insan beynində görünüşü dərk etməklə məsul olan görmə mərkəzinə çatdırılmalıdır.

6–Bizim hər hansı bir rəngi gördüyümüzü ifadə edə bilməyimiz üçün reallaşması lazım olan son bir mərhələ daha vardır. Rənglərin meydana gəlməsindəki son mərhələ görmə mərkəzinə gələn elektrik siqnallarının, burada olan sinir hüceyrələri tərəfindən “rəng” olaraq başa düşülməsidir.

Göründüyü kimi tək bir rəngin meydana gəlməsi üçün olduqca təfərrüatlı və bir–birinə bağlı bir ardıcılıqla baş verən əməliyyatlar reallaşmalıdır.

Rənglə əlaqədar olaraq əldə edilən bütün məlumatlar rəngin meydana gəlməsi vaxtı baş verən hər bir əməliyyatın çox həssas tarazlıqlar üzərinə qurulmuş olduğunu göstərir. Bu həssas tarazlıqlar olmadığı təqdirdə rəngli bir dünya yerinə bulanıq və qaranlıq bir dünya içində qalmağımız hətta görmə qabiliyyətimizi itirməyimiz mümkündür. Yuxarıda sayılan maddələrdən yalnız torlu qişadakı elektrik siqnallarını qəbul edəcək hüceyrələrin olmadığını düşünək. Nə gələn günəş işığının kafi xüsusiyyətlərə sahib olması, nə gözün digər hissələrinin tam olması, nə də atmosferin varlığı kifayət etməyəcək.

Görmə əməliyyatında torlu qişanın rolu

Torlu qişanı daha dərinlən araşdıraraq bir az daha dərinliyə gedək. Torlu qişada özünə bir vəzifə götürən “rodopsin” adlı piqment maddəsinin olmadığını fərz edək. Rodopsin güclü işıqda öz xüsusiyyətini itirən, qaranlıqda təkrar əmələ gələn bir maddədir. Gözdə kifayət qədər rodopsin əmələ gələndə göz qaranlıqda dəqiq görə bilməz. Rodopsinin xüsusiyyəti işıqdan alınan səmərin artırılmasıdır. Bu maddə tam lazım olduğu anda ehtiyac duyduğu qədər yaradılır. Rodopsin tarazlığı qurulduğunda isə şəkillər aydınlaşmağa başlayar. Görmə əməliyyatında olduqca əhəmiyyətli bir maddə olan rodopsin olmasaydı nə olardı? Bu vəziyyətdə insan yalnız aydınlıqda görə bir canlı olardı.² Göründüyü kimi gözdə ən incə təfərrüatına qədər düşünülmüş qüsursuz bir sistem vardır.

Bəs bizi qaranlıqlardan xilas edib, bizə rəngli bir dünya təqdim edən bu sistem kimin əsəridir?

Bura qədər sıraladığımız hər mərhələ bir ağıl, iradə və güc tələb edən əməliyyatlardır. Belə bir ardıcılığın və uyğunluğun təsadüfən meydana gəlmə ehtimalının olmadığı isə çox açıq bir həqiqətdir. Belə bir sistemin vaxt ərzində meydana gəlməsi də qeyri-mümkündür. Bu əməliyyatların təsadüfən meydana gəlməsi üçün milyonlarla, hətta milyardlarla il gözlənilsə də nəticə heç bir şəkildə dəyişməyəcək. Gözləməklə ya da təsadüflərlə rəngli bir dünyanı meydana gətirəcək sistemlər əsla əmələ gələ bilməz. Bu mükəmməl sistem ancaq xüsusi bir dizaynın nəticəsində ortaya çıxa bilər ki, bunun mənası da yaradılış olduğudur. Allah bütün kainatı bürüyən sonsuz bir gücün və aqlın sahibidir. Kainatdakı hər nizamda Allahın bənzərsiz yaratma sənətinin nümunələri vardır. Rənglərin meydana gəlməsindəki bənzərsiz sənət də Allahın bənzərsiz yaratması ilə ortaya çıxmışdır. Allah hər şeyə qadirdir.

Göyləri və yeri icad edən Odur. O, bir işi yaratmaq istədikdə ona ancaq: "Ol!" – deyər, o da olar. (Bəqərə surəsi, 117)

RƏNGDƏKİ DİZAYN

Bizim üçün rəng, cisimlərin xüsusiyyətlərini aydınlaşdırmağa, onlara daha yaxşı tərif verməyə imkan verən bir anlayışdır. Ətrafındakı cisimlərin rənglərini tək-tək düşünən insan həqiqətdə nə qədər təfərrüatlı bir rəng müxtəlifliyi ilə qarşı-qarşıya olduğunu asanlıqla görəcək. Canlı-cansız bütün cisimlərin bir rəngi vardır. Üstəlik, dünyanın hər yerində eyni növdəki canlılarda eyni rənglər vardır. Hara gedirsiniz gedin qarpızın rəngi həmişə qırmızıdır, kivilər həmişə yaşıldır, dənizlər mavidir ya da mavinin çalarlarındadır, qar ağdır, limon sarıdır, fillərin rəngi dünyanın hər yerində eynidir, ağacların rəngi də eynidir heç dəyişməz. Süni olaraq əldə edilən rənglərdə də vəziyyət dəyişməz. Dünyanın harasına gedirsiniz gedin sarı ilə qırmızını qarışdırarsanız narıncı, qara ilə ağ qarışdırarsanız boz rəngi əldə edərsiniz. Bu da heç vaxt dəyişməz. Məhz bu məqamda daha fərqli düşünməyə başlamaqda fayda vardır. Əvvəlcə cisimlərdəki rənglərin necə meydana gəldiyi sualını verərək düşünək. Bunu belə bir misalla açıqlaya bilərik. Bir mağazaya girdiyinizi və burada rəngarəng, növbənöv naxışlara və görünüşə sahib rəngləri bir-biriylə olduqca uyğun olan parçalarla qarşılaşdığınızı düşünün. Əlbəttə ki, bu parçalar bura təsadüfən gəlməmişdir: Şüurlu kəslər tərəfindən naxışları çəkilməmiş, rəngləri hazırlanmış, zəruri rəngləmə əməliyyatları yerinə yetirilmiş və daha bir çox keçid mərhələdən keçdikdən sonra o mağazada sərgilənməyə başlamışlar. Bir sözlə, bu parçaların varlığı onları dizayn edən və hazırlayan kəslərin varlığından asılıdır. Siz də bunları gördüyünüzdə bunlar bura təsadüfən gəlmiş, parçaların üzərinə tökülən boyalar nəticəsində təsadüfən bu naxışlar meydana gəlmiş deməz. Hətta heç bir ağıl sahibi varlıq belə bir iddiada ola bilməz. Eyni şəkildə təbiətdə hər an gördüyümüz görünüşləri, kəpənəkləri, çiçəkləri, dəniz altındakı rəngarəng məkanları, ağacları, buludlarla örtülmüş səmanı və digərlərini də eynilə bu mükəmməl parçalar kimi qarşımıza gətirən şüur sahibi bir İradə vardır. Kainatdakı qüsursuz müxtəliflik xüsusi bir dizaynın nəticəsidir. Bu dizayn Günəşdən gələn işığın meydana gəlməsindən, bu işığın beynimizdə rəngli bir əsər görünüşü halını almasına qədər hər mərhələdə özünü göstərir. Bu da, rənglərdəki dizaynın bir sahibinin, yəni bir dizaynerin olduğunu ən böyük dəlillərindəndir. Əlbəttə ki, çox üstün bir ağıla və çox üstün bir yaratma gücünə sahib olan Allah kainatdakı bütün rəngləri və insanı heyran edən naxışları yaradır.

Rənglərin meydana gəlməsində baş verən mərhələlər daha əvvəl qısaca maddələr halında verilmişdi. Rəngdəki üstün dizayn bu hissədə işıq, beyin və göz ardıcılığı ilə, fərqli başlıqlar altında araşdırılacaq.

1-İşıq, həyat və rəng

Günəş, kainatdakı orta ölçüdəki milyardlarla ulduzdan yalnız biridir. Günəşi bizim üçün kainatdakı ən əhəmiyyətli ulduz edən xüsusiyyətləri: Böyüklüyü, ətrafındakı planetlərlə olan əlaqəsi və saçdığı xüsusi şüalardır. Günəşin bu xüsusiyyətlərindən yalnız birinin belə hal-hazırda mövcud olan ölçülərində hər hansı bir fərq olsaydı yer üzündə həyat ola bilməzdi. Həqiqətən də Günəş, Dünyada canlı bir həyatın meydana gələ bilməsi və davam edə bilməsi üçün lazım olan ən ideal ölçülərə sahibdir.³ Məhz bu səbəblə də elm adamları Günəşi, yer üzündəki “həyat mənbəyi” olaraq xarakterizə edir.

Yer üzünün ən uyğun şəkildə qızması və bitkilərin fotosintez edə bilməsi üçün tək mənbə günəş işığıdır. Bilindiyi kimi canlı həyatının mövcud ola bilməsi üçün qızma və fotosintez prosesinin olması zəruridir. Bundan başqa yer üzündə aydınlığın və rəngli bir dünyanın meydana gəlməsi də yenə Günəşdən gələn şüalar sayəsində reallaşar. Bu vəziyyətdə dünyanın ən əhəmiyyətli enerji mənbəyi olan bu şüaların necə meydana gəldiyi sualı ağıla gələcəkdir. Yer üzündəki canlı həyatının açarı olaraq xarakterizə edilə biləcək bu şüaların, bu qədər əhəmiyyətli vəzifələri yerinə yetirə bilməsi, bunun üçün lazımı xüsusiyyətlərin hamısına eyni anda sahib olması təsadüflərin əsəri ola bilməz. Bunun səbəbi işığın quruluşu araşdırıldığında daha yaxşı aydın olacaq.

Kosmosda olan ulduzların yaydığı enerji kosmos boşluğunda dalğalar halında hərəkət edər. Günəşdən də enerji olaraq yenə dalğalar halında həm işıq, həm də istilik gəlir. Ulduzlardan yayılan bu enerjinin hərəkəti, bir gölün üzərinə atılan daşın suda meydana gətirdiyi dalğalara oxşayır. Necə göldəki dalğaların müxtəlif uzunluqları ola bilirsə, istilik və işıq yayılarkən də eyni şəkildə fərqli dalğa uzunluqları olar.

Bu məqamda kainatdakı işığın fərqli dalğa uzunluqları haqqında məlumat verməkdə fayda vardır. Kainatda olan ulduzların və digər işıq mənbələrinin hamısı eyni növdə işıq yaymazlar. Bu fərqli şüaların təsnifatı dalğa uzunluqlarına və tezliklərinə görə aparılır. Kainatdakı bu fərqli dalğa uzunluqları çox geniş bir sahəyə yayılmışdır. Məsələn ən qısa dalğa uzunluğu, ən uzun dalğa uzunluğundan tam 10^{25} qat daha kiçikdir. (10^{25} rəqəmi 1 rəqəminin yanına 25 ədəd sıfır qoyulmasıyla əldə edilən çox böyük bir rəqəmdir.)

Kainatdakı 10^{25} lik bir uzunluğa sahib olan şüa yelpiyinin içində, Günəşin yaydığı şüaların hamısı çox dar bir hissəyə sıxışdırılmışdır. Günəşdən yayılan fərqli dalğa uzunluqlarının 70%-i, uzunluğu 0,3 mikronla 1,5 mikron kimi çox kiçik bir interval arasında dəyişir. Günəşin şüalarının niyə belə kiçik bir intervala sıxışdırıldığını araşdırdığımızda isə qarşımıza maraqlı bir nəticə çıxar: Dünyadakı canlı həyatı və rənglərin meydana gəlməsini dəstəkləyəcək olan şüalar, yalnız bu intervalda olan şüalardır.

“Energy and the Atmosphere” adlı kitabında İngilis fiziki Yan Kempbell, bu üstün dizaynı “inanılmaz dərəcədə təəccüblü” olaraq xarakterizə edərək bu məqama belə diqqət çəkir:

Günəşdən yayılan şüaların, Dünyadakı həyatı dəstəkləmək üçün lazım olan çox kiçik intervala sıxışdırılmış olması həqiqətən çox fəvqəladə bir vəziyyətdir.⁴

10^{25} -lik elektromaqnit diapazonda Günəşin əks etdirdiyi bu bir birimlik şüa intervalının böyük bir qismi “görülə bilən şüa” olaraq adlandırılır. Bu vahiddən aşağı və yuxarı intervalda olan şüalar da yer üzünə infraqırmızı və ultrabənövşəyi şüalar olaraq çatır. Bir sözlə, bu iki şüa növünün xüsusiyyətlərini də araşdıraraq.

İnfaqırmızı şüalar istilik dalğaları olaraq yer üzünə çatarkən, ultrabənövşəyi şüalar yüksək enerjili olub canlılar üzərində zərərli təsirlər əmələ gətirə bilirlər. İnfaqırmızı şüalar atmosferdən keçərək, Dünyanı canlıların yaşaması üçün əlverişli hala gətirəcək istiliyi təmin edirlər. Ultrabənövşəyi şüalar isə yalnız müəyyən bir nisbətdə yer üzünə çata bilirlər. Bu miqdarın bir az daha çox olması vəziyyətində canlıların toxumaları zərər görər və ölümlərə gətirib çıxarar. Az olması vəziyyətində isə canlıların ehtiyacı olan enerji təmin edilə bilməz.

Bütün bunlar canlı həyatı üçün olduqca əhəmiyyətli təfərrüatlardır. Günəşdən gələn şüaların funksiyalarında da görüldüyü kimi dünyada mövcud olan hər sistemdə bir nizam və nəzarət vardır. Nə qədər həssas bir tarazlığın olduğunu qısaca izah etdiyimiz belə bir sistemin təsadüfən əmələ gəlməsi, əlbəttə ki, mümkün deyil. Bu qüsursuz sistemin başqa bir funksiyasını daha araşdıraraq təsadüfən meydana gəlməsinin qeyri-mümkün olduğunu bir daha görək.

2 - Yer üzünü bürüyən zireh: Atmosfer

Bəzi Günəş şüalarının canlılar üçün zərərli ola biləcəyindən daha əvvəl bəhs etmişdik. Məhz bu zərərli təsirin yox edilə bilməsi üçün bir çıxış yolu tapılmalıdır.

Gəlin bu vəziyyətə hamımız birlikdə bir çıxış yolu tapmağa çalışaq və günəş şüalarını süzəcək qədər təsirli bir sistem planlamağa çalışaq. Ancaq bu sistemin bütün Dünyanı Günəşin zərərli təsirlərindən qoruyacaq, bunun daimi olmasını təmin edəcək, qulluq tələb etməyən, həmçinin kosmosdan gələ biləcək digər təhlükələri də dərhal yox edəcək, çox funksiyalı bir sistem olması lazım olduğunu unutmayaq. Bu vəziyyətdə, şübhəsiz ki, ağıla müxtəlif alternativlər gələcəkdir, layihələr hazırlanacaqdır. Lakin hazırlanan layihələrin heç biri hal-hazırda dünyada mövcud olan filtrlı qoruma qədər çox funksiyalı və təsirli olmayacaq. Bu filtrlı qoruma atmosferimizdir. Dünyanın atmosferi zərərli şüaları süzmə əməliyyatında 100% müvəffəqiyyətlidir və Dünyanın qorunması üçün Allah tərəfindən xüsusi olaraq dizayn edilmişdir.

Atmosferin xüsusi təbəqələri sayəsində bu şüalardan yalnız lazım olan miqdarı yer üzünə çatar. Çünki atmosfer Günəşdən gələn şüaların hamısını dalğa uzunluqlarına görə xüsusi əməliyyatlara məruz qoyar. Atmosferimiz bütün bu şüaları süzmək üçün dizayn edilmiş nəhəng bir təmizləmə müəssisəsi kimidir. Yer üzündə tək bir nümunəsi belə olmayan bu nəhəng təmizləmə sistemi, Allahın özünə vermiş olduğu xüsusi quruluşu sayəsində bu əməliyyatları yerinə yetirə bilir. Allah göylərin yaradılışına belə diqqət çəkir.

Əlbəttə göylərin və yerin yaradılması, insanların yaradılmasından daha böyükdür. Ancaq insanların çoxu bilməz. (Mümin surəsi, 57)

Günəşdən gələn şüalar olduqca xüsusi şüalardır. Bu şüaların yer üzünə çata bilməsi üçün atmosferdən keçəcək xüsusiyyətlərə sahib olması da zəruridir. Eyni şəkildə atmosferin də bu şüaları keçirəcək bir quruluşa sahib olması zəruridir. Əks halda nə atmosferin varlığı, nə də şüaların quruluşunun uyğunluğu bir məna ifadə etməyəcək. Atmosferin şüaları keçirmə xüsusiyyəti sayəsində günəşdən gələn şüalar yer üzünə asanlıqla gəlib çatar. Yalnız burada üzərində dayanılması lazım olan çox əhəmiyyətli bir məqam vardır.

Atmosfer yalnız və yalnız canlı həyatı üçün lazımi olan görülə bilən və yaxın infraqırmızı şüaları keçirərkən, həyat üçün öldürücü olan digər şüaların keçməsinə qəti bir şəkildə maneçilik törədir. Beləcə Günəşdən və Günəşdən kənar mənbələrdən yəni kosmosun

digər yerlərindən Dünyaya gəlib çatan zərərli şüalara qarşı Dünyanın atmosferi çox əhəmiyyətli bir "süzgəc" əmələ gətirir.⁵ Məşhur astronom Maykl Denton bu həqiqəti belə ifadə etmişdir:

Atmosfer qazları, görünən və yaxın infraqırmızı şüalardan başqa demək olar ki, yerdə qalan digər bütün şüaları isə çox güclü bir şəkildə udurlar. Diqqət yetirilsə, atmosferin, elektromaqnit yelpiyin çox geniş alternativləri içində, keçişinə izn verdiyi yeganə şüalar, görünən şüalar və yaxın infraqırmızı şüalardan ibarət olan kiçik bir intervaldır. Demək olar ki, qamma, ultrabənövşəyi və mikro dalğalı şüalar Dünya səthinə çatmaz.⁶

Göründüyü kimi atmosferin quruluşunda da çox üstün bir dizayn vardır. Günəş 10^{25} də 1 ehtimalın arasından yalnız bizə faydalı olan və rəngli bir Dünyanı meydana gətirəcək olan şüaları göndərir, atmosfer də onsuz da yalnız bu şüaların yer üzünə keçişinə izn verir. Bundan başqa atmosferdəki qazların xüsusiyyətləri sayəsində günəş şüaları ilə birbaşa əlaqə halında olan canlı gözləri də təhlükələrə qarşı qorunmuş olar. Bütün bu xüsusiyyətlər Allahın hər şeyi müəyyən bir ölçüylə yaratdığının dəlilləridir.

Göylərin və yerin səltənəti Ona məxsusdur. O, Özünə oğul götürməmişdir və səltənətində də şəriki olan yoxdur. O, bütün şeyləri xəlq etmiş və onlara münasib bir biçim vermişdir. (Furqan surəsi, 2)

3 - Maddəyə dəyən işıq

Günəşdən gələn işıq saniyədə 300 000 km kimi müdhiş bir sürətlə hərəkət edərək Dünyaya gəlib çatır. Işığın bu sürəti sayəsində hər an rəngli bir dünya ilə qarşılaşırıq. Bəs bu daimi görünüş necə əmələ gəlir?

Atmosferi keçərək müdhiş bir sürətlə yer üzünə gəlib çatan işıq yer üzündəki maddələrə dəyir. Işıq, bu sürətlə maddəyə dəydiyində atomları ilə qarşılıqlı təsirə girərək rəngləri meydana gətirəcək dalğa uzunluqlarına ayrılır. Beləcə əlinizdə tutduğunuz kitab, kitabın sətirləri, şəkilləri, çölə baxdığınızda gördüyünüz mənzərə, ağaclar, binalar, avtomobillər, səma, quşlar, pişiklər, bir sözlə, gözün gördüyü hər şey rənglərini əks etdirə bilirlər.

Bu rənglərin əks olunmasını təmin edən molekullar piqmentlərdir. Yəni hər maddənin əks etdirdiyi rəng, tərkibində olan piqment molekullarından asılıdır. Hər piqment molekulunun atom xüsusiyyətləri fərqlidir. Yəni bu molekullardakı atomların sayı, növü və düzülüşləri fərqlidir. Bir-birlərindən bu şəkildə fərqlənən piqmentlərə dəyən işıq, fərqli rəng çalarlarının əks olunmasına səbəb olar. Amma rəng anlayışının meydana gəlməsi üçün bu da kifayət etmir. Əks olunan və müəyyən bir rəng xüsusiyyətini daşıyan işığın, qəbul edilməsi və görülməsi üçün özünü qəbul edəcək bir göz sisteminə çatması lazımdır.

4- Gözə gələn işıq

Maddələrin əks etdirdikləri şüalar rəng olaraq qəbul edilmək üçün gözə çatmalıdırlar. Gözün varlığı tək başına kifayət etmir. Şüalar gözdən sonra da, gözlə uyğunluq içində fəaliyyət göstərən bir beyinə çatmalıdır.

Ən yaxın nümunə olan öz gözümüzü və beynimizi düşünək. İnsan gözü bir çox fərqli orqanoid və hissədən meydana gəlmiş, olduqca mürəkkəb bir quruluşa malikdir. Bütün bunların eyni anda və uyğunluq içində işləməsi sayəsində görürük və rəngləri başa düşürük. Göz, gözyaşı vəziləriylə, buynuz qişasıyla, konyunktivlə, quzehli qişa və göz bəbəyi ilə, göz linzaları ilə, torlu qişasıyla, koroidiylə, göz əzələləri və göz qapaqları kimi toxuma və orqanoidləriylə bənzərsiz bir sistemdir. Bunlarla yanaşı beyinlə əlaqəsini təmin edən möhtəşəm sinir şəbəkəsi və olduqca mürəkkəb olan görmə sahəsiylə birlikdə bütöv bir halda qətiyyən təsadüfən əmələ gəlməyəcək çox xüsusi bir quruluşa malikdir.

Gözü qısaca tanıtdıqdan sonra görmə hadisəsinin necə baş verdiyinə də bir nəzər salaq. Gözə gələn işıq şüaları əvvəlcə buynuz qişadan, sonra göz bəbəyindən, sonra da linzadan keçərək torlu qişaya çatar.

Rəngin qəbul edilməsi torlu qişadakı konus hüceyrələrində başlayar. Işığın müəyyən rənglərinə güclü şəkildə reaksiya verən üç əsas konus hüceyrə qrupu vardır. Bunlar mavi, yaşıl və qırmızı konus olaraq təsnif edilirlər. Konus hüceyrələrinin reaksiya verdiyi qırmızı, mavi və yaşıl: Təbiətdə olan üç əsas rəngdir. Məhz bu üç rəngə həssas olan konus hüceyrələrinin fərqli dərəcələrdə xəbərdar edilmələri nəticəsində milyonlarla fərqli rəng tonu ortaya çıxar.

Konus hüceyrələri qəbul etdikləri bu rəng məlumatlarını, sahib olduqları piqmentlər sayəsində elektrik siqnallarına çevirirlər.⁷ Bu hüceyrələrə bağlı olan sinir hüceyrələri də elektrik siqnallarını beyindəki xüsusi bir bölgəyə çatdırırlar. Məhz həyatımız boyu gördüyümüz rəngarəng Dünyamızın meydana gəldiyi yer beyindəki bu bir neçə santimetrlik bölgədir.

5- Qaranlıq beynimizdəki rəngli dünya

Rənglərin meydana gəlməsinin son mərhələsi beyində reallaşır. Əvvəlki hissədə ifadə etdiyimiz kimi gözdəki sinir hüceyrələri elektrik siqnalına çevrilən görüntüləri beyinə ötürür və xarici aləmdə gördüyümüz hər şey beyindəki görmə mərkəzində qavranılır. Ancaq bu məqamda qarşımıza təəccüblü bir həqiqət çıxır: Beyin bir ət parçasıdır və içi qaranlıqdır. İçi qarqaranlıq olan beynimizdə cisimlərdən gələn elektrik siqnalları müəyyən edilir və cisimlər, cisimlərin rəngləri və digər bütün xüsusiyyətləri hisslər şəklində yaranır. Burada üzərində əhəmiyyətlə dayanılmalı məqam, şübhəsiz ki, bir ət parçasında bu qəbul etmə əməliyyatının necə olub da reallaşdığı sualıdır.

Xüsusilə rənglərin müəyyən edilməsində bir çox sual işarəsi mövcuddur. Elektrik siqnallarının görmə sinirləri vasitəsilə beyinə necə çatdırıldığı və beyində nə kimi fizioloji təsir yaratdığı suallarına rəng alimləri hələ də cavab verə bilmirlər.⁸ Bildikləri yalnız rənglərin bir həqiqət kimi hiss edilməsinin içimizdə, yəni beynimizdəki görmə mərkəzində baş verdiyidir.⁹ (Ətraflı məlumat üçün baxın, *maddənin arxasındakı sirr* hissəsi)

Əslində beyinin həyata keçirdiyi əməliyyatların çox böyük bir hissəsi hələ də tam olaraq aydınlaşdırıla bilməmişdir. Bu mövzuyla əlaqədar olaraq edilən şərhlər yalnız nəzəriyyələrə əsaslanır. Halbuki, beyin, insan ilk yarandığından bəri bütün funksiyalarını eyni bugünkü kimi əskiksiz bir şəkildə yerinə yetirir. İnsanların təxminən bir kiloqramlıq ağırlığa sahib, qaranlıq bir ət parçasının içində rəngləriylə, şəkilləriylə, səsləriylə, qoxularıyla və dadlarıyla üçölçülü bir dünya yaşaması, Allahın qüsursuz yaratması sayəsindədir. Hər insan doğulduğunda bu bənzərsiz yaradılış möcüzəsini hazır olaraq tapar. İnsanın, nə bu funksiyalarının ortaya çıxmasına, nə bunların davamlılığına, nə də başqa bir mərhələyə hər hansı bir şəkildə nəzarət etməsindən söhbət gedə bilməz.

Rəbbimiz Quranda belə buyurmuşdur:

De: “Allahdan başqa yalvardığınız şəriklər haqda düşündünüzümü? Bir mənə göstərin görüm, onlar yer üzündə nəyi yaradıblar? Yoxsa onların göylərin yaradılmasında şərikliyi var?” Yaxud onlara bir kitab vermişik, onlar da ondakı dəlilə istinad edirlər? Xeyr! Zalımlar bir-birinə ancaq yalan vəd verirlər. Həqiqətən, Allah göyləri və yeri tərpənməsinlər deyə, tutub saxlayır. Əgər tərpənsələr, Ondan başqa onları heç kəs tutub saxlaya bilməz. Həqiqətən də, O, Həlimdir, Bağışlayandır. (Fatir surəsi, 40–41)

RƏNG VERƏN MOLEKULLAR PIQMENTLƏR

Daha əvvəlki hissələrdə maddələrdə olan piqment molekullarının fərqli atom xüsusiyyətlərindən ötrü şüaları fərqli şəkillərdə əks etdirmələrindən və bu sayədə rəng çalarlarının ortaya çıxdığından bəhs etmişdik. Ətrafınıza yenə belə bir baxın. Gözünüzün gördüyü sahədə nə qədər çox fərqli rəng varsa, bu o qədər fərqli sayda piqmentin varlığını göstərir. Çünki ətrafımızda gördüyümüz hər şeyin rəngi, maddələrin tərkibində olan piqmentlərdən asılıdır. Bitkilərin yaşıl rəngi, dərinizin rəngi, gözünüzün rəngi, heyvanların rəngi, bir sözlə, bütün rənglər hamısı piqmentlərin quruluş xüsusiyyətindən qaynaqlanır.

Piqment nədir?

Piqmentlər həm gözümüzdə, həm də obyektlərin əsasən xarici səthlərində olaraq rənglərin meydana gəlməsini təmin edən xüsusi molekullardır. Piqment molekullarının hərəkətə keçməsi üçün müəyyən bir enerji lazımdır. Əlbəttə ki, rənglərin meydana gəlməsindəki digər bütün mərhələlərdə olduğu kimi, piqmentlərlə işıq arasında da yenə qüsursuz bir uyğunluq vardır. Çünki yer üzünə gəlib çatan “görünən şüalar”, canlılarda rəng molekulu olaraq bilinən “piqment” molekulları üçün xüsusi olaraq nəzərdə tutulmuşdur.

Bundan başqa insan gözü də buna uyğun bir quruluşa malikdir. Gözümüzün torlu qişasında olan konus hüceyrələrinin də üç əsas rəngi, yəni qırmızı, yaşıl və mavini qəbul etməsinin səbəbi də içlərində olan xüsusi piqment molekullarıdır. Bu piqmentlərin rəngli bir dünya görməyimiz üçün reallaşdırdıqları əsas əməliyyat özlərinə gələn işığın “rəng” enerjisini elektrik siqnalına çevirmələridir. Yəni rəng deyə bildiyimiz hər şey əslində bu piqmentlərin özlərinə gələn işığın dalğa uzunluğunu elektrik siqnalı olaraq beyinə çatdırmalarıdır.¹⁰

Görünən şüanın sahib olduğu enerji səviyyəsi, canlıların dərilərində, dərilərini örtən pulcuqlarında, tüklərində və ya xəzlərində olan piqment molekullarını hərəkətə keçirmək üçün lazım olan enerji səviyyəsinə bərabərdir. Görünən şüaların intervalı daxilində olan və müəyyən rənglərə uyğun gələn dalğa uzunluqları bu piqmentləri hərəkətə keçirərək canlıların rənglərini əmələ gətirirlər.¹¹

Göründüyü kimi canlıların, həm görmə mərkəzlərində, həm də bədənlərində olan piqmentlər, fəaliyyət göstərən digər bədən sistemləriylə birlikdə tam bir uyğunluq halındadırlar. Bir canlının görmə mərkəzində xüsusi bir piqment molekuluğunun olmaması və ya lazım olduğundan az olması onun ətrafındakı rəngləri seçə bilməməsinə səbəb olur.

Burada əsas olan məqam bu xüsusi molekulların canlıların dərilərində necə meydana gəldiyi sualının cavabıdır. Bu sualın cavabını da yenə suallar soruşaraq verə bilərik. Canlılar yer üzünə gəlib çatan xüsusi işıq spektrinin xüsusiyyətlərini bilib ona uyğun xüsusi pigment molekulları seçərəkmi bu rənglərə sahib olmuşlar? Əlbəttə ki, belə bir təsadüfün baş vermə ehtimalı sıfırdır.

Bu xüsusi molekullar canlıların dərilərinə xüsusi olaraq yerləşdirilmişdir. Aydınır ki, nə canlıların belə bir əməliyyatı öz iradələriylə reallaşdırmaları, nə də nəzarətsiz təsadüflərin belə bir şeyi meydana gətirməsi mümkün deyil. Çünki qeyd olunan uyğunluq, ancaq hər şeyi öz nəzarət altında saxlayan bir İradənin yaratması ilə reallaşa biləcək bir uyğunluqdur. Allah hər bir canlıni özünə məxsus çox təfərrüatlı xüsusiyyətlərə sahib olaraq yaratmışdır. Canlı-cansız hər bir obyekt öz xüsusiyyətinə uyğun pigmentlərə malikdir. Pigmentlər işığı öz molekulyar quruluşlarına əsasən seçici bir şəkildə udurlar. Hər pigment işığa qarşı eyni reaksiyanı verməz. Bundan ötrü də eyni kimyəvi reaksiyanı həyata keçirməz və eyni rəngi meydana gətirməz.

Nümunə olaraq bitkilərin yaşıl görünmələrinə səbəb olan pigment molekullarını, yəni xlorofilləri göstərə bilərik. Bu pigmentlər Günəşdən gələn müəyyən dalğa uzunluqlarını udar və yaşıl rəngi verən dalğa uzunluğundakı işığı əks etdirərlər. Həmçinin günəş işığından aldıkları enerji, bitkilərin bütün canlıların qida mənbəyi olan karbohidratları əmələ gətirmələrini təmin edər.¹² Fərqli pigment molekulları da öz molekulyar xüsusiyyətlərinə görə müəyyən dalğa uzunluqlarındakı rəngləri əks etdirər və müxtəlif kimyəvi reaksiyalar meydana gətirərlər.

Təbiətdə olduqca çox pigment növü vardır. Pigment molekullarının canlılar üçün xüsusi olaraq dizayn olunduğunu görmək üçün yalnız bir neçə nümunə vermək kifayət edəcək.

Pigment növlərindən nümunələr: Qoruyucu rəng qaynağı melanin

Canlıların gözləri həqiqətdə işığa qarşı olduqca həssasdır və mənfi istiqamətdə çox asan təsirlənə bilər. Amma biz gözlərimizdə Allah tərəfindən xüsusi olaraq yaradılmış olan köməkçi sistemlər sayəsində güvən içində günəşə baxa bilərik, ətrafımızı asanlıqla görə bilərik. Bu köməkçi sistemlərdən biri də gözlərdə olan pigment molekullarıdır.

Məlum olduğu kimi canlıların göz rəngi müxtəlifdir. Bu rəngi təmin edən yenə pigmentlərdir. Melanin, gözün içində olan və gözə rəngini verən pigment maddələrindən biridir. Saçınıza və dərinizə rəngini verən maddə də melanindir. Ancaq melaninin vəzifəsi

yalnız rəng verici bir maddə olması deyil. Tədqiqatçılar gözdə olan melanin maddəsinin həm gözün zərərli şüalardan qorunmasında istifadə edildiyini, həm də görmə qabiliyyətinin artırılmasını təmin etdiyini ortaya çıxarmışlar. Təbiətdə işığın meydana gətirəcəyi zərərli təsirlərə qarşı ən təbii həll olan melanin maddəsi, xüsusilə yüksək enerjili işıqları, aşağı enerjili işıqdan daha intensiv bir şəkildə udur. Yəni mavidən çox ultrabənövşəyini, yaşıldan çox mavini udar.¹³ Bu yolla melanin gözün linzasını zərərli ultrabənövşəyi şüalara qarşı qorumuş olar. Torlu qişanın toxumasına zərər vermə xüsusiyyəti olan rəngləri müəyyən ölçülərdə süzgəcdən keçirərək torlu qişanın ən ideal səviyyədə qorunmasını təmin edər. Beləcə sarı nöqtə xəstəliyi riskini azaldır. Göz melanini daha az olan kəslərdə bu xəstəlik daha sıx müşahidə olunur. Gözdəki melaninin 25%-i 50 yaşlarda yox olur. Melaninin gözün qorunmasında çox əhəmiyyətli bir vəzifəsi vardır.¹⁴ Bütün bunlardan da başa düşüldüyü kimi, melanin maddəsinin vəzifələrinin hər biri, bizə bu maddədəki xüsusi dizaynı göstərir. Bu mükəmməl maddənin necə ortaya çıxdığı sualına veriləcək cavab, şübhəsiz ki, belə qüsursuz bir quruluşa sahib olan çox funksiyalı bu maddənin təsadüfən ortaya çıxmasının qeyri-mümkün olmasıdır. Melanin maddəsi, kainatdakı hər şey kimi, Allah tərəfindən insanlara fayda verəcək şəkildə xüsusi olaraq yaradılmış bir maddədir.

Canlı rənglərin qaynağı karotinoid

Karotinoid (və lipokromlar) sarı, qırmızı və portağal rəngini verən və bitkilər tərəfindən hazırlanan pigment molekullarıdır. Heyvanların bu pigmentdən faydalanması isə ancaq bitkilərlə qidalanmaları yolu ilə reallaşır. Zəhərli süngərlər, dəniz lalələri, zəhərli dəniz xiyarları və bəzi molyuskalar bədənlərində topladıqları karotinoid maddəsinin bir nəticəsi olaraq ya qismən, ya da tamamilə sarı, qırmızı və ya narıncı rənglərə sahibdirlər. Bundan başqa kəpənəklərin qanadlarında və quşların dimdiyindəki sarı hissələrdə də karotinoid maddəsi mövcuddur. Bəzi böcəklərdə xüsusi vəzilər sarı və qırmızı rəng ifraz edir. Bu birləşmələrin əsasən solğun yaşıl rəngdədir, hətta rəngsizdir, amma zəhərli böcəklərin qanında parlaq sarı bir rəngə çevrilər. Bu rənglər düşmənlərə qarşı bir xəbərdarlıq xüsusiyyəti daşıyır. Bundan başqa karotinoidlər, bəzi böcəklərin bədənlərində zəhərli birləşmələrə çevrilər, beləcə həm silah, həm də xəbərdaredici olaraq iki vəzifə yerinə yetirirlər.¹⁵ Uca Allahın yaratdığı bu xüsusi sistem sayəsində bir çox canlı həyatını rahatlıqla davam etdirir.

Bura qədər təbiətdə mövcud olan pigment növlərindən yalnız bir neçəsini təhlil etdik. Bu təhlillər əsasında gəldiyimiz nəticə pigmentlərin, bu pigmentləri meydana gətirən atomların, əmələ gələn rənglərin hamısında özünü göstərən nizamın varlığı oldu. Bu üstün

nizamın sahibi bütün aləmlərin Rəbbi olan Allah, təbiətdə yaratdığı bənzərsiz rəng sənəti ilə bizə Özünü tanıdır.

Məgər onlar yer üzündə gəzib dolaşdırlarmı ki, zalımların aqibətini qəlbi ilə düşünüb, qulaqları ilə eşitsinlər? Çünki əslində maddi gözlər deyil, kökslərdəki qəlb kor olur. (Həcc surəsi, 46)

RƏNGLƏRİN DİLİ

Rənglər necə insanlar üçün ətraflarını tanımaqda əhəmiyyətlidirsə, eynilə digər canlıların həyatlarını davam etdirmələri üçün də əvəzolunmazdır.

Canlılar sahib olduqları işıq və qəbul etmə sistemlərinə görə fəaliyyət göstərən bir “rəng dili”-nə sahibdirlər. Yəni hər canlı növü üçün rənglərin ifadə etdiyi mənalar dəyişir. Hər canlının həyatını davam etdirə bilməsi üçün yaşadığı mühitdəki rənglərin dilini bilməsi zəruridir. Çünki həyati fəaliyyətlər ancaq bu dilin başa düşülməsiylə idarə olunur. Bəs canlılar bu rəng dilindən necə istifadə edirlər?

Əvvəlcə canlıların çox böyük bir hissəsi qida tapa bilmək üçün rənglərin köməyinə ehtiyac duyarlar. İkinci olaraq dərilərinin, pulcuqlarının və ya xəzlərinin rəngi, xüsusilə istiliyi yayma və ya tutma kimi xüsusiyyətləriylə canlıların yaşaması baxımından çox əhəmiyyətli bir rol oynayırlar. Həmçinin canlılar düşmənlərindən qorunarkən də rənglərindən istifadə edirlər. Yaşadıqları mühitə uyğun olan rəngləri sayəsində kamuflyaj olar, düşmənlərindən gizlənmə bilirlər. Və ya üzərlərində daşdıqları rənglər və naxışlar düşmənləri baxımından daşındırıcı bir görünüş meydana gətirə bilər. Rəngin köməkçi olduğu başqa bir məqam da canlıların yoldaşlarını və ya balalarını tanımalarıdır. Məsələn ana quş balasının qida ehtiyacını dimdiyinin rəngi sayəsində başa düşür. Eyni şəkildə bala da anasını bu şəkildə tanıyır və qidanın gəldiyini başa düşür.¹⁶ Təbiətdəki bu nümunələrdə də görüldüyü kimi canlılar, həyatlarını davam etdirə bilmək üçün rənglərin mənalarını doğru bilməlidirlər. Bu məlumatı doğru olaraq ala bilmələri üçün də, bunu başa düşə biləcəkləri uyğun sistemlərə sahib olmalıdırlar.

Əgər bu sistemlər olmasa xarici mühiti qəbul edə bilməz və həyatlarını davam etdirmələri üçün lazım olan fəaliyyətləri yerinə yetirməzdilər. Qidalarını tanıya bilməz, düşmənlərini seçə bilməzdilər. Buna görə də xarici aləm ilə əlaqələri kəsilər, ölümə məhkum olardılar.

Canlıların sahib olduğu bu təfərrüatlı sistemin təsadüfi bir şəkildə meydana gəldiyi əsla iddia edilə bilməz. Çünki hər sistem, hər uyğunluq, hər dizayn, hər proqram, hər plan, hər tarazlıq bir tənzimləyici tərəfindən yaradılmaq məcburiyyətindədir. Bu uyğunluğu ən mükəmməl şəkildə canlıların bədənində və yaşadıqları ətraf mühitə yerləşdirən bir iradə və güc mütləq vardır. Bu gücün sahibi, üstün bir məlumat ilə həm mühiti, həm canlının özünü, həm də istifadə etdiyi sistemləri əhatə etmişdir. Bu gücün sahibi aləmlərin Rəbbi olan Allahdır.

Canlıları araşdırdığımızda rənglərin dilini məharətlə istifadə etdiklərini görürük. Budur canlıların həyatlarında əhəmiyyətli bir yer tutan rənglərin dilindən nümunələr:

Kamuflyaj

Heyvanlardakı müdafiə vasitələrindən ən əhəmiyyətlilərindən biri də, şübhəsiz ki, kamuflyajdır. Kamuflyaj olunan canlılar yaşadıkları mühitə olduqca uyğun şəkildə yaradılan bədən quruluşları ilə sanki xüsusi bir qoruma altına alınmışlar. Bu canlıların bədənləri olduqları mühitlə o qədər uyğundur ki, şəkillərinə baxıldığında bəzilərinin bir bitkiyə yoxsa bir heyvana aid olduğunu başa düşmək ya da eyni mühitdə olan heyvanla bitkini bir-birindən fərqləndirə bilmək az qala qeyri-mümkündür.

Yaşadıqları mühitin rənglərinə görə öz rənglərini dəyişdirən canlılar həmişə elm adamlarının diqqətini çəkmişdir. Aparılan tədqiqatlar, bir canlının necə olub da özündən tamamilə fərqli quruluşdakı bir canlıya eynilə bənzədiyi sualının cavabını tapa bilmək üçündür.

Məsələn, bağçada yeri-yerəkən yarpaq zənn etdiyiniz üçün ayaqlamaqdan son anda xilas olduğunuz qurbağanın nə kimi əməliyyatlar yerinə yetirərək o naxışlara və rəngə sahib olduğunu heç düşünmüşdünüz mü? Qurbağanın özünü kamuflyaj etməsi onun üçün çox əhəmiyyətli bir müdafiə olunma vasitəsidir. Bunun sayəsində olduğu mühitdə görünməz hala gələn qurbağa düşmənlərindən asanlıqla xilas olmuş olar. Çəhrayı bir çiçəyin üzərindəki çəhrayı hörümçək, çiçəkdəki açıq və tünd çəhrayı rəngi eyni çalarlarıyla ala bildiyi halda, eyni cür hörümçəyin başqa bir üzvü fərqli bir çiçəyin üzərində –məsələn sarı rəngli bir çiçəyin üzərində– eyni rəngi ala bilir.

İnsan bir budağa baxıb üzərində heç bir şey olmadığını zənn edərkən, qəflətən bir kəpənək uçub gedə bilər. Bir saniyə əvvəl, üzərindəki qurumuş və qopmuş yerlərə qədər tam bir yarpaq görünüşündə olan bu kəpənək, kamuflyaj möcüzəsinin qüsursuz bir nümunəsidir.

Sonrakı səhifələrdə görülcəyi kimi, canlıların üzərlərində olduqları cisimlərə bənzəməsi düşmənlərinin onları fərq etmələrinin qarşısını alır. Əlbəttə ki, kamuflyaj olunan canlılar, qorunmaq məqsədiylə bədənələrini yarpağa, bir budağa ya da bir çiçəyə öz özlərinə bənzətməmişdirlər. Hətta onlar bu bənzərliklər sayəsində qorunduqlarından belə xəbərləri yoxdur. Amma buna baxmayaraq istisnasız bütün nümunələrdə kamuflyaj prosesi çox məharətlə yerinə yetirilir. Çiçəyin rəngiylə eyni olan bir böcək, yarpaq budağı kimi hərəkətsiz dayanan bir ilan, yaş zəminin rəngini alan bir qurbağa, bir sözlə, kamuflyaj olunan bütün canlılar, kamuflyajın xüsusi olaraq yaradılmış bir müdafiə üsulu olduğunu sübut edən bir dəlildir.

Heç bir canlı belə bir əməliyyatı öz-özünə və ya təsadüfən reallaşdırma bilməz. Əlbəttə ki, canlılara kamuflyaj qabiliyyətini verən, rəng dəyişikliyi reallaşdıracaqları kimya laboratoriyalarını bədənlərinə yerləşdirən üstün ağıl və məlumat sahibi olan Allahdır.

Sürünənlərdəki kamuflyaj üsulları

Bir sürünən vəhşi təbiətdə düşmənlərindən qorunmaq üçün nə edir? Sürətli hərəkət edə bilməyən bu canlılar üçün ən asan üsullardan biri, şübhəsiz ki, gizlənməkdir. Ən yaxşı gizlənmə üsulu isə canlının bədəninin mühitlə uyğunluq içində olmasıdır. Rəng və naxışlar həqiqətdə bir çox canlı üçün həyat qurtarıcı xüsusiyyətə sahibdirlər. Məsələn Afrikanın yağış meşələrində yaşayan tropik bir ilan olan rhino viperin mavi, qırmızı, sarı, ağ və qaranın hündəsi naxışları ilə bəzədilmiş dərisi sayəsində meşənin içində seçilməsi az qala qeyri-mümkündür. Yan səhifələrdəki ilanların sahib olduğu rənglər maraqlı bir şəkildə içində yaşadıkları mühitlə tam uyğundur. Bu birə-bir uyğunluq ağıla bəzi suallar gətirəcək. Beləsinə uyğun rənglər necə ortaya çıxmışdır? Bunun təsadüfən meydana gəlməsi ya da belə bir quruluşu sürünənin öz-özünə meydana gətirməsi mümkündürmü?

Əlbəttə ki, belə bir şey mümkün deyil. Sürünənin əvvəlcə olduğu mühiti analiz edib, sonra da özündə nə kimi dəyişikliklər aparmasının lazım olduğuna qərar verməklə, naxış və rəng təyin etməsi mümkün deyil. Üstəlik bədənində belə bir dəyişiklik üçün lazımı olan kimyəvi əməliyyatları reallaşdırma biləcək bir sistem meydana gətirdiyini iddia etmək tamamilə ağılsız və məntiqsizdir. Sürünənin bu rənglərə təsadüfən sahib olduğu kimi bir iddia da mənasızdır.

Yer üzündəki ağıl sahibi yeganə varlıq olan insan belə bədənindəki hər hansı bir yerin rəngini dəyişdirə bilməz. Bu dəyişikliyi təmin edəcək bir sistemi öz bədənini içində yarada bilməz. Bu vəziyyətdə bir sürünənin rənginin, ətraf mühitin rəngiylə çalarları belə fərqli olmayacaq şəkildə qüsursuz bir bənzərliyə sahib olmasının tək bir izahı vardır. Bu canlı çox üstün bir ağıl sahibi tərəfindən yaradılmışdır. Bu ağıl, üstün və sonsuz güc sahibi olan Uca Rəbbimiz Allaha aiddir. Allah hər canlının ehtiyacını ən yaxşı biləndir.

Ən məşhur kamuflyaj olunan sürünən: Buqələmun

Heç olduğu mühitə görə rəng dəyişdirən bir buqələmun gördünüzmü? Bu həqiqətən də görülməyə dəyər hadisələrdən biridir. Çünki buqələmun elə üstün bir kamuflyaj qabiliyyətinə malikdir ki, bu işi görmə sürəti ilə insanı heyrətə salar. Digər bir çox sürünən

də rəng dəyişdirmə qabiliyyətinə sahib olduğu halda heç biri bunu buqələmun qədər sürətli edə bilməz. Buqələmun dərisinin altındakı qırmızı və sarı rəng daşıyıcıları, mavi və ağ əks etdirici təbəqələri və ən əhəmiyyətli də vəziyyətə görə dərisinin rəngini dəyişdirən xromatofor hüceyrələrindən böyük bir məharətlə istifadə edə bilir.²⁹ Məsələn bir buqələmunu sapsarı bir mühitə qoyduğunuzda bədəninin rənginin də sürətlə sarı rəngə çevrildiyini və mühitə uyğunlaşma təmin etdiyini görürsünüz. Üstəlik buqələmun yalnız tək bir rəngə deyil, rəngarəng rənglərə də tam bir uyğunlaşma göstərə bilər. Bunu bacara bilməsinin sirri isə bu usta kamuflajçının dərisinin altındakı rəng hüceyrələrinin ölçü baxımından böyümələri və sürətlə yer dəyişdirərək olduqları yerə uyğunlaşmalarıdır. Bəs buqələmun bu olduqca mükəmməl dəyişikliyi öz-özünə edə bilərmi? Ən məharətli rəssamın belə bir rəngin əynisini əldə etmək üçün saatlarla məşğul olması lazım olduğu halda, bu heyvanların yaşadığı mühitə, ondan seçilə bilməyəcək şəkildə qarışmaları necə reallaşır?

Belə bir əməliyyatı buqələmunun öz iradəsiylə etdiyini iddia etmək, əlbəttə ki, ağılsızlıq olacaq. Çünki bir sürünənin öz bədəninin görünüşünü təyin etməsi, hətta görünüşünü dəyişdirəcək bir sistemi bədəninin içinə yerləşdirməsi, əlbəttə ki, mümkün deyil. Və ya bu canlının bədənidəki bütün hüceyrələrə, atomlara hakim olduğunu, onlar üzərində istədiyi tənzimləmə əməliyyatını həyata keçirdiyi, lazımı pigmentləri yaratdığını iddia etmək də olduqca absurddur. Belə üstün bir qabiliyyətin təsadüfən meydana gəldiyini iddia etmək isə tamamilə əsassız və mənasız bir iddiadır. Təbiətdəki heç bir mexanizm belə qüsursuz bir qabiliyyəti meydana gətirmə və ehtiyacı olan canlıya vermə gücünə sahib deyil. Buqələmunlar da yer üzündəki digər bütün canlılar kimi Allah tərəfindən yaradılmışdır. Allah yaratma sənətindəki bənzərsizliyi bizə bu nümunələrlə də göstərir. Allah üstün və güclü olandır.

Göylərdə və yerdə olanların hamısı Allahın şəninə təriflər deyir. O, Qüdrətlidir, Müdrikdir. Göylərin və yerin hökmrənliyi Ona məxsusdur. O həm dirildir, həm də öldürür. O, hər şeyə qadirdir. (Hədid surəsi, 1–2)

Vəziyyətə görə rəng dəyişdirmə

Canlılar rənglərindən yalnız düşmənlərindən qorunmaq məqsədiyləmi istifadə edirlər? Əlbəttə ki, xeyr. Bəzi heyvanlar, bədənlərini örtən tüklərə rəngini verən fermentlər sayəsində soyuqdan və istidən də qorunurlar. Soyuq bölgələrdə yaşayan heyvanlarda, bədənin ən həssas yerləri olan ayaq ucunda, qulaqda və burunda olan tüklər tünd rəngdədir. Tünd rəngli tüklər, insanların qışda tünd rəng geyimlər geyərək günəş şüalarından daha çox faydalanmağa çalışmaları kimi, heyvanların da günəş enerjisini daha çox alıb, daha asan

qızınmalarını təmin edir. Rəng dəyişməsi, quru heyvanlarında tez-tez rast gəlinən bir vəziyyətdir. Məsələn yayda şimal tülkələrinin tükləri ağ rəngə çevrilər, çünki bədən temperaturları yüksək olar. Qışda isə havalar soyduğu üçün bədən temperaturları aşağı düşər və fermentlərin asanlıqla çalışa biləcəyi bir mühit təmin edilər. Bu səbəblə də qışda şimal tülkələrinin tükləri tündləşər. Yenə şimal qütbündə yaşayan dovşanlar, tülkələr, gələncik və qiymətli xəzdərili heyvanlar da yayda qəhvəyi, qışda isə ağ rəngə bürünərlər.

Rəng dəyişməsinə təmin edən fermentə tirozinoz adı verilmişdir.

Bəzi quşlar da qış aylarında dümağ bir rəng aldıkları halda, yaz gəldikdə torpağın və bitki örtüyünün rənginə uyğun yeni bir görünüşə bürünərlər.

Mesaj verən rənglər

Canlılar rənglərindən çox müxtəlif məqsədlər üçün istifadə edirlər. Bir-birlərinə müxtəlif mövzularda mesajlar vermələri də bunlardan biridir. Sonrakı səhifələrdə bu mövzudakı nümunələrin bir qisminə yer verəcəyik.

Quşlardakı rənglər

Quşların rəngarəng tüklərinin ən əhəmiyyətli xüsusiyyətlərindən biri cansız strukturlar olmalarıdır. Bir tükün tamamilə cansız olması, qopan tükün rəngini eynilə mühafizə etməsinin də səbəbidir.

Quşlardakı zəngin rəng müxtəlifliyi, tüklərin tərkibində olan və tük ilk meydana gəlməyə başladığı vaxtda saxlanılan piqmentlərin varlığıyla və ya tüklərin quruluş xüsusiyyətindən ötrü işıq hərəkətləriylə əlaqədar olaraq meydana gəlir.

Keratin maddəsindən meydana gələn bu birləşmələr, ətraf mühitin təsirindən qısa müddətdə dağılıqlarından müəyyən fasilələrlə yenilənərlər. Amma heyvan hər dəfə rəngarəng tüklərinə yenidən qovuşar. Çünki quşların tükləri, lazımı uzunluğa, növün rəng və naxış xüsusiyyətlərinə tam olaraq çatana qədər inkişaf edər.

Tüklər sahib olduqları fərqli quruluş sayəsində eynilə şüşə prizmanın işığı rənglərə parçalaması kimi bir görünüş təqdim edə bilirlər. Bu şəkildə işığın sınmasıyla ortaya çıxan rənglər, piqmentlərlə rənglənmiş olanlardan daha canlı və parlaqdırlar. Bu tüklərin rəngləri mavidən yaşıla, portağal rəngindən qırmızıya çevrilir. Ümumiyyətlə quşlardakı yaşıl, mavi və

parlaq rənglər işığın əks olunma və sınması nəticəsində meydana gəlir. Ancaq bəzi rənglər pigmentlərdən də qaynaqlana bilər.³⁸

Quşlarda başlıca üç növ pigmentin olduğu müşahidə olunur. Bunlar, qara, qəhvəyi və ya solğun sarı rəngi təmin edən melanın pigmentləri: Qırmızı, sarı və portağal rəngini verən karotinoidlərdir.

Quşlardakı mavi, yaşıl və digər bəzi parlaq rənglər isə, tüklərin üzərindəki mikroskopik nazik löhvəciklərlə işığın sınması və əks olunması nəticəsində meydana gəlirlər. Məsələn, bəzi quşlardakı mavi rəng, işıq spektrindəki bütün rənglərin tüklər tərəfindən udulması və tək mavi rəngin əks olunmasıyla ortaya çıxar.³⁹

Hormonlar da quşlardakı rəng dəyişikliyinə əhəmiyyətli rol oynayırlar. Bəzi növlərin erkək və dişi fərdlərindəki rəng müxtəlifliyi cinsi hormonlardan qaynaqlanır. Məsələn, xoruzlarla toyuqların tük forması və rənglərinin fərqli olması esterogen hormonundan asılıdır.

Quşlardakı rənglər, olduqları ətraf mühitlə uyğunlaşması, erkək və dişi fərdlərin bir-birlərini tanıması və nəsil çoxaltma mövsümündə erkək quşların dişiləri özünə heyran etməyə çalışması əsnasında əhəmiyyətlidir. Həmçinin tüklərə rəng verən pigmentlər, tükün dözümlülüyünü artırır, günəş şüalarından istilik əldə edərək ehtiyatda saxlayar və zərərli ultrabənövşəyi şüalarının bədənə girməsinin qarşısını alırlar.

Kəpənəklər

Kəpənək qanadlarındakı rəng yaranması olduqca maraqlıdır. Bir kəpənəyin qanadlarının üzərindəki pulcuqlar vasitəsilə işıq əks olunur və ortaya “həqiqətdə olmayan”, amma ağlasığmaz bir simmetriya və gözəllik göstərən rənglər çıxar. “Həqiqətdə olmayan” deyirik, niyə belə dediyimizi bilirsinizmi?

Kəpənəklər, bədənləriylə müqayisədə olduqca geniş bir səthə sahib olan qanadlarının gözəlliyiylə tanınırlar. Bəs kəpənək qanadlarındakı bu möhtəşəm naxışlar və rənglər necə meydana gəlir?

Kəpənəklər əslində şəffaf olan bir cüt pərdəli qanada sahibdirlər. Bunlar, sıxlıqları fərqli pulcuqlarla örtülü olduğu üçün pərdəli qanadların şəffaflığı seçilməz. Kəpənək qanadlarının aerodinamikasını (hava axınlarından faydalanaraq edilən hərəkətlər) artıran, onlara rəngini verən məhz bu pulcuqlardır. Toxunulduğu təqdirdə yerlərindən qopacaq qədər həssas olan bu pulcuqların, kəpənəyin qanadına batan iti ucları vardır. Bunun sayəsində pulcuqlar tökülmədən dura bilərlər. Qanadın üstünə bir evin kirəmitləri kimi

düzülmüş olan hər pulcuq ya kimyəvi piqmentlərlə, ya da sabun köpüyündəki kimi üstünə düşən işığı göy qurşağı rənglərinə sındıran quruluşu ilə rəng qazanar. Həmçinin laboratoriya tədqiqatları, fərqli rənglərin müxtəlif kimyəvi maddələrə bağlı olduqlarını da göstərmişdir.⁴⁰ Məsələn, Pteridin adlanan rəng maddəsinin növləri, kəpənəklərdə geniş şəkildə müşahidə olunan çəhrayı, ağ və sarı rəngləri təmin edən maddələrdir. Çox tez-tez rast gəlinən melanın adlı rəng maddəsi isə qanadlardakı qara xallarda olar. Həmçinin kəpənəklərin qanadlarındakı rənglər həmişə göründükləri kimi deyildirlər. Məsələn, yaşıl rəngli pulcuqlar: Qara və sarı rəngli pulcuqların qarışığından əmələ gəlir. Kəpənəklərin qanadları üzərində aparılan son tədqiqatlar, piqmentlərin pulcuqlarda hazırlandığını və melanın hazırlanması üçün lazım olan fermentlərin pulcuqların üst dərisində olduğunu göstərmişdir. Kəpənəklərdəki bu çox dəyişkən rənglər yalnız rəng maddələrindən qaynaqlanmaz. Kəpənəyin qanadlarındakı pulcuqların quruluşu, nizamı, əks olunma, sınıma kimi işıq hadisələrinin ortaya çıxmasına və möhtəşəm gözəllikdəki rənglərin yaranmasına səbəb olar. Məsələn, *Stilpnotio Salicis* kəpənəyinin hava qabarcıqlarıyla dolu yarı şəffaf pulcuqları var. Bu pulcuqlarda boya maddəsi olmamasına baxmayaraq, içlərindən keçən işıq, kəpənəyin atlaza bənzər bir görünüş almasını təmin edir.

Argynnis kəpənəyinin isə qanad pulcuqlarının səthi inanılmayacaq qədər yumşaqdır və qanadlarında gümüşü əks olunmalar vardır. Bəzi kəpənəklər, bir-birinin üstündə yerləşən iki pulcuq təbəqəsinin müxtəlif düzülüşləri də müxtəlif işıq əks olunmaları meydana gətirə bilər, məsələn kəpənəyin qaramtil və ya qəhvəyi rəngdə deyil, əksinə mavi rəngdə görünməsinə təmin edə bilər. Kəpənəklərin qanad quruluşunu, yalnız rənglərini nəzərə alaraq öyrəndiyimiz vaxt belə bir çox möcüzə ilə qarşılaşırıq. Belə fəvqəladə gözəllikdəki bir görünüşün varlığı, şübhəsiz ki, bütün bunları yaradan Allahın üstün qüdrətinin və sonsuz sənətinin bir dəlilidir.

Bu vaxt qeyd etmək lazımdır ki, kəpənəklərin qanadlarındakı rənglərin və naxışların bir bəzək olaraq yaradılmalarıyla yanaşı, bu canlılar üçün başqa bir çox həyati funksiyaları da vardır.

Kəpənəklərdəki saxta gözlər

Bir çox kəpənəyin üzərində böyük bir canlının gözlərini xatırladan tünd rəngli yumru naxışlar vardır. Yenə qanadların üzərindəki rəngli pulcuqlardan ibarət olan bu gözlər kəpənəklərin ən əhəmiyyətli müdafiə mexanizmini meydana gətirirlər. Kəpənəklər dincələrkən qanadlarını bağlı vəziyyətdə saxlayar, hər hansı bir düşmənlə qarşılaşanda və yaxud da kiçik bir toxunuş nəticəsində qanadlar ani sürətdə açılır və qanad səthindəki iri və

tünd rəngli parlaq göz naxışları ortaya çıxar. Bu sayədə düşməyə lazım olan mesaj çatdırılmış olar.

Kəpənəklərin kamuflyaj olunması

Kəpənəklərin saxta gözlərdən başqa kamuflyaj olunma qabiliyyətləri də qəribədir. Kamuflyaj olunan kəpənəklər kolun rəngini görür, təsbitlər edib, bunları analiz edir, çox yaxşı işləyən bir sistemlə bədənlərində hazırladıqları rənglərlə kolun rənginə bürünür, düşməninin zövqlərindən xəbərdar olan başqa bir növ sənə onun xoşuna gəlməyəcək rənglərə bürünərək xəbərdarlıq mesajları verir. Daha doğrusu bir kəpənəyin saydığı bütün bu əməliyyatları yerinə yetirməsi əsla mümkün deyil. Bunu belə bir misalla aydınlaşdırma bilərik:

Bir laboratoriya mühitində hər hansı bir rəngi meydana gətirməyə çalışdığınızı düşünün. Bu mövzuda heç məlumatınız yoxsa, olduğunuz laboratoriya nə qədər təkmilləşmiş alətlərlə ya da imkanlarla dolu olursa olsun istədiyiniz kimi qəti bir nəticə ala bilməzsiniz. Kəpənəklərin hazırladığı kimi mühitlə eyni rəngi, eyni naxışları meydana gətirib, tamamilə görünməz hala gələcək bir keyfiyyəti əldə etməyi bir kənara qoyaq, hər hansı mənalı bir rəng belə yarada bilməzsiniz. Vəziyyət belə olduğu halda kəpənəklərdəki bu böyük sistemin təsadüflərlə əmələ gəldiyini iddia etmək, əlbəttə ki, elmdən kənar və ağılsız bir iddia olacaq. Ortada bir nizam varsa, onu yaradan biri də vardır. Yer üzündəki qüsursuz nizam Rəhman olan Allaha aiddir. Ağıl sahibi insanlara düşən Allahın yaratdığı üzərində geniş şəkildə düşünməkdir. Uca Rəbbimiz Allah Nəhl surəsində belə bildirir:

Yer üzündə sizin üçün yaratdığı müxtəlif rəngli şeyləri də sizə ram etdi. Şübhəsiz ki, bunda düşünüb ibrət alan insanlar üçün dəlillər vardır. (Nəhl surəsi, 13)

İşıqı udan qara xallar

Bəzi kəpənəklərdə xüsusilə qanadların bədənə yaxın yerlərində pulcuqlardan meydana gəlmiş nəhəng tünd rəngli xallar vardır. Hər iki qanadda simmetrik olaraq yerləşən bu xallar kəpənəklərin uça bilməsi üçün çox əhəmiyyətli bir funksiyaya malikdir. Uçmaq üçün lazım olan bədən temperaturuna çatma bilmək üçün kəpənəklər bu xallardan faydalanırlar. Necə mi?

Pulcuqlar rənglərinə görə temperaturu maksimum və ya minimum səviyyəyə gətirə bilmə xüsusiyyətinə sahibdirlər. Günəşin altında sanki müəyyən bir bucağı əldə etməyə çalışmış kimi qanadlarını açıb bağlayan kəpənəkləri hamımız görmüşük. Məhz bu hərəkəti edərək günəş şüasını almağa çalışan kəpənəklərə qanadlarındakı qara xallar kömək edər. Bədənini qızıqdırması lazım olan kəpənək günəş şüalarının bu xalların üstünə düşməsini

tənzimləyəcək şəkildə qanadlarını açıb bağlayar, beləcə bədənini asanlıqla qızdırmış olar. Açıq ərazidə Günəşin altında qalan kəpənəklərin rəngi digərlərinə görə daha açıqdır, meşəlik ərazidəkilərin rəngi isə daha tündür. Bəzi Lepidoptera kəpənəkləri isə qanadlarında pulcuq olmadığı üçün işığı əks etdirə bilməzlər, buna görə şəffafdırlar. Bu kəpənək növünü uçarkən görə bilmək mümkündür, amma bir yerə qonduqlarında görmək qeyri-mümkündür. Bu da kəpənək üçün mükəmməl bir müdafiə təmin edər. Bütün canlılarda olduğu kimi kəpənəklər də bütün ehtiyaclarını tam olaraq ödəyə biləcəkləri sistemlərlə birlikdə yaradılmış və bunların hamısı bir-birinə bağlı olan, biri olmazsa o birisi olmaz sistemlərdir.

Kainatdakı hər varlıq kimi kəpənəklər də sahib olduqları təfərrüatlarla Allah tərəfindən ehtiyac duyacaqları hər cür sistemlə birlikdə yaradılmışdır.

Dəniz altındakı rənglər

Su altındakı həyat, qurudakı həyatla müqayisədə çox fərqlidir. Suda yaşayan canlıların bütün xüsusiyyətləri suyun içində ən rahat yaşaya biləcəkləri şəkildə tənzimlənmişdir. Bir insan suda bir balığın gördüyü kimi görə bilməz, çünki insan gözü su altında dəqiq görməni təmin edəcək xüsusiyyətlərə sahib deyil. Məsələn balıqlardakı kimi bir linza sistemi yoxdur ya da insan gözü bir balığın kimi sferik və sərt deyil, buna görə də suda balıqlar qədər aydın bir görüş təmin edə bilməz, sudakı qırılmanı dəyərləndirə bilmədiyi üçün də balıqlar qədər dəqiq bir uzaqlıq təyin edə bilməz.

Allah hər bir canlıyı yaşadığı mühitlə ən uyğun xüsusiyyətlərə sahib olacaq şəkildə yaratmışdır. Dəniz altındakı canlılar Allahın yaratma sənətinin nümunələrinin yalnız kiçik bir hissəsidir. Allah yaratmada heç bir şəriki olmayan, hər şeyi öz nəzarəti altında saxlayandır.

Həqiqətən, bu, həqiqi bir hekayətdir. Allahdan başqa ibadətə layiq olan məbud yoxdur. Şübhəsiz ki, Allah Qüdrətlidir, Müdrikdir. (Ali İmran surəsi, 62)

Bitkilərdəki rənglərin dizaynı

İnsan düşünmədiyi vaxt ətrafında olan canlılardakı möcüzəvi xüsusiyyətləri də görə bilməz. Məsələn pərdə kimi nazik qanadlara sahib olan kəpənəklərin necə olub da uçduğunu, hər an hər yerdə gördüyü çiçəklərin necə olub da bu qədər müxtəlif rənglərə sahib olduğunu, metrərlə hündürlükdəki ağacların ən uc budaqlarının belə necə olub da

yamyaşıl qaldığını düşünmədiyi müddətcə, bunlardakı incəlikləri qavraya bilməz. Hətta bir çiçəkdəki fəvqəladə sənət diqqətini çəkməyə bilər.

Halbuki bu kitabda təhlil etdiyimiz kimi böcəklərdən quşlara, bitkilərdən balıqlara qədər bütün canlılarda qüsursuz bir sənət açıq-aşkar şəkildə görünür. Şübhəsiz ki, bu sənət, bütün canlıların yaradıcısı olan Allaha aiddir.

Bitkiləri düşünək. Meyvələri, tərəvəzləri, çiçəkləri və ağacları... Hər biri müxtəlif rənglərə, qoxulara və dadlara sahib olan bitkilər Allahın yaratma sənətinin dəlillərindəndir. Ətrafınızda hər an gördüyünüz, bəzən də yalnız kitablardan tanıdığınız bitkilərin hər biri özünə xas rənglərə və naxışlara malikdir. Hamısının çoxalma yolları fərqlidir, tərkibindəki nektar miqdarı, qoxuları həmişə bir-birindən fərqlidir. Gülləri düşünək. Qırmızı, ağ, sarı, narıncı, çəhrayı, kənarları ağ rəngli, iki rəngli hətta keçidli rəngləri olan gülləri... Şübhəsiz ki, bunları görə bir insanın bunlara heyran olmaması, bu çiçəkləri yaradan Allahın sonsuz qüdrətini qavramaması çox böyük bir korluq olar. Allah Quranda gördüyü yaradılış dəlillərini təqdir edə bilməyən insanlardan belə bəhs etmişdir:

Göylərdə və yerdə neçə-neçə dəlillər vardır ki, insanların çoxu onların yanından üz çevirib keçirlər. Onların çoxu ancaq şərik qoşaraq Allaha iman gətirir. (Yusif surəsi, 105–106)

Bitkilərin niyə yaşıl rəngdə olduğunu heç düşündünüz mü?

Məlum olduğu kimi bitkilər aləmində hakim olan rəng yaşıl və yaşılın çalarlarıdır. Yaşıl rəngi meydana gətirən əsas maddə isə xlorofildir. Olduqca əhəmiyyətli bir maddə olan xlorofil bitki hüceyrəsinin sitoplazmasında dağınıq halda olan xloroplastlardakı bir pigmentdir. Günəşdən aldıkları işığı asanlıqla udacaq xüsusiyyətə sahib olan bu pigmentlər yalnız yaşıl rəngi əks etdirirlər. Bu xüsusiyyət, yarpaqlara yaşıl rəng verməklə yanaşı, “fotosintez” kimi həyati bir əməliyyatın reallaşmasını da təmin edir.

Bitkilər fotosintez əməliyyatında müxtəlif rənglərin birləşməsindən əmələ gələn günəş şüasından istifadə edirlər. Günəş şüasındakı rənglərin ən əhəmiyyətli xüsusiyyətlərindən biri enerji yüklərinin bir-birindən fərqli olmasıdır. Bu rənglərin ayrılması ilə əmələ gələn və spektr adı verilən rəng ardıcılığının bir ucunda qırmızı və sarı rəngin çalarları, o biri ucunda da mavi və bənövşəyi rəngin çalarları var. Ən çox enerji daşıyanlar spektrin mavi ucundakı rənglərdir.

Rənglər arasındakı bu enerji fərqi bitkilər baxımından çox əhəmiyyətlidir, çünki fotosintez edə bilmək üçün çox enerjiyə ehtiyacları vardır. Bu səbəblə də bitkilər fotosintez

prosesi vaxtı günəş şüalarından ən çox enerji daşıyanlarını, yəni spektrin ultrabənövşəyi ucundakı rənglərlə (mavi və bənövşəyi) yanaşı spektrin infraqırmızı ucundakı rəngləri (qırmızı, narıncı və sarı) udarlar. Yarpaqlar bütün bu əməliyyatları xloroplastlarda olan xlorofil piqmenti sayəsində bacarırlar.⁵¹

Bitkinin fotosintez edə bilməsi üçün, xlorofil maddəsinin udduğu işıq hissəciklərinin enerji səviyyəsinin kafi olması lazımdır. Fotosintez prosesini qısa şəkildə izah edək. Bitki, bu işıq hissəciklərindən aldığı enerjilə su molekullarını parçalayar və oksigen ilə hidrogen molekulları əldə edər. Əldə edilən hidrogen, bitkinin həyatını davam etdirməsi üçün karbon qazındakı karbon atomlarıyla reaksiyaya girərək bitkinin öz suyu halına çevrilər. Yəni bitki öz qidasını yaratmış olar. İstifadə olunmayan oksigen isə havaya buraxılır. Havadan qəbul etdiyimiz oksigenin çox böyük bir hissəsi bu yolla yaranır.

Göründüyü kimi bitkilərin yaşıl olması, onlara estetik bir görünüş verməklə yanaşı həm bitkilərin, həm də digər canlıların həyatlarını davam etdirə bilmələri üçün olduqca həyati bir əhəmiyyətə malikdir. Allah, bitkilərin və digər bütün canlıların qidalanmasında xlorofil maddəsinə səbəb edir.

Bitkilərdəki müxtəlif rənglər necə ortaya çıxır?

Daha əvvəl də qeyd etdiyimiz kimi, hər maddənin əks etdirdiyi rəng, o maddənin sahib olduğu piqment molekullarından asılıdır. Yaşıl bitkilərdəki əsl piqment molekulu da daha əvvəl qeyd olunan “xlorofil” maddəsidir. Bununla yanaşı bitkilərdə başqa rəngləri meydana gətirən piqmentlər də var və bu fərqli piqment növləri bitkilərdə gördüyümüz fəvqəladə rəng müxtəlifliyinin meydana gəlməsini təmin edər. Məsələn xlorofillə yanaşı bitkilərdə “karotinoid” adı verilən piqmentlər də vardır. Daha əvvəl təfərrüatlarını təhlil etdiyimiz bu piqmentlərin bəziləri sarıdır və bunlar qarğıdalılara, limonlara, günəbaxanlara rənglərini verirlər. Digər karotinoidlər sarıdan daha çox qırmızıdırlar; bunlar şəkər çuğundurlarında, pomidorlarda, güllərdə, köklərdə var. Karotinoid həmçinin yaşıl yarpaqlarda da var. Bu halda niyə yarpaqlar qırmızı, sarı və ya narıncı deyil, əksinə əsasən yaşıl rənglərdə görünənlər deyə düşünülə bilər. Bunun səbəbi, xlorofilin yaşıl rənginin digər rənglərin görünməsinə mane olacaq qədər güclü olmasıdır.⁵²

Bununla yanaşı, payızda dəyişikliklər meydana gəlir. Gün işığının azalması ilə birlikdə bitkilər xlorofil hazırlamağı dayandırır və buna görə də yaşıl rəngi verən piqmentlərin gücündə azalma baş verir və yarpaqlardakı yaşıl rəng solmağa başlayır. Karotinoidlər yarpaqlara qəhvəyi, sarı və qırmızı rəng verirlər. Həmçinin payızda bəzi yarpaqların xarici

təbəqələrində “anthocyanin” adı verilən bir qrup piqment hazırlanır. Parlaq qırmızı və mavi rəngdə olan bu piqmentlər yarpaqlarda qırmızı və çəhrayı rəngləri meydana gətirən maddələrdir. Əgər bir bitkidə birdən çox piqment olarsa, bu vəziyyətdə bitkidə, piqmentlərin əks etdirdiyi rəngin qarışıqı müşahidə olunur.⁵³

Özünə rəng verən bütün piqmentlərin məlumatı o bitkinin DNT-sində kodlanmışdır. Buna görə də bir bitki növü dünyanın harasına gedirsə getsin eyni xüsusiyyətləri daşıyır. Məsələn, dünyanın hər yerindəki portağalların rəngi eynidir, formaları və qabıqlarının toxuması eynidir. Portağalın qabığının içində olan içi narıncı rəngli, qoxulu, şəkərli su dolu kisələri meydana gətirən şəffaf pərdənin rəngi dünyanın heç bir yerində dəyişməz. Bananlar dünyanın hər yerində sarıdır, pomidorlar qırmızı, güllər, bənövşələr, qərənfillər həmişə eyni rəngdədir. Dünyanın harasına gedirsiz gedin təbii olaraq yetişən bir çiyələyin fərqli bir rəngdə olduğunu görə bilməzsiniz. Dünyanın hər yerindəki çiyələklərin DNT-sində, onları bildiyimiz çiyələk halına gətirən xüsusiyyətlər mövcuddur. Çiyələyin rəngi, qoxusu, ləzzəti həmişə eynidir. Bu bənzəri olmayan bir nizamdır. Belə bir nizamın öz-özünə baş verən təsadüflərlə meydana gəldiyi, əlbəttə ki, iddia edilə bilməz.

Dünyanın hər yerinə hakim olan bu bənzərsiz sənətin sahibi üstün bir ağıl sahibi olan Allahdır. Allah hər şeyə qadirdir.

Eyni torpaqda yetişməsinə, eyni su ilə suvarılmasına baxmayaraq, necə olub da bitkilərdə bu qədər müxtəlif rənglərin ortaya çıxdığını heç düşündünüz mü?

Allah Rad surəsində eyni su ilə suvarılmasına baxmayaraq, torpaqdan fərqli məhsulların çıxmasına belə diqqət çəkir:

Yer üzündə bir-birinə yaxın müxtəlif münbitli torpaq sahələri, üzüm bağları, əkinlər, şaxəli-şaxəsiz xurma ağacları vardır. Onlar eyni su ilə suvarılır. Lakin Biz yeyilməsinə görə onların birini digərindən üstün edirik. Doğrudan da, bunda başa düşən adamlar üçün dəlillər vardır. (Rad surəsi, 4)

Bitkilərin etdikləri fotosintez əməliyyatı nəticəsində digər canlıların qida ehtiyatları olan karbohidratlar meydana gəlir. Fotosintez nəticəsində hazırlanan maddələr həm bitkilərin özləri, həm heyvanlar, həm də insanlar üçün olduqca əhəmiyyətlidir. Çünki yer üzündəki bütün canlıların əsas qida mənbəyi bitkilərdir.

Allahın ayədə diqqət çəkdiyi kimi eyni torpaqdan fərqli məhsulların çıxmasını bir də ətrafımızda olan tərəvəz və meyvələr üzərində düşünək. Məsələn qarpızları, qovunları, kiviləri, bananları, giləsləri, badımcanları, pomidorları, üzümləri, şaftalıları, paxlaları araşdıraraq. Tünd sarı rəngli qabığını açdıqınızda içindən bənzərsiz qoxusuyla, açıq sarı rəngdə banan çıxar. Almanın qırmızı, yaşıl və ya sarı rənglərdə ola bilən qabığı hamar bir

səthə malikdir. İçindəki özünəməxsus alma qoxusuna sahib şəkərli suyun dad və qoxu keyfiyyəti insanlar tərəfindən qüsursuz olaraq təqlid edilə bilmir.

Bunlardan ötrü ağıla eyni quru torpaqdan çıxmasına baxmayaraq, bütün çiçəklərin, ağacların, tərəvəz və meyvələrin necə olub da bu qədər fərqli rənglərə sahib olduqları sualı gələ bilər. Məhz bu, Allahın sonsuz elminin və bənzərsiz yaratmasının bir dəlilidir. Bir insanın yeni bir rəng yaratması mümkün deyil. İnsanların yaratdıqları bütün rənglər təbiətdə olanlardan yola çıxılaraq əldə edilən surətlərdən ibarətdir. Amma Allah yoxdan var edəndir və yer üzündəki canlıları tamamlayan rənglərin hamısının yaradılışı Ona məxsusdur. Allahın yaratma sənətinin bənzəri yoxdur. Üstün güc sahibi Allahın sifətlərindən biri də Müsəvvir (təsvir edən, hər şeyə forma və surət verən) dir. Allah yaratdığı hər şeyi ən gözəl surətdə yaratmışdır:

O, Xaliq, yoxdan Yaradan, Surətverən Allahdır. Ən gözəl adlar yalnız Ona məxsusdur. Göylərdə və yerdə olanların hamısı Onun şəninə təriflər deyir. O, Qüdrətlidir, Müdrikdir. (Həşr surəsi, 24)

Yer üzündəki bütün bitkilərin rəngləri və xarici görünüşləri, insan ruhuna ən xoş gələcək şəkildə yaradılmışdır. Meyvələrdə və tərəvəzlərdə bənzərsiz bir rəng müxtəlifliyi vardır. Bununla yanaşı çiçəkləri və ağacları düşündüyümüzdə də eyni estetik görünüş və rəng müxtəlifliyi ilə qarşılaşırıq.

Çiçəklərdə də çox bənzərsiz bir rəng və naxış dizaynı vardır. Yer üzündəki yüz minlərlə növ çiçəyin hər biri özünəməxsus xüsusiyyətlərlə təchiz edilmişdir. İndiki vaxtda insanların hazırladıqları qoxular, naxışlar və rənglər təbiətdəki bənzərlərinin təqlid edilməsiylə hazırlanılır. Məsələn, bənövşələrin məxmər yumşaqlığındakı yarpaqlarının bənövşəyi rəngləri və yarpaq toxumalarındakı hamarlıq bənzərsizdir. Məxmər parçalar bənövşələrin toxuması təqlid edilərək hazırlanır, amma yenə də eyni keyfiyyət yaradıla bilmir.

Bu şəkildə düşünərək yer üzündəki hansı bitkini araşdırırıqsa araşdıraraq, qarşılaşdığımız nəticə qüsursuz bir yaradılış olacaq. Yaratmada şəriki olmayan Allah, dadı, qoxusu, rəngi, naxışı fərqli olacaq şəkildə bitkiləri insanlar üçün yaratmışdır. Bizə düşən Allahın yaratdığı dəlillər üzərində düşünüb, şükür etməkdir.

TƏKAMÜLÜN AÇIQLAYA BİLMƏDİYİ BİR MÖVZU: UYGUNLUQ VE SİMMETRİYA

Yaşadığımız Dünyada və Dünyanın yerləşdiyi kainatda çox böyük bir uyğunluq vardır. Sadəcə pəncərədən çölə baxsaq belə bu uyğunluğun bir çox dəliliylə qarşılaşırıq: Səmadakı buludlar, ağaclar, çiçəklər, heyvanlar və bunlara bənzər bütün nümunələrdə qüsursuz bir nizam və simmetriya mövcuddur.

Təbiətə baxdığımızda hər bitkinin və ya heyvanın öz növünə məxsus rəng və naxışlara sahib olduğunu görürük. Üstəlik bu rəng və naxışlardan hər birinin canlılar üçün fərqli mənaları vardır: Cütləşmə çağırışı, hirslilik, təhlükə xəbərdarlığı və bunlar kimi bir çox anlayış heyvanlar arasında rənglər və naxışlar ilə mənə qazanar.

Hər şeyin öz-özünə baş verən təsadüflərin nəticəsində əmələ gəldiyini iddia edən təkamül nəzəriyyəsi, təbiətdə müşahidə olunan sənət, rəng müxtəlifliyi və uyğunluq qarşısında tamamilə çıxılmaz vəziyyətdədir. Təkamülçülərin canlılardakı dizayn qarşısında düşükləri vəziyyəti nəzəriyyənin banisi olan Çarlz Darvin də etiraf etmək məcburiyyətində qalmışdır. Darvin canlılardakı rənglərin niyə xüsusi mənalarının olduğunu başa düşə bilmədiyini belə ifadə edir:

Çətinlik çəkdiyim məqam, niyə bəzi tırtılların olduqca gözəl və möcüzəvi bir şəkildə rəngli olduqlarıdır. Bəziləri təhlükələrdən qorunmaq üçün rəngləndirilmişdirlər. Yalnız fiziki şərtlər üçün belə parlaq rənglərinin olmasını çətinliklə başa düşə bilirəm... Əgər biri, erkək kəpənəklər cinsiyyət seçimi ilə gözəl bir görünüş əldə etmələrinə baxmayaraq niyə eyni səbəblərlə tırtılları qədər gözəl olmadıqlarını soruşsa necə cavab verərsən? Mən buna cavab verə bilmərəm... 54

Yenə Çarlz Darvin başqa bir ifadəsində öz nəzəriyyəsi ilə əlaqədar olaraq düşükləri ziddiyyəti bu şəkildə ifadə edir:

Parlaq rənglər, erkək balıqların kürt yatması, parlaq dişi kəpənəklər, bu gözəlliyin təbii seleksiyanın nəzarəti altında reallaşdığını düşünə bilmirəm.55

Əlbəttə ki, təbiətdəki rənglərin, nizamın və simmetriyanın təbii seleksiya ilə meydana gəlməsi qeyri-mümkündür. Bu məqamda təkamülün irəli sürdüyü “təbii seleksiya” anlayışını araşdırmaqda fayda vardır: Məlum olduğu kimi təbii seleksiya təkamül nəzəriyyəsinin xəyali mexanizmlərindən biridir. Buna görə də təbiətdəki canlılardan mühitə ən yaxşı uyğunlaşanlar həyatda qalar, gücsüz olanlar və ətraf mühitə uyğunlaşmayanlarsa məhv olar. Təkamülçü iddiaya görə bir canlı üçün faydalı olan bir dəyişiklik, digərlərinin arasından seçilərək o canlıda daimi hala gəlir və bu şəkildə bir sonrakı nəslə köçürülür. Belə bir

mexanizmlə təbiətdəki canlıların rənglərinin, naxışlarının, cizgilərinəndəki simmetriyanın əmələ gəlməsi, əlbəttə ki, mümkün deyil. Bu, olduqca açıq bir həqiqətdir. Nəzəriyyənin banisi olmasına baxmayaraq, Darvin də xəyali təbii seleksiya mexanizminin belə bir nizamı meydana gətirə bilməyəcəyini etiraf etmək məcburiyyətində qalmışdır. Bundan başqa J. Hawkes, "New York Times Magazin" də nəşr olunan "Nine Tantalizing Mysteries of Nature" adlı məqaləsində təbii seleksiyanın mənasızlığını belə sorğulayır.

Quşları, balıqları, çiçəkləri və s. gözqamaşdırıcı gözəlliyi yalnız təbii seleksiyaya borclu olduğumuza inanmaqda çətinlik çəkirəm. Üstəlik, insan şüuru elə bir mexanizmin məhsulu ola bilərmi? Necə ola bilər ki, sivilizasiya nemətinin yaradıcısı olan insan beyni: Sokrat, Leonardo da Vinçi, Şekspir, Nyuton və Eynşteyn kimi şəxsləri ölümsüzləşdirən yaradıcı görüntü, "həyat mübarizəsi" adlanan meşə qanununun bizə bir hədiyyəsi olsun.⁵⁶

Təkamülçülərin bu etiraflarından da aydın olduğu kimi, öz nəzəriyyələrinin nə qədər çıxılmaz vəziyyətdə olduğunu özləri də bilir. Onsuz da yer üzündə şimşəklərin çaxması, yağışların yağması nəticəsində təsadüfən meydana gəlmiş bir hüceyrənin, vaxt ərzində rəngarəng canlılara necə çevrildiyi iddiası ağıl sahibi heç bir insanın müdafiə edə biləcəyi bir iddia deyil. Düşünün ki, bir elm adamı çıxsa və tək bir hüceyrə, məsələn bir bakteriya hüceyrəsini götürsə, ən uyğun laboratoriya şəraitini yaratsa, lazım olan hər cür vəsaitdən istifadə etsə, milyonlarla il (olmaz, amma olduğunu güman edək) bu hüceyrənin təkamül keçirməsi üçün səy göstərsə, sonunda nə əldə edər? Bir bakteriyayı gözqamaşdırıcı rəngləriylə bir tovuz quşuna və ya üzərindəki qüsursuz naxışlarla bir bəbirə, ya da məxmər görünüşündəki qırmızı yarpaqları olan bir gülə çevirə bilərmi? Əlbəttə ki, belə bir şey ağıl sahibi insanlar tərəfindən nə düşünülə bilər, nə də iddia edilə bilər. Amma təkamül nəzəriyyəsinin iddiası tam olaraq budur.

Təkamülün çıxılmaz vəziyyəti "rəng"

Canlıların sahib olduğu rənglərin və rəng dəyişdirmə sistemlərinin təbii seleksiya ilə meydana gələ bilməyəcəyini bir nümunə üzərində görək. Buqələmunları ələ alaraq düşünək. Onlar mühitin rənglərinə uyğunlaşa bilən, olduqları mühitə görə rəng dəyişdirə bilən canlılardır. Yaşıl bir yarpağın üzərində olarkən yaşıl bir rəng alır, qəhvəyi bir budağın üzərindən keçdiyində isə dərisi çox qısa bir müddət ərzində qəhvəyi rəng alır. Rəng dəyişdirmə prosesinin necə baş verdiyini birlikdə düşünək.

Bir canlının dərisinin rəngini dəyişdirməsi bədəninə meydana gələn olduqca mürəkkəb əməliyyatlar nəticəsində baş verir. Bir insanın öz rəngini və ya başqa bir canlının

rəngini dəyişdirməsi mümkün deyil. Çünki insan bədənində buna uyğun sistemlər yoxdur. Belə bir sistemi bir insanın öz-özünə meydana gətirməsi də mümkün deyil. Çünki bu çıxardılıb yerinə taxılacaq bir texniki alət deyil. Bir sözlə, bir canlının rənginin dəyişdirə bilməsi üçün o canlının rəng dəyişdirmə mexanizmiylə birlikdə yaranması vacibdir.

Yer üzündəki ilk buqələmunu düşünək... Əgər bu canlıda rəng dəyişdirmə xüsusiyyəti olmasaydı nələr baş verərdi? Əvvəlcə buqələmun gizlənmə bilmədiyi üçün asan bir yem olardı. Bundan başqa asanlıqla seçilə biləcəyi üçün qida əldə etməsi də olduqca çətinləşərdi. Bu da, başqa bir müdafiə sistemi olmayan buqələmunun ölməsinə ya da ac qalmasına və bir müddət sonra da növünün yox olmasına səbəb olardı. Amma bu gün dünyada hələ də buqələmunların olması, belə bir hadisənin baş vermədiyinin ən əhəmiyyətli dəlilidir. Bu halda buqələmunlar, ilk yarandıqları andan etibarən bu qüsursuz sistemə malikdilər.

Təkamülçülər buqələmunların bu sistemi vaxt ərzində yaratdıqlarını iddia edirlər. Bu vəziyyətdə ağıla bəzi suallar gələcək. Buqələmun rəng dəyişdirmək üçün bu qədər mürəkkəb bir sistem yaratmaq əvəzinə, niyə daha sadə bir müdafiə sistemi yaratmağı seçməmişdir? Niyə bu qədər çox müdafiə növü olduğu halda, rəng dəyişdirməyi seçmişdir? Rəng dəyişdirmək üçün lazım olan kimyəvi proseslərin baş verdiyi mexanizm buqələmunda necə meydana gəlmişdir? Belə bir mexanizmi bir sürünənin fikirləşməsi və sonra da lazımı sistemləri bədənində yaratması mümkündürmü? Həmçinin bir sürünənin hüceyrələrindəki DNT-lərə lazımı rəng dəyişikliyi üçün lazımı məlumatı kodlaşdırması mümkündürmü?

Əlbəttə ki, belə bir şey əsla mümkün ola bilməz. Bu suallara və bənzərlərinə verilən cavablardan tək bir nəticə əldə olunur: Bir canlının öz rəngini dəyişdirə biləcək qədər mürəkkəb bir sistemə öz-özünə sahib olması mümkün deyil.

Yalnız rəng dəyişikliyi sistemləri deyil, canlılardakı rəng və naxış müxtəlifliyi də üzərində ciddi şəkildə dayanılması lazım olan bir mövzudur. Tutuquşulardakı canlı rənglərin, balıqlardakı rəng zənginliyinin, kəpənəklərin qanadlarındakı simmetriyanın, çiçəklərdəki gözqamaşdırıcı naxışlar və digər canlıların rənglərinin öz-özünə meydana gəlməsi qeyri-mümkündür. Belə qüsursuz naxışlar, canlının həyatında çox əhəmiyyətli vəzifələri olan rəng və formalar açıq-aşkar bir yaradılışın dəlilləridir. Ətrafımızdakı rənglərin meydana gəlməsində üstün bir dizaynın olduğu açıq şəkildə ortadadır.

Bunu belə bir misalla aydınlaşdıraq: Hər hansı bir məhsulu dizayn etdiyimizi və bu dizaynın da kvadratlardan meydana gəldiyini düşünək. Bu kvadratlardan birini çəkə bilmək üçün belə kiçik bir hesablama əməliyyatı apararaq, dörd tərəfi bir-birinə bərabər olacaq, həmçinin dörd bucağı da həmişə 90 dərəcə olacaq şəkildə bir tənzimləmə əməliyyatı yerinə yetirməliyik. Kvadratı ancaq bu tənzimləmələrdən sonra çəkə bilərsiniz. Göründüyü kimi tək bir kvadratın çəkilməsi üçün belə bir ağıl lazımdır.

Eyni məntiqi ətrafımızdakı canlılara uyğunlaşdıraraq düşünək. Canlılarda tam mənasıyla qüsursuz bir uyğunluq, nizam və plan vardır. Bir kvadratın çəkilməsində ağıl lazım olduğunu başa düşən bir adam, kainatdakı nizamın, uyğunluğun, rənglərin, formaların əmələ gəlməsinin də çox üstün bir ağılın məhsulu olduğunu dərhal başa düşəcək. Bu vəziyyətdə kainat kimi bir sistemin təsadüfən meydana gəldiyini iddia etməyin əqli və elmi cəhətdən heç bir əsası yoxdur. Bütün kainat sonsuz güc sahibi Allah tərəfindən yaradılmışdır. Allah yaratdığı hər şeyi ən gözəl yaradandır.

Təbiətdəki simmetriya təsadüfən yarana bilməz!

Kainatdakı uyğunluğu təmin edən ən diqqət çəkici mövzulardan biri də, şübhəsiz ki, simmetriyadır. Canlılar simmetrik bir quruluşa sahibdirlər. Təbiətdə gördüyümüz hər hansı bir şey, məsələn bir toxum, bir meyvə ya da hər hansı bir yarpaq araşdırılacaq olsa quruluşlarındakı simmetriyanın varlığı dərhal görülməkdir. Yarpaqlı bir bitkini götürək. Yarpaqlar gövdənin ətrafına bir spiral kimi dolanlar. Bu da diqqətə çarpan bir simmetriya meydana gətirir. Eyni şəkildə bir toxumun nüvələrinin yerləşməsində də, yarpağın damarlarının düzülüşündə də diqqətə çarpan bir nizamlılıq hakimdir.

Təbiətdəki simmetriyaya başqa bir misal kimi kəpənək qanadlarını verə bilərik. Kəpənəklərin hər iki qanadında da eyni rəng çaları və eyni model vardır. Bir qanadda olan naxış digər qanadda eyni yerdə olacaq şəkildə mövcuddur.

Ətrafımızda olan bir neçə nümunəylə qısaca olaraq qeyd etdiyimiz simmetriyanın daha bir çox növünü görə bilərik. Ancaq əhəmiyyətli olan budur: Verilən nümunələrdə əldə edilən ortaq bir nəticə var. Canlılarda bənzərsiz bir nizamlılıq, daha doğrusu möhtəşəm bir sənət vardır. Kainatın heç bir şəkildə təsadüfən yarana bilməyəcəyinin ən böyük dəlillərindən biri də bu nizamlılıq və incəliklərlə təchiz olunan sənətdir. Prof. Camal İldırım təkamülçü olmasına baxmayaraq, *Təkamül Qaydası və Fanatizm* adlı kitabında bu həqiqəti belə ifadə edir:

Canlılarda üstəlik müəyyən bir məqsədə xidmət etdiyi müşahidə olunan bu nizamı, şans ya da təsadüf məhsulu hesab etmək inandırıcı olmaqdan uzaqdır.57

Kainatdakı hər şey Allah tərəfindən böyük bir nizam içində yaradılmışdır. Allah hər şeyi nəzarəti altında saxlayandır:

Sizin məbudunuz Tək olan İlahdır. Ondan başqa məbud yoxdur, Mərhəmətlidir, Rəhmlidir. Həqiqətən də, göylərin və yerin yaradılmasında, gecə ilə gündüzün bir-birilə əvəz olunmasında, insanlara fayda verən şeylərlə yüklənmiş halda dənizdə üzən gəmilərdə, Allahın göydən endirdiyi, onunla da ölmüş torpağı diriltdiyi suda, Onun bütün heyvanatı yer üzünə yaymasında, küləklərin istiqamətinin dəyişdirilməsində və göylə yer arasında ram edilmiş buludlarda, başa düşən insanlar üçün dəlillər vardır. (Bəqərə surəsi, 163–164)

NƏTİCƏ

Ağıl və vicdan sahibi bir insan ətrafına baxdığında yaradılış həqiqətini dərhal başa düşəcək. Çünki Allah yaratdığı hər şeyi Özünü tanımağımız və üzərində düşünməyimiz üçün yaratmışdır.

Bu qavrayışı qazanan bir insan üçün, canlıları meydana gətirən həssas tarazlıqların “təsadüfən” meydana gəldiyini irəli sürmək isə tamamilə ağılsız bir iddia olacaq. Çünki bir-biriylə əlaqədar işləyən bu nizamı meydana gətirən bütün parçalar, olduqca əhəmiyyətli bir yerə sahibdirlər. Bu kitabın mövzusu olan canlılardakı rənglər də kainatdakı nizamın əhəmiyyətli hissələrindən biridir.

Bura qədər verilmiş olan nümunələrdə də göründüyü kimi, təbiətdə mövcud olan hər canlının sahib olduğu rənglər, naxışlar, xallar hətta xətlərin belə bir mənası vardır. Bəzən öz aralarında bir ünsiyyət vasitəsi, bəzən isə düşmənlərə qarşı bir xəbərdarlıq vasitəsi olaraq istifadə edilən rənglər canlılar üçün həyati əhəmiyyət daşıyır. Belə ki, o canlının sahib olduğu rəngin çalarının açıq və ya tünd olması, xətlərinin istiqaməti belə xüsusi olaraq seçilmişdir.

Diqqətlə baxan bir göz yalnız canlıların deyil, təbiətdəki hər şeyin tam olması lazım olduğu kimi, yerli yerində olduğunu dərhal görəcək. Üstəlik hər şeyin insanın xidmətinə verilmiş olduğunu, səmanın gömgöy, mənəvi rahatlıq verən rənginin, çiçəklərin rəngarəng görünüşlərinin, yamyaşıl ağacların, otların, gecələri zülmət qaranlıq içində Dünyanı işıqlandıran Ayın, ulduzların və daha saymaqla qurtarmayacaq qədər çox gözəlliyin Allahın sənətinin təcəlliləri olduğunu başa düşəcək.

Allah bütün kainatı, onun içindəki canlı–cansız hər şeyi əskiksiz olaraq yaratmışdır. Hər şeyi nəzarəti altında saxlayan üstün güc sahibi Allahın şanı çox ucadır.

Budur sizin Rəbbiniz olan Allah. Ondən başqa ibadətə layiq olan məbud yoxdur. Hər şeyin Yaradıcısı Allahdır! Elə isə Ona ibadət edin! O, hər şeyi Qoruyandır. (Ənam surəsi, 102)

Bu kitab boyunca izah etdiyimiz mövzular nəticəsində, Allahın üstün qüdrətini, sonsuz sənətini qavrayan insana düşən ən əhəmiyyətli vəzifə, gördüyü gözəlliklərin həqiqi sahibinə yönəlmək, yalnız Onun razı olacağı bir həyat yaşamaqdır.

MADDƏNİN ARXASINDAKİ SİRR

MADDƏNİN ARXASINDAKİ SİRR MÖVZUSU, VƏHDƏTİ-VÜCUD DEYİL

Maddənin arxasındakı sirr mövzusu, bəzi kəslərin etirazlarına səbəb olur. Haqqında danışılan kəslər, bu mövzunu səhv başa düşdükləri üçün, bu mövzunun vəhdəti-vücuda təlimi ilə eyni olduğunu iddia edirlər.

Əvvəlcə bunu ifadə edək ki, bu əsərlərin müəllifi əhli-sünnə inancına möhkəm şəkildə bağlıdır və vəhdəti-vücuda təlimini müdafiə etmir. Həmçinin unutmamaq lazımdır ki, vəhdəti-vücuda təlimi Muhyiddin İbn Ərəbi kimi çox böyük islam alimləri tərəfindən müdafiə edilmişdir.

Vəhdəti-vücuda düşüncəsini izah edən bir çox əhəmiyyətli islam aliminin keçmişdə bu kitablarda olan bəzi mövzuları düşünərək izah etdikləri doğrudur. Ancaq bu əsərlərdə bəhs edilənlər vəhdəti-vücuda düşüncəsi ilə eyni deyil.

Məsələn vəhdət-vücuda düşüncəsini müdafiə edənlərin bir qismi səhv fikirlərə qapılaraq, Qurana və əhli-sünnə inancına zidd bəzi iddialar etmişlər: Məsələn, Allahın yaratdığı varlıqları tamamilə yox hesab etmişlər. Halbuki, maddənin arxasındakı sirr mövzusu izah edilərkən əsla belə bir iddia aparılmır. Bu mövzu, Allahın bütün varlıqları yaratdığını, ancaq yaratdığı varlıqların əslini Allahın gördüyünü, insanların isə bu varlıqların beyinlərində əmələ gələn görünüşlərini görə bildiklərini izah edir.

Gördüyümüz bütün varlıqlar, dağlar, düzənliklər, çiçəklər, insanlar, dənizlər, bir sözlə, gördüyümüz hər şey, Allahın Quranda mövcud olduğunu, yoxdan var etdiyini bildirdiyi hər varlıq yaradılmışdır və mövcuddur. Ancaq, insanlar bu varlıqların əslini duyğu orqanları vasitəsilə görə bilməz və ya hiss edə bilməz və yaxud da eşidə bilməzlər. Gördükləri və hiss etdikləri, bu varlıqların beyinlərindəki surətləridir. Bu elmi bir həqiqətdir və bu gün başda tibb fakültələri olmaqla bütün məktəblərdə öyrədilən elmi bir mövzudur. Məsələn, hal-hazırda bu yazını oxuyan bir insan, bu yazının əslini görə bilməz, bu yazının əslinə toxuna bilməz. Bu yazının əslindən gələn işıq, insanın gözündəki bəzi hüceyrələr tərəfindən elektrik signalına çevrilir. Bu elektrik signalı, beyinin arxasındakı görmə mərkəzinə gedərək, bu mərkəzi xəbərdar edir. Və insanın beyninin arxasında bu yazının görünüşü əmələ gəlir. Yəni siz hal-hazırda gözünüzlə, gözünüzdün qabağındakı bir yazını oxumursunuz. Bu yazı sizin beyninizin arxasındakı görmə mərkəzində meydana gəlir. Sizin oxuduğunuz yazı beyninizin arxasındakı yazının surətidir. Bu yazının əslini isə Allah görür.

Nəticə etibarilə, maddənin beynimizdə əmələ gələn bir xəyal olması onu “mövcud olmadığı” mənasını verməz. Ancaq bizə, insanın təmasda olduğu maddənin mahiyyəti

haqqında məlumat verir ki, bu da maddənin əslilə heç bir insanın təmasda olmadığı həqiqətidir.

Xarici aləmdə maddə var, ancaq biz maddənin əslinə çata bilmərik!

Maddə xəyaldır demək, maddə yoxdur demək deyil. Əksinə, biz görsək də, görməsək də maddi bir dünya vardır. Ancaq biz bu dünyanı beynimizin içində bir surət kimi –digər bir sözlə hisslərimizin şərhilə olaraq– görərik. Bundan ötrü də maddə, bizim üçün xəyaldır. Qaldı ki, çöldə maddənin varlığını, bizdən başqa görən varlıqlar da vardır. Allahın mələkləri, katib olaraq seçdiyi elçiləri də bu dünyaya şahidlik edirlər:

Sağında və solunda iki mələk oturub onun əməllərini qeydə alır. Dediylə elə bir söz yoxdur ki, onu yazmaq üçün yanında hazır durmuş gözətçi olmasın. (Qaf surəsi, 17–18)

Hər şeydən əhəmiyyətli, ən başda Allah hər şeyi görür. Bu dünyanı hər cür təfərrüatıyla Allah yaratmışdır və Allah hər halıyla görür. Quran ayələrində belə xəbər verilir:

...Allahdan qorxun və bilin ki, Allah sizin nə etdiklərinizi görür. (Bəqərə surəsi, 233)

De: “Mənimlə sizin aranızda Allahın şahid olması yetər. Həqiqətən, O, qullarından Xəbərdir, nə etdiklərini Görəndir”. (İsra surəsi, 96)

Həmçinin unutmamaq lazımdır ki, Allah bütün hadisələri “Lövhi–Məhfuz” adlı kitabda qeydə almışdır. Biz görməsək də, bunların hamısı Lövhi–Məhfuzda vardır. Hər şeyin, Allah Qatında, Lövhi–Məhfuz olaraq adlandırılan “Ana Kitab” da yazılı olduğu belə bildirilir:

Şübhəsiz ki, o, yanımızdakı Ana Kitabdır. O, ucadır, hikmətlə doludur. (Zuxruf surəsi, 4)

...Bizdə hər şeyi qoruyan bir Kitab (Lövhi–məhfuz) vardır. (Qaf surəsi, 4)

Göydə və yerdə elə bir gizli şey yoxdur ki, açıq-aydın Yazıda (Lövhə-məhfuzda) olmasın. (Nəml surəsi, 75)

Dünyaya gəldikləri gündən etibarən insanlara cəmiyyət tərəfindən verilən bəzi təlqinlər vardır. Bu təlqinlərdən biri və bəlkə də ən əhəmiyyətlisi, ancaq gözlə görülə bilən şeylərin mövcud olduqları, gözlə görülməyən şeylərin isə bir mövcud olmadığı şəkildəki anlayışdır. Bu səhv anlayış cəmiyyətin əhəmiyyətli bir hissəsi tərəfindən qəbul edilmiş və nəsil-dən-nəslə heç sorğulanmadan, bu şəkildə ötürülmüşdür.

Halbuki insan bir an olsun aldığı təlqindən xilas olub tərəfsiz düşünməyə başladığında çox fərqli, çox təsir edici bir həqiqətlə qarşılaşar. Bu həqiqət budur:

Doğulduğumuz andan etibarən ətrafımızda gördüyümüz hər şeyin: Dünyanın, insanların, heyvanların, çiçəklərin, o çiçəklərə aid rənglərin, qoxuların, meyvələrin, meyvələrdən bizə çatan dadların, planetlərin, ulduzların, dağların, daşların, evlərin, kosmosun, bir sözlə, hər şeyin yalnız beynimizdəki surətləriylə təmasda oluruq və əslini heç vaxt bilmərik. Bu mövzunun daha da aydınlaşması üçün əvvəlcə xarici aləm haqqında bizə məlumat verən duyğularımızdan bəhs edə bilərik.

Görmə, eşitmə, iyləmə, dadbilmə, toxunma hissələrimizin hamısı bir-birinə bənzər şəkildə fəaliyyət göstərir. Çöldə əsilləri mövcud olan əşyalardan gələn təsirlər (səs, qoxu, dad, görünüş, sərtlik və s.), sinirlər hüceyrələrimiz vasitəsiylə beyindəki hissiyyət mərkəzlərinə göndərilirlər. Beynə gəlib çatan bəhsi keçən təsirlərin hamısı elektrik siqnallarından ibarətdir. Məsələn, görmə əməliyyatı əsnasında çöldəki bir mənbədən gələn işıq seli (fotonlar) gözün arxa tərəfindəki torlu qişaya çatır və burada bir sıra əməliyyat nəticəsində elektrik siqnallarına çevrilirlər. Bu siqnallar, sinirlər vasitəsiylə beyinin görmə mərkəzinə ötürülür. Və biz də, bir neçə kub santimetrlik görmə mərkəzində rəngarəng, tərtəmiz, eni, uzunluğu, dərinliyi olan bir dünya qəbul edərik.

Eyni sistem digər duyğu orqanlarımız üçün də məqbuldur. Dadlar dilimizdəki bəzi hüceyrələr tərəfindən, qoxular burnun epitel toxumasında hüceyrələr tərəfindən, toxunmağa aid hissələr (sərtlik, yumşaqıq və s.) dəri altına yerləşdirilmiş xüsusi reseptorlar tərəfindən və səslər qulaqdakı xüsusi bir mexanizm tərəfindən elektrik siqnallarına çevrilərək beyindəki əlaqədar mərkəzlərə göndərilir və o mərkəzlərdə qəbul edilir.

Mövzunu daha da dəqiqləşdirmək üçün belə nümunə verək: Hal-hazırda bir limonad içdiyimizi düşünək. Əlinizdə tutduğunuz stəkanın sərtliyi və soyuqluğu dəri altındakı xüsusi reseptorlar tərəfindən elektrik siqnallarına çevrilərək beyinə ötürülür. Həmçinin limonada aid kəskin iy, onu qurtumladığınız anda hiss etdiyiniz şəkərli dad və stəkana baxdığınızda gördüyünüz sarı rəng də əlaqədar duyğu orqanı tərəfindən bir elektrik cərəyanı olaraq beyinə çatdırılır. Dərhal sonra stola qoyarkən stəkanın şüşəyə toqquşmasıyla çıxan səs də

qulağınız tərəfindən qəbul edilib beyinə elektrik siqnalı olaraq göndərilir. Və bu hissələrin hamısı beyindəki bir-birindən fərqli amma bir-biriylə ortaq çalışan hissiyyat mərkəzləri tərəfindən şərh olunur. Siz də bu şərhin bir nəticəsi olaraq bir stəkan limonad içdiyinizi düşünərsiniz. Yəni əslində hər şey beyindəki hissiyyat mərkəzlərində baş verir, amma siz bütün bu hissələrinizin konkret bir varlığı olduğunu zənn edərsiniz.

Halbuki bu məqamda aldanırsınız, çünki beyninizdə qəbul etdiyiniz hissələrin kəllə sümüyünüzdən kənarında bir varlığı olduğunu düşünmək üçün heç bir dəliliyiniz yoxdur.

Bura qədər izah edilənlər bu gün elm tərəfindən qəti olaraq isbat edilmiş, açıq-aşkar həqiqətlərdir. Bu sistemlərin fəaliyyətini hansı elm adamından soruşsanız, içində yaşadığınızı dünyanın əslində beyninizdə qəbul edilən bir hissələr toplusundan ibarət olduğunu sizlərə izah edə bilər. Məsələn İngilis fiziki Con Qribin beynin etdiyi şərhələrlə əlaqədar olaraq belə deyir:

...Duyğu orqanlarımız isə, xarici aləmdən gələn xəbərdarlıqların beynimizdəki bir şərhə kimidir, sanki bağçada bir ağac varmı kimi... Lakin beynim: Duyğu orqanlarımızın süzgəcindən keçən xəbərdarlıqları qəbul edər. Ağac yalnız bir xəbərdarlıqdır. Onda hansı həqiqətdir? Duyğularımızın ortaya çıxardığı ağacdır, yoxsa bağçadakı ağac? 58

Şübhəsiz ki, bu, üzərində ətraflı olaraq düşünülməsi lazım olan çox əhəmiyyətli bir həqiqətdir. İndiyə qədər çölə baxdığınızda gördüyünüz hər şeyin mütləq varlıqlar olduqlarını zənn etmiş ola bilərsiniz. Halbuki elmin də göstərdiyi kimi çöldəki obyektlərin qəti olaraq mövcud olduqlarını isbat etmək mümkün deyil.

Burada qısaca olaraq qeyd olunan həqiqət, həyatınızda dərk edə biləcəyiniz ən böyük həqiqətlərdən biridir.

Qaranlıq bir məkanda milyonlarla rəng

Bu mövzunu bir az daha dərinə düşünməyə başladığımızda qarşımıza çox daha fəvqəladə həqiqətlər çıxar. Hissiyat mərkəzlərimizin yerləşdiyi beyin dediyimiz yer təxminən 1400 qram çəkisi olan bir ət parçasıdır. Və bu ət parçası kəllə adlanan bir sümük yığınının içərisində qorunur. Bu elə bir qorumdur ki, kəllənin içinə çöldən nə bir işıq, nə bir səsin, nə bir qoxunun çatması mümkün deyil. Kəllənin içi qarqaranlıq, tam mənasızla səssiz və iysiz bir məkandır.

Amma bu zülmət qaranlıq yerdə milyonlarla fərqli çalardakı rəngləri, bir–birindən tamamilə fərqlənən dadları, qoxuları, milyonlarla fərqli tondakı səsləriylə bizə aid bir dünyada yaşayırıq. Bəs bu necə baş verir?

İşıqsız bir yerdə işığı, qoxusuz bir yerdə qoxunu, tamamilə səssizliyin hökm sürdüyü mühitin içində böyük bir səs–küyü və digər hisslərinizi sizə hiss etdirən nədir? Bunları sizin üçün yaradan kimdir?

Əslində yaşadığınız hər an bir cür möcüzə baş verir, olduqca heyvətəmiz hadisələr meydana gəlir. Bir qədər əvvəl də qeyd etdiyimiz kimi, məsələn içində olduğunuz otağa aid bütün hisslər elektrik siqnallarına çevrilərək beyninizə çatır. Və burada birləşdirilən hisslər beyniniz tərəfindən bir otaq görünüşü olaraq şərh olunur. Yəni siz bir otağın içində oturduğunuzu düşünərkən əslində otaq sizin içinizdə, yəni beyninizdədir. Otağının beyində olduğu daha doğrusu belə qəbul edildiyi yer isə, olduqca kiçik, qaranlıq, səssiz bir yerdir. Amma üfüqə baxdığınızda gördüyünüz ucsuz–bucaqsız mənzərə, niyəsə bu dar sahənin içinə sıxışır. Siz içində oturduğunuz kiçik otağı da, çox geniş bir dəniz mənzərəsini də eyni yerdə hiss edirsiniz.

Xarici aləm hesab etdiyimiz siqnalları şərh edib mənalı hala gətirən, bizim beynimizdir. Məsələn, eşitmə hissini götürək. Qulağımızın içinə gələn səs dalğalarını şərh edərək onu bir simfoniya çevirən əslində beynimizdir. Yəni musiqi, beynimizin meydana gətirdiyi bir hissdır. Rənglər əslində gözümüzdə çatan işığın müxtəlif dalğa uzunluqlarıdır. Bu müxtəlif dalğa uzunluqlarını rənglərə çevirən yenə beynimizdir. Xarici aləmdə rəng yoxdur. Nə alma qırmızı, nə səma mavi, nə də ağaclar yaşıldır. Onlar, yalnız elə qəbul etdiyimiz üçün elədirlər. Xarici aləm, tamamilə qəbul edəndən asılıdır. Necə ki, gözdəki torlu qışada baş verən kiçik bir zədə rəng korluğuna səbəb olar. Bəzi insanlar mavini yaşıl, bəziləri isə qırmızını mavi olaraq qəbul edirlər. Belə olduqdan sonra çöldəki obyektin rəngli olub–olmaması əhəmiyyətli deyil. Məşhur mütəfəkkir Berkeley də bu həqiqətə bu sözləriylə diqqət çəkir:

İlkin rənglərin, qoxuların, və s. şeyin “həqiqətən mövcud olduğu” zənn edildi; amma daha sonra, bu növ fikirlər rədd edildi və görüldü ki, bunlar hisslərimiz sayəsində mövcuddur.⁵⁹

Nəticə etibarilə, biz obyektləri onlar rəngli olduğundan ya da çöldə maddi bir varlığa sahib olduqlarına görə rəngli görmürük. Çünki, varlıqlara istinad etdiyimiz bütün xüsusiyyətlər “xarici aləmdə” deyil, içimizdədir.

Məhz bu da bəlkə də bu günə qədər heç düşünmədiyiniz bir həqiqətdir.

Bizdən kənarda nə var?

Bura qədər izah edilənlər, həmişə kəlləmizin içində yaşadığımız, hisslərimizin göstərdiklərindən başqa bir şey qəbul edə bilmədiyimiz istiqamətində idi. Yaxşı bir pillə daha irəli gedək: “Hiss etdiklərimiz həqiqətən mövcuddurmu, yoxsa xəyaldirmi?”

Mövzuya belə bir sualla başlayaq: Görüb–eşitmək üçün xarici aləmə ehtiyac vardırmı?

Xeyr, hiss edə bilmək üçün xarici aləmə əsla ehtiyac yoxdur. Hər hansı bir şəkildə beyinin xəbərdar edilməsiylə bütün hisslər hərəkətə keçə bilər, hisslər, görünüşlər və səslər meydana gələ bilər. Yuxularımız bunun ən aydın dəlilidir.

Yuxu görərkən, bədəniniz əsasən qaranlıq və səssiz bir otaqda, hərəkətsiz bir şəkildə yatır və gözləriniz də möhkəm şəkildə bağlıdır. Çöldən beyninizin qəbul edə bilməsi üçün sizə gəlib çatan nə işıq, nə səs, nə də bənzəri bir şey yoxdur. Ancaq, gördüyünüz yuxu ərzində oyanıq vəziyyətdə olarkən yaşadığınızın çox bənzərlərini, eyni dəqiqlikdə və eyni həqiqilikdə yaşayarsınız. Yuxuda da səhər oyanar, işə yetişməyə çalışarsınız. Və ya səyahətə çıxar, dəniz sahilinə gedər, orada günəşin istiliyini hiss edərsiniz.

Üstəlik yuxu əsnasında, gördüklərinizin həqiqiliyindən əsla şübhə etməz, ancaq oyandıqdan sonra düşündükdə hamısının bir yuxu olduğunu başa düşərsiniz. Yuxunuzda qorxu, həyəcan, sevinc, kədər kimi hisslər yaşamaqla yanaşı, həmçinin müxtəlif görünüşlər görür, səslər eşidər, maddənin sərtliyini hiss edərsiniz. Ancaq ortada bu hisslərə, gözəlliklərə səbəb olacaq heç bir mənbə yoxdur. Hələ də qaranlıq və səssiz bir otaqda yatırırsınız. Yuxu ilə əlaqədar qarşımıza çıxan bu gözəl həqiqət haqqında məşhur mütəfəkkir Dekart belə deyir:

Yuxularımda onu bunu etdiyimi, ora–bura getdiyimi görürəm: Oyandıqda da heç bir şey etməmiş, heç bir yerə getməmiş olduğumu, rahat şəkildə yataqda yatdığımı başa düşürəm. Kim hal–hazırda yuxuda olmadığıma, hətta bütün həyatımın bir yuxu olmadığına zəmanət verə bilər? 60

Onda, necə ki, yuxularımızı həqiqi zənn edərək yaşayırıq və ancaq oyandığımızda yuxu olduğunu fərq edirik, hal–hazırda yaşadığımızın da həqiqət olduğunu iddia edə bilmərik. Belə olduqda; bəlkə bir gün “həqiqi həyat” deyə düşündüyümüz həyatdan oyandırılacaq və əsl həqiqi həyata keçəcəyik. Məhz bu vəziyyətin reallaşmayacağına dair əlimizdə bir dəlil yoxdur. Əksinə elmin bu ana qədər əldə etdiyi biliklər bizə yaşadığımızın maddi bir həqiqət olmadığına dair ciddi məlumatlar verir.

Bu vəziyyətdə qarşımıza çıxan həqiqət açıq–aşkardır: Biz içində yaşadığımız dünyanın mövcud olduğunu, bizim o dünyanın içində yaşadığımızı düşünərkən, əslində belə bir

dünyanın maddi həqiqətini iddia edə bilməyimiz üçün heç bir səbəb yoxdur. Mütləq bütün bunlar bizə süni olaraq verilən, əslində həqiqəti olmayan hisslərdən ibarət ola bilər.

Beynimiz xarici aləmdən ayırdır mı?

Bu ana qədər izah etdiyimiz kimi xarici aləm dediyimiz hər şey bizə göstərilən bir hissdən ibarətdirsə, bütün bunları gördüyünü, hiss etdiyini düşündüyümüz beynimiz nədir? Beynimiz də digər hər şey kimi atomlardan, molekullardan ibarət olan bir yığın deyilmi?

Maddə dediyimiz hər şey kimi beynimiz də bir hissdən ibarətdir, yəni istisna olaraq qəbul edilə biləcək bir vəziyyəti yoxdur. Çünki nəticədə beyin dediyimiz şey də duyğu orqanlarımızla hiss etdiyimiz bir ət parçasıdır. O da çöldə mövcud olduğunu zənn etdiyimiz hər şey kimi bizim üçün bir xəyaldan ibarətdir.

Onda bütün bunları qəbul edən kimdir? Görən, eşidən, hiss edən, iyləyən, dad alan beyin deyilsə nədir?

Məhz bu nöqtədə qarşımıza çıxan həqiqət açıq–aşkardır: İnsan şüur sahibi, görə bilən, hiss edə bilən, düşünə bilən, mühakimə edə bilən bir varlıq olaraq maddəni meydana gətirən atomlardan, molekullardan çox kənar bir varlıqdır. İnsanı insan edən Allahın ona verdiyi “ruh” dur. Əks təqdirdə insanın şüurunu və digər bütün insani qabiliyyətlərini təxminən 1,5 kiloluq, üstəlik də bir xəyaldan ibarət olan bir ət parçasına aid etmək olduqca ağılsızlıq olar.

Hansı ki, yaratdığı hər şeyi gözəl biçimdə yaratmış, insanı ilk olaraq palçıqdan xələq etmiş, sonra onun nəslini bir damla dəyərsiz sudan əmələ gətirmiş, sonra onu düzəldib müəyyən şəkllə salmış və ona Öz ruhundan üfürmüş, sizə qulaqlar, gözlər və ürək vermişdir. Siz necə də az şükür edirsiniz! (Səcdə surəsi, 7–9)

Bizə ən yaxın varlıq Allahdır

Bu ana qədər izah etdiyimiz kimi xarici aləm dediyimiz hər şey bizə göstərilən bir hissdən ibarətdirsə, bütün bunları gördüyünü, hiss etdiyini düşündüyümüz beynimiz nədir? Beynimiz də digər hər şey kimi atomlardan, molekullardan ibarət olan bir yığın deyilmi?

Maddə dediyimiz hər şey kimi beynimiz də bir hissdən ibarətdir, yəni istisna olaraq qəbul edilə biləcək bir vəziyyəti yoxdur. Çünki nəticədə beyin dediyimiz şey də duyğu orqanlarımızla hiss etdiyimiz bir ət parçasıdır. O da çöldə mövcud olduğunu zənn etdiyimiz hər şey kimi bizim üçün bir xəyaldan ibarətdir.

Onda bütün bunları qəbul edən kimdir? Görən, eşidən, hiss edən, iyləyən, dad alan beyin deyilsə nədir?

Məhz bu nöqtədə qarşımıza çıxan həqiqət açıq-aşkardır: İnsan şüur sahibi, görə bilən, hiss edə bilən, düşünə bilən, mühakimə edə bilən bir varlıq olaraq maddəni meydana gətirən atomlardan, molekullardan çox kənar bir varlıqdır. İnsanı insan edən Allahın ona verdiyi “ruh” dur. Əks təqdirdə insanın şüurunu və digər bütün insani qabiliyyətlərini təxminən 1,5 kiloluq, üstəlik də bir xəyaldan ibarət olan bir ət parçasına aid etmək olduqca ağılsızlıq olar.

Hansı ki, yaratdığı hər şeyi gözəl biçimdə yaratmış, insanı ilk olaraq palçıqdan xəlq etmiş, sonra onun nəslini bir damla dəyərsiz sudan əmələ gətirmiş, sonra onu düzəldib müəyyən şəklə salmış və ona Öz ruhundan üfürmüş, sizə qulaqlar, gözlər və ürək vermişdir. Siz necə də az şükür edirsiniz! (Səcdə surəsi, 7–9)

BU MÖVZUNUN ƏHƏMİYYƏTİ

Bu hissədə izah etdiyimiz maddənin arxasındakı sirr mövzusunu doğru qavramaq olduqca əhəmiyyətlidir. Gördüyümüz bütün varlıqlar, dağlar, düzənliklər, çiçəklər, insanlar, dənizlər, bir sözlə, gördüyümüz hər şey, Allahın Quranda mövcud olduğunu, yoxdan var etdiyini bildirdiyi hər varlıq yaradılmışdır və mövcuddur. Ancaq, insanlar bu varlıqların əslini duyğu orqanları yolu ilə görə bilməz və ya hiss edə bilməz və yaxud da eşidə bilməz. Gördükləri və hiss etdikləri, bu varlıqların beyinlərindəki surətləridir. Bu elmi bir həqiqətdir və bu gün başda tibb fakültələri olmaqla bütün məktəblərdə öyrədilən elmi bir mövzudur. Məsələn, indi bu yazını oxuyan bir insan, bu yazının əslini görə bilməz, bu yazının əslinə toxuna bilməz. Bu yazının əslindən gələn işıq, insanın gözündəki bəzi hüceyrələr tərəfindən elektrik siqnalına çevrilir. Bu elektrik siqnalı, beynin arxasındakı görmə mərkəzinə gedərək, bu mərkəzi xəbərdar edir. Və insanın beyninin arxasında bu yazının görünüşü əmələ gəlir. Yəni siz hal-hazırda gözünüzlə, gözünüzün qabağındakı bir yazını oxumursunuz. Bu yazı sizin beyninizin arxasındakı görmə mərkəzində meydana gəlir. Sizin oxuduğunuz yazı beyninizin arxasındakı “surət yazı” dır. Bu yazının əslini isə Uca Allah görür.

Ancaq unudulmamalıdır ki, maddənin beynimizdə əmələ gələn bir xəyal olması onun “mövcud olmadığı” mənasını verməz. Bizə, insanın təmasda olduğu maddənin mahiyyəti haqqında məlumat verir ki, bu da maddənin çöldə mövcud olan əslilə heç bir insanın təmasda olmadığı həqiqətidir. Qaldı ki, çöldəki maddənin varlığını bizdən başqa görən

varlıqlar da vardır. Allahın mələkləri, katib olaraq seçdiyi elçiləri də bu dünyaya şahidlik edirlər:

Sağında və solunda iki mələk oturub onun əməllərini qeydə alır. Dediği elə bir söz yoxdur ki, onu yazmaq üçün yanında hazır durmuş gözətçi olmasın. (Qaf surəsi, 17–18)

Hər şeydən əhəmiyyətli, ən başda Allah hər şeyi görür. Bu dünyanı hər cür təfərrüatıyla Allah yaratmışdır və Allah hər halıyla görür. Quran ayələrində belə bildirilir:

...Allahdan qorxun və bilin ki, Allah sizin nə etdiklərinizi görür. (Bəqərə surəsi, 233)

De: “Mənimlə sizin aranızda Allahın şahid olması yetər. Həqiqətən, O, qullarından Xəbərçidir, nə etdiklərini Görəndir”. (İsra surəsi, 96)

Həmçinin unutmamaq lazımdır ki, Allah bütün hadisələri “Lövhi–Məhfuz” adlı kitabda qeydə almışdır. Biz görməsək də, bunların hamısı Lövhi–Məhfuzda mövcuddur. Hər şeyin, Allah Qatında, Lövhi–Məhfuz olaraq adlandırılan “Ana Kitab” da yazılı olduğu belə bildirilir:

Şübhəsiz ki, o, yanımızdakı Ana Kitabdır. O, ucadır, hikmətlə doludur. (Zuxruf surəsi, 4)

...Bizdə hər şeyi qoruyan bir Kitab (Lövhi–məhfuz) vardır. (Qaf surəsi, 4)

Göydə və yerdə elə bir gizli şey yoxdur ki, açıq–aydın Yazıda (Lövhi–məhfuzda) olmasın. (Nəml surəsi, 75)

QEYDLƏR

1. Bilim ve Teknik Dergisi, Mart 1985, səh.23
2. Jillyn Smith, *Sense and Senseabilities*, Willey Science Edition, səh.60–61
3. F.Press, R. Siever, *Earth*, New York: W.H.Freeman, 1986, səh.4
4. Ian M.Campbell, *Energy and Atmosphere*, London: Wiley, 1977, səh.1–2
5. Encyclopedia Britannica, 1994, 15th ed. Cild 18, səh.203
6. Michael Denton, *Nature's Destiny*, səh.55
7. Bilim ve Teknik Dergisi, Sayı: 366, səh.81
8. Bilim ve Teknik Dergisi, Oktyabr 1986, səh.6
9. Bilim Teknik Dergisi, Oktyabr 1986, səh.6–9
10. Franklyn Branley, *Color, From Rainbows to Lasers*, Thomas Y. Crowell Comp., New York, səh.23–28
11. Solomon, Berg, Martin, Villie, *Biology*, Saunders College Publishing, 1993, səh.192–193
12. Temel Britannica Ansiklopedisi, Cild 7, səh.16
13. <http://www.netxpress.com/~ppt/story.htm>
14. <http://www.netxpress.com/~ppt/story.htm>
15. Marco Ferrari, *Colors for Survival*, Barnes and Noble Books, New York, 1992, səh.110
16. David Attenborough, *The Life of Birds*, Princeton University Press, New Jersey, 1998, səh.263
17. Marco Ferrari, *Colors for Survival*, Barnes and Noble Books, New York, 1992, səh.41
18. Marco Ferrari, *Colors for Survival*, Barnes and Noble Books, New York, 1992, səh.52
19. Marco Ferrari, *Colors for Survival*, Barnes and Noble Books, New York, 1992, səh.20

20. Marco Ferrari, *Colors for Survival*, Barnes and Noble Books, New York, 1992, səh.26
21. Marco Ferrari, *Colors for Survival*, Barnes and Noble Books, New York, 1992, səh.71
22. Marco Ferrari, *Colors for Survival*, Barnes and Noble Books, New York, 1992, səh.76
23. Jill Bailey, *Mimicry and Camouflage*, BLA Publishing Ltd., England, 1988, səh.17
24. Marco Ferrari, *Colors for Survival*, Barnes and Noble Books, New York, 1992, səh.85
25. Marco Ferrari, *Colors for Survival*, Barnes and Noble Books, New York, 1992, səh.25
26. Marco Ferrari, *Colors for Survival*, Barnes and Noble Books, New York, 1992, səh.48–49
27. The Guinness Encyclopedia of Living World, 1992, səh.16
28. Marco Ferrari, *Colors for Survival*, Barnes and Noble Books, New York, 1992, səh.86–87
29. International Wildlife, Sentyabr–Oktaybr 1992, səh.34
30. Jill Bailey, *Mimicry and Camouflage*, BLA Publishing Ltd., England, 1988, səh.18
31. Dr.Harold Cogger&Dr. Richard Zweifel, *Enyc. of Reptiles&Amphibians*, 1998, səh.388
32. Marco Ferrari, *Colors for Survival*, Barnes and Noble Books, New York, 1992, səh.64
33. Dr.Harold Cogger&Dr. Richard Zweifel, *Enyc. of Reptiles&Amphibians*, 1998, səh.200
34. Marco Ferrari, *Colors for Survival*, Barnes and Noble Books, New York, 1992, səh.129
35. Marco Ferrari, *Colors for Survival*, Barnes and Noble Books, New York, 1992, səh.126
36. David Attenborough, *The Trials of Life*, Princeton University Press, New Jersey səh.235
37. David Attenborough, *The Life of Birds*, Princeton University Press, New Jersey, 1998, səh.193

38. David Attenborough, *The Life of Birds*, Princeton University Press, New Jersey, 1998, səh.158
39. David Attenborough, *The Life of Birds*, Princeton University Press, New Jersey, 1998, səh.158
40. Ranger Rick, May 1999
41. Karl Roessler, *Coral Kingdoms*, Harry N. Abrams, Inc., Publishers, 1986, səh.69
42. National Geographic, Oktyabr 1989, səh.518
43. National Geographic, Avqust 1997, səh.32
44. The Guinness Encyclopedia of Living World, 1992, səh.167
45. Marco Ferrari, *Colors for Survival*, Barnes and Noble Books, New York, 1992, səh.56
46. Marco Ferrari, *Colors for Survival*, Barnes and Noble Books, New York, 1992, səh.122
47. Marco Ferrari, *Colors for Survival*, Barnes and Noble Books, New York, 1992, səh.62
48. Karl Roessler, *Coral Kingdoms*, Harry N. Abrams, Inc., Publishers, 1986, səh.44
49. National Geographic, Dekabr 1996, səh.118–120
50. Karl Roessler, *Coral Kingdoms*, Harry N. Abrams, Inc., Publishers, 1986, səh.125
51. Temel Britannica Ansiklopedisi, Cild 7, səh.16
52. Franklyn Branley, *Color, From Rainbows to Lasers*, Thomas Y. Crowell Comp., New York, səh.37
53. Franklyn Branley, *Color, From Rainbows to Lasers*, Thomas Y. Crowell Comp., New York, səh.38
54. Francis Darwin, *Life and Letters*, Vol.II, səh. 275
55. Francis Darwin, *Life and Letters*, Vol.II, səh. 305
56. J. Hawkes, *Nine Tentalizing Mysteries of Nature*, New York Times Magazine, 1957, səh.33
57. Cemal Yıldırım, *Evrin Kuramı ve Bağnazlık*, Bilgi Yayınevi, Yanvar 1989, səh.108
58. Taşkın Tuna, *Uzayın Ötesi*, səh.194

59. Treaties Concerning the Principle of Human Knowledge”, 1710, *Works of George Berkeley*, vol.1, ed.A. Fraser, Oxford, 1871

60. Macit Gökberk, *Felsefe Tarihi*, səh.263

TƏKAMÜL YALANI

Darvinizm, yəni təkamül nəzəriyyəsi yaradılış həqiqətini inkar etmək məqsədilə irəli sürülmüş, ancaq uğursuzluqla nəticələnmiş elmdən kənar cəfəngiyatdan başqa bir şey deyil. Canlıların cansız maddələrdən təsadüfən əmələ gəldiyini iddia edən bu nəzəriyyə kainatda və canlılarda çox möcüzəvi nizam olduğunun elm tərəfindən sübut edilməsi ilə və təkamül prosesinin əsla baş vermədiyini göstərən 350 milyona yaxın fosilin tapılması ilə süqut etmişdir. Beləliklə, Allah'ın bütün kainatı və canlıları yaratdığı elm tərəfindən də sübut edilmişdir. Bu gün təkamül nəzəriyyəsini dirçəltmək üçün dünya səviyyəsində aparılan təbliğat sadəcə elmi həqiqətlərin təhrif olunmasına, tərəfli şərhinə, elm adı altında söylənilən yalan və saxtakarlıqlara əsaslanır.

Ancaq bu təbliğat həqiqəti gizlətmir. Təkamül nəzəriyyəsinin elm tarixində ən böyük xəta olması son 20-30 il ərzində elm dünyasında getdikcə daha ucadan dilə gətirilir. Xüsusilə 1980-ci illərdən sonra aparılan tədqiqatlar darvinist iddiaların tamamilə səhv olduğunu üzə çıxarmış və bu həqiqət bir çox elm adamı tərəfindən dilə gətirilmişdir. ABŞ-da biologiya, biokimya, paleontologiya kimi fərqli sahələrlə məşğul olan bir çox elm adamı darvinizmin əsassızlığını görür, canlıların mənşəyini artıq yaradılışla açıqlayırlar.

Təkamül nəzəriyyəsinin süqutundan və yaradılış dəlillərindən digər bir çox əsərimizdə bütün elmi təfərrüatları ilə bəhs etmişik və etməyə davam edirik. Ancaq əhəmiyyəti baxımından mövzudan burada da bəhs etməkdə fayda var.

Darvini məhv edən çətinliklər

Təkamül nəzəriyyəsi tarixi qədim yunanlara gedib çıxan bir təlim olmasına baxmayaraq, XIX əsrdə hərtərəfli şəkildə irəli sürüldü. Nəzəriyyəni elm dünyasının gündəminə gətirən ən mühüm irəliləyiş Çarlz Darvinin 1859-cu ildə nəşr edilən “Növlərin mənşəyi” adlı kitabı idi. Darvin bu kitabda dünyadakı müxtəlif canlı növlərini Allah'ın ayrı-ayrı yaratdığına qarşı çıxırdı. Darvinin fikrincə, bütün növlər orta qəddardan törəmiş və zaman ərzində kiçik dəyişikliklərlə müxtəlifləşmişdilər.

Darvinin nəzəriyyəsi heç bir konkret elmi tapıntıya əsaslanmırdı; özünün də qəbul etdiyi kimi, sadəcə bir məntiq yeritmə idi. Hətta Darvin kitabındakı “Nəzəriyyənin qarşısında duran çətinliklər” başlıqlı uzun bölmədə etiraf etdiyi kimi, nəzəriyyəyə bir çox mühüm suala cavab verə bilmirdi.

Darvin nəzəriyyəsinin qarşısındakı çətinliklərə inkişaf edən elmin üstün gələcəyinə, yeni elmi kəşflərin nəzəriyyəsinə gücləndirəcəyinə ümid edirdi. Bunu kitabında tez-tez bildirirdi. Ancaq inkişaf edən elm Darvinin ümidlərinin tam əksinə, nəzəriyyənin əsas iddialarını bir-bir əsassız qoydu.

Darvinizmin elm qarşısındakı məğlubiyyətini üç əsas başlıq altında təhlil etmək olar:

Nəzəriyyə həyatın yer üzündə ilk dəfə necə ortaya çıxdığını əsla açıqlaya bilmir.

Nəzəriyyənin irəli sürdüyü təkamül mexanizmlərinin, əslində, təkamül xarakterinə malik olduğunu göstərən heç bir elmi tapıntı yoxdur.

Fosillər təkamül nəzəriyyəsinin iddialarının tam əksini göstərir.

Bu bölmədə bu üç əsas başlığı əsaslı təhlil edəcəyik.

Keçilməz ilk pillə: həyatın mənşəyi

Təkamül nəzəriyyəsi bütün canlı növlərinin bundan təxminən 3.8 milyard il əvvəl dünyada fantastik şəkildə təsadüfən meydana gələn bircə canlı hüceyrədən törədiklərini iddia edir. Bircə hüceyrənin milyonlarla kompleks canlı növünü necə əmələ gətirməsi və əgər həqiqətən bu cür təkamül baş vermişsə, nə üçün izlərinin fosillərdə tapılmadığı nəzəriyyənin açıqlaya bilmədiyi suallardandır. Ancaq bütün bunlardan əvvəl iddia edilən təkamül prosesinin ilk pilləsi üzərində dayanmaq lazımdır. Həmin ilk hüceyrə necə ortaya çıxmışdır?

Təkamül nəzəriyyəsi cahilliklə yaradılışı inkar etdiyinə görə, həmin ilk hüceyrənin heç bir plan və nizam olmadan təbiət qanunları çərçivəsində təsadüfən meydana gəldiyini iddia edir. Yəni bu nəzəriyyəyə əsasən, cansız maddə kortəbii təsadüflər nəticəsində ortaya canlı hüceyrə çıxarmalıdır. Ancaq bu, məlum olan ən təməl biologiya qanunlarına zidd iddiadır.

Həyat həyatdan gəlir

Darvin kitabında həyatın mənşəyindən heç bəhs etməmişdi. Çünki onun dövründəki ibtidai elm anlayışı canlıların çox sadə quruluşa malik olduqlarını fərz edirdi. Orta əsrlərdən bəri “spontane generation” adlı nəzəriyyəyə əsasən, cansız maddələrin təsadüfən birləşərək canlı varlıq əmələ gətirməsinə inanırdılar. Bu dövrdə həşəratların yemək artıqlarından, siçanların da buğdadan əmələ gəlməsi geniş yayılmış düşüncə idi. Bunu sübut etmək üçün qərribə təcrübələr aparılmışdı. Çirkli əsginin üstünə bir az buğda qoyulmuş və bir müddət sonra bu qarışıqdan siçanların əmələ gəlməsini gözləmişdilər.

Ətin qurdlanması da həyatın cansız maddələrdən törədiyinə dəlil hesab edilirdi. Lakin daha sonra məlum olacaqdı ki, ətin üstündəki qurdlar öz-özlərindən əmələ gəlmirlər, milçəklərin gətirib qoyduğu gözlə görülməyən sürfələrdən çıxırdılar. Darvin “Növlərin mənşəyi” adlı kitabını yazdığı dövrdə isə bakteriyaların cansız maddədən əmələ gəlməsi inancı elm dünyasında geniş şəkildə qəbul edilirdi.

Lakin Darvinin kitabının nəşr edilməsindən beş il sonra məşhur fransız bioloq Lui Paster təkamülə əsas verən bu inancı qəti şəkildə təkzib etdi. Paster apardığı uzun elmi fəaliyyət və təcrübələrdə gəldiyi nəticəni belə şərh etmişdi:

“Cansız maddələrin həyatı əmələ gətirməsi iddiası artıq qəti şəkildə tarixə gömülmüşdür”. (*Sidney Fox, Klaus Dose, Molecular Evolution and The Origin of Life, New York: Marcel Dekker, 1977, səh. 2*)

Təkamül nəzəriyyəsinin tərəfdarları Pasterin kəşflərinə uzun müddət qarşı çıxdılar. Ancaq inkişaf edən elm canlı hüceyrəsinin mürəkkəb quruluşunu üzə çıxardıqca həyatın öz-özünə əmələ gəlməsi iddiasının əsassızlığı daha da açıq şəkil aldı.

XX əsrdəki nəticəsiz səylər

XX əsrdə həyatın mənşəyi mövzusunun tədqiq edən ilk təkamülçü məşhur rus biolog Aleksandr Oparin oldu. Oparin 1930-cu illərdə irəli sürdüyü bəzi tezislərlə canlı hüceyrəsinin təsadüfən meydana gələ biləcəyini sübut etməyə çalışdı. Ancaq bu fəaliyyətlər uğursuzluqla nəticələnəcək və Oparin bu etirafı etməli olacaqdı:

“Təəssüf ki, hüceyrənin mənşəyi təkamül nəzəriyyəsinin tamamilə əhatə edən ən qaranlıq nöqtədən ibarətdir”. (*Alexander I. Oparin, Origin of Life, (1936) New York, Dover Publications, 1953 (Reprint), səh. 196*)

Oparinin yolunu davam etdirən təkamülçülər həyatın mənşəyi problemini həll etmək üçün təcrübələr aparmağa çalışdılar. Bu təcrübələrin ən məşhuru amerikalı kimyaçı Stenli Miller tərəfindən 1953-cü ildə aparıldı. Miller ibtidai atmosferdə mövcud olduğunu iddia etdiyi qazları bir təcrübədə birləşdirdi və bu qarışıqca enerji verərək zülalları təşkil edən bir neçə üzvi molekul (amin turşusu) sintezlədi.

O illərdə təkamüllə bağlı mühüm mərhələ kimi tanılan bu təcrübənin əsassız olduğu və təcrübədə tətbiq edilən atmosferin yer şərtlərindən çox fərqli olduğu sonrakı illərdə üzə çıxacaqdı. (“*New Evidence on Evolution of Early Atmosphere and Life*”, *Bulletin of the American Meteorological Society, c. 63, Kasım 1982, səh. 1328-1330*)

Uzun sükutdan sonra Millerin özü də tətbiq etdiyi atmosfer mühitinin həqiqi olmadığını etiraf etdi. (*Stanley Miller, Molecular Evolution of Life: Current Status of the Prebiotic Synthesis of Small Molecules, 1986, səh. 7*)

Həyatın mənşəyi problemini açıqlamaq üçün XX əsr boyu göstərilən bütün təkamülçü səylər uğursuzluqla nəticələndi. San Diyeqo Skrips İnstitutundan məşhur geokimyaçı Cefri Bada təkamülçü “Earth” jurnalında 1998-ci ildə dərc edilən bir məqalədə bu həqiqəti belə qəbul edir:

“Bu gün XX əsri arxada qoyarkən hələ də XX əsrin başlanğıcındakı ən böyük həll edilməmiş problemlə qarşı-qarşıyıyıq: həyat yer üzündə necə başlayıb”. (*Jeffrey Bada, Earth, Şubat 1998, səh. 40*)

Həyatın kompleks quruluşu

Təkamülçülərin həyatın mənşəyi ilə bağlı bu qədər çıxılmaz vəziyyətə düşməsinin başlıca səbəbi ən sadə hesab etdikləri canlıların bu qədər mürəkkəb quruluşa malik olmasıdır. Canlı hüceyrəsi insanın hazırladığı bütün texnologiyadan daha mürəkkəbdir. Belə ki, bu gün

dünyanın ən qabaqcıl laboratoriyalarında belə cansız maddələr birləşdirilərək nəinki canlı hüceyrə, hətta hüceyrəyə aid bircə zülal da hasil etmək mümkün deyil.

Bir hüceyrənin meydana gəlməsi üçün lazımlı şərtlər əsla təsadüflərlə açıqlanmayacaq qədər çoxdur. Lakin bunu açıqlamağa heç ehtiyac yoxdur. Təkamülçülər hələ hüceyrə səviyyəsinə çatmadan çıxılmaz vəziyyətə düşürlər. Çünki hüceyrənin əsasını təşkil edən zülalların təsadüfən sintezlənmə ehtimalı riyazi cəhətdən sıfırdır.

Bunun ən əsas səbəbi budur ki, bir zülalın əmələ gəlməsi üçün başqa zülallar da olmalıdır. Bu səbəb bir zülalın təsadüfən əmələgəlmə ehtimalını tamamilə aradan qaldırır. Ona görə, təkcə bu fakt təkamülçülərin təsadüf iddiasını təkzib etmək üçün kifayətdir. Mövzunun əhəmiyyətini qısaca açıqlayaq:

- **Fermentlər olmasa, zülal sintezlənmə bilməz, fermentlər də zülaldır.**
- **Bircə zülalın sintezlənməsi üçün 100-ə yaxın hazır zülal olmalıdır. Ona görə, zülalların olması üçün zülallar lazımdır.**
- **Zülalları sintezləyən fermentləri DNT hazırlayır. DNT olmasa, zülal sintezlənmə bilməz. Ona görə, zülalların əmələ gəlməsi üçün DNT də lazımdır.**
- **Zülal sintezlənmə prosesində hüceyrədəki bütün orqanoidlərin mühüm funksiyaları var. Yəni zülalların əmələ gəlməsi üçün tam funksional hüceyrə bütün orqanoidləri ilə birlikdə mövcud olmalıdır.**

Hüceyrənin nüvəsində yerləşən, genetik məlumat daşıyan DNT molekulu isə informasiya bankıdır. İnsan DNT-sindəki informasiyanı kağıza köçürmək istəsək, hər biri 500 səhifədən ibarət 900 cildlik kitabxana ortaya çıxar.

Burada çox maraqlı dilemma da var: DNT ancaq bir sıra xüsusi zülalların (fermentlərin) köməyi ilə qoşalaşa bilər. Amma bu fermentlər də ancaq DNT-dəki informasiya əsasında sintezlənir. Bir-birlərindən asılı olduqlarına görə, DNT-nin qoşalaşması üçün ikisi də eyni anda mövcud olmalıdır. Bu isə həyatın öz-özünə meydana gəlməsi ssenarisini çıxılmaz vəziyyətə salır. San Diyeqo Kaliforniya Universitetindən məşhur təkamülçü prof. Lesli Orsel “Scientific American” jurnalının 1994-cü il oktyabr sayında bu həqiqəti belə etiraf edir:

“Olduqca kompleks quruluşa malik olan zülalların və nuklein turşularının (RNT və DNT) eyni yerdə və eyni zamanda təsadüfən əmələ gəlmələri həddindən artıq ehtimaldan kənardır. Ancaq bunların biri olmadan digərini əldə etmək də mümkün deyil. Ona görə, insan məcburən həyatın kimyəvi yollarla meydana gəlməsinin tamamilə qeyri-mümkün olduğu nəticəsinə gəlir”.
(Leslie E. Orgel, *The Origin of Life on Earth*, *Scientific American*, c. 271, Ekim 1994, səh. 78)

Şübhəsiz ki, əgər həyatın kortəbii təsadüflərlə öz-özünə meydana gəlməsi mümkün deyilsə, onda həyatın yaradıldığı qəbul edilməlidir. Bu həqiqət əsas məqsədi yaradılışı inkar etmək olan təkamül nəzəriyyəsini açıq-aydın əsassız edir.

Təkamülün xəyali mexanizmləri

Darvinin nəzəriyyəsini əsassız edən ikinci əsas cəhət nəzəriyyənin təkamül mexanizmləri kimi irəli sürdüyü iki anlayışın da, əslində, heç bir təkamül gücünə malik olmamasıdır.

Darvin irəli sürdüyü təkamül iddiasını tamamilə təbii seleksiya mexanizmi ilə əlaqələndirmişdi. Bu mexanizmə verdiyi əhəmiyyət kitabının adından da açıq şəkildə başa düşülür: “Növlərin mənşəyi, təbii seleksiya yolu ilə...”

Təbii seleksiya təbii seçmə deməkdir, təbiətdəki həyat uğrunda mübarizədə təbii şərtlərə uyğun və güclü canlıların həyatda qalacağı düşüncəsinə əsaslanır. Məsələn, yırtıcı heyvanlar tərəfindən təhlükəyə məruz qalan bir maral sürüsündə daha sürətlə qaçan marallar həyatda qalacaq. Beləliklə, maral sürüsü sürətlə qaçan və güclü fərdlərdən ibarət olacaq. Amma bu mexanizm maralların təkamül keçirməsinə səbəb olmaz, onları başqa bir canlı növünə, məsələn, atlara çevirməz.

Ona görə, təbii seçmə mexanizmi heç bir təkamül gücünə malik deyil. Darvin də bu həqiqəti anlamışdı və “Növlərin mənşəyi” adlı kitabında: **“Faydalı dəyişikliklər baş vermədikcə təbii seçmə heç bir şey edə bilməz”**, - demək məcburiyyətində qalmışdı. (*Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, səh. 184*)

Lamarkın təsiri

Bəs bu faydalı dəyişikliklər necə baş verə bilərdi? Darvin öz dövrünün ibtidai elm anlayışı çərçivəsində bu suala Lamarka əsaslanaraq cavab verməyə çalışmışdı. Darvindən əvvəl yaşamış fransız bioloq Lamarka görə, canlılar həyatları boyu keçirdikləri fiziki dəyişiklikləri sonrakı nəsllə ötürürlər, nəsildən-nəsllə toplanan bu xüsusiyyətlər nəticəsində yeni növlər meydana gəlir. Məsələn, Lamarkın fikrincə, zürafələr ceyranlardan törəyiblər, hündür ağacların yarpaqlarını yeməyə çalışarkən nəsildən-nəsllə boyunları uzanmışdır.

Darvin də buna bənzər misallar çəkmiş, məsələn, “Növlərin mənşəyi” kitabında qida tapmaq üçün suya girən bəzi ayıların tədricən balinalara çevrildiyini iddia etmişdi. (B. G. Ranganathan, *Origins?*, Pennsylvania: The Banner Of Truth Trust, 1988.)

Lakin Mendelin kəşf etdiyi və XX əsrdə inkişaf edən genetika elmi ilə qəti şəkildə sübut edilən genetika qanunları qazanılmış xüsusiyyətlərin sonrakı nəsillərə ötürülməsi əfsanəsinə məhv etdi. Beləliklə, təbii seçmə “təkbaşına” və tamamilə təsirsiz mexanizm olaraq qaldı.

Neodarvinizm və mutasiyalar

Darvinistlər isə bu vəziyyətə bir çıxış yolu tapmaq üçün 1930-cu illərin sonlarında müasir sintetik nəzəriyyəni və ya daha geniş yayılmış adı ilə neodarvinizmi ortaya atdılar. Neodarvinizm təbii seçmənin yanına faydalı dəyişiklik səbəbi kimi mutasiyaları, yəni canlıların genlərində radiasiya kimi xarici amillər və ya transkripsiya xətalari nəticəsində əmələ gələn pozulmaları əlavə etdi. Bu gün də elmi cəhətdən əsassız olduğunu bilmələrinə baxmayaraq, darvinistlər neodarvinist modeli müdafiə edirlər. Nəzəriyyə yer üzündəki milyonlarla canlı növünün, onların qulaq, göz, ağciyər, qanad kimi saysız-hesabsız mürəkkəb orqanlarının mutasiyalara, yəni genetik pozulmalara əsaslanan bir proses nəticəsində əmələ gəldiyini iddia

edir. Amma nəzəriyyəni çarəsiz qoyan bir açıq elmi həqiqət var: mutasiyalar canlıları təkmilləşdirmirlər, əksinə, hər zaman canlılara zərər verirlər.

Bunun səbəbi çox sadədir: DNT çox mürəkkəb quruluşa malikdir. Bu molekula olan hər hansı təsadüfi təsir ancaq zərər verir. Amerikalı genetik B.G. Ranqanatan bunu belə açıqlayır:

“Mutasiyalar kiçik, təsadüfi və zərərliyə gətirirlər. Çox nadir meydana gəlirlər və ən yaxşı halda təsirsizdirlər. Bu üç xüsusiyyət mutasiyaların təkamül xarakterli təsir meydana gətirməyəcəyini sübut edir. Yüksək dərəcədə xüsusiləşmiş orqanizmdə meydana gələn təsadüfi dəyişiklik ya təsirsiz, ya da zərərli olur. Bir qol saatında meydana gələn təsadüfi dəyişiklik qol saatını təkmilləşdirməz. Ona böyük ehtimalla zərər verir və ya ən yaxşı halda təsir etməz. Bir zəlzələ bir şəhəri daha yaxşı hala salmaz, onu məhv edər”. (*Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, səh. 179*)

Bu günə qədər heç bir faydalı, yəni genetik məlumatı təkmilləşdirən mutasiya müşahidə edilməyib. Bütün mutasiyaların zərərli olması aşkar edilib. Aydın olmuşdur ki, təkamül nəzəriyyəsinin təkamül mexanizmi kimi göstərdiyi mutasiyalar, əslində, canlıları sadəcə məhv edən, şikəst edən genetik hadisələrdir (insanlarda mutasiyanın ən çox rast gəlinən təsiri xərçəngdir). Əlbəttə, məhvedici mexanizm təkamül mexanizmi ola bilməz. Təbii seçmə isə Darvinin də qəbul etdiyi kimi, tək başına heç bir şey edə bilməz. Bu həqiqət bizə təbiətdə heç bir təkamül mexanizminin olmadığını göstərir. Təkamül mexanizmi olmadığına görə, təkamül deyilən xəyali proses də baş verməyib.

Fosillər: ara-keçid formalardan əsər-əlamət yoxdur

Təkamül nəzəriyyəsinin iddia etdiyi prosesin baş vermədiyinin ən açıq göstəricisi isə fosillərdir.

Təkamül nəzəriyyəsinə görə, bütün canlılar bir-birlərindən törəyiblər. Əvvəlcədən mövcud olan bir canlı növü zaman ərzində digərinə çevrilmiş və bütün növlər bu şəkildə əmələ gəlmişlər. Nəzəriyyəyə əsasən, bu çevrilmə yüz milyon illər davam edən uzun dövrü əhatə etmiş və mərhələ-mərhələ irəliləmişdir. Bu təqdirdə iddia edilən uzun çevrilmə prosesi zamanı saysız-hesabsız ara növlər əmələ gəlməli və yaşamalılardırlar.

Məsələn, keçmişdə balıq xüsusiyyətlərini daşımalarına baxmayaraq, bir tərəfdən də bəzi sürünən canlı xüsusiyyətlərini qazanmış yarı-balıq, yarı-sürünən canlılar yaşamalılardırlar və ya sürünən xüsusiyyətlərini daşıyan, bir tərəfdən də bəzi quş xüsusiyyətləri qazanmış sürünən quşlar ortaya çıxmalıdır. Bunlar bir keçid prosesində olduqları üçün şikəst, yarımçıq, qüsurlu canlılar olmalıdır. Təkamülçülər keçmişdə yaşadığına inandıqları bu nəzəri məxluqları “ara-keçid forması” adlandırırlar.

Əgər, həqiqətən, bu cür canlılar keçmişdə yaşayıbsa, onların sayı və növü milyonlarla, hətta milyardlarla olmalıdır və bu əcaib canlıların qalıqlarına mütləq fosil izlərində rast gəlinməlidir. Darvin “Növlərin mənşəyi”ndə bunu belə açıqlamışdır:

“Əgər nəzəriyyəyə doğru düşürsə, növləri bir-biri ilə əlaqələndirən saysız-hesabsız ara-keçid növləri keçmişdə mütləq yaşamalılardırlar... Onların yaşadığının dəlilləri də sadəcə fosil qalıqları arasında tapıla bilər”. (*Charles Darwin, The Origin of Species, səh. 172, 280*)

Ancaq bu sətirləri yazan Darvin ara-keçid formaların heç cür tapılmadığını bilir və bunun nəzəriyyəsi üçün böyük problem olduğunu görürdü. Ona görə, “Növlərin mənşəyi” kitabının “Nəzəriyyənin qarşısında duran çətinliklər” (Difficulties on Theory) adlı bölməsində belə yazmışdı:

“Əgər, həqiqətən, növlər digər növlərdən yavaş dəyişikliklərlə törəyibsə, nə üçün saysız-hesabsız ara-keçid formasına rast gəlmirik? Nə üçün bütün təbiət qarmaqarışlıq vəziyyətdə deyil, məhz yerli-yerindədir? Saysız-hesabsız ara-keçid forması olmalıdır, bəs nə üçün yer üzünün çoxsaylı təbəqələrində onları tapmırıq?... Nə üçün hər geoloji forma və hər təbəqə belə qalıqlarla dolu deyil?” (*Charles Darwin, The Origin of Species, səh. 172, 280*)

Darvinin puç olan ümidləri

Ancaq XIX əsrin ortasından indiyə qədər dünyanın hər tərəfində qızgın fosil araşdırmaları aparılmasına baxmayaraq, ara-keçid formalarına rast gəlinməmişdir. Aparılan qazıntı işlərində və tədqiqatlarda əldə edilən bütün tapıntılar təkamülçülərin gözlədiklərinin əksinə, canlıların yer üzündə birdən-birə, tam və qüsursuz formada ortaya çıxdıklarını göstərmişdir.

Məşhur ingilis paleontoloq Derek V. Eycer təkamülçü olmasına baxmayaraq, bu həqiqəti belə etiraf edir:

“Problemimiz budur: fosilləri hərtərəfli tədqiq etdikdə növlər və ya siniflər səviyyəsində belə daima eyni həqiqətlə qarşılaşırıq; mərhələli təkamüllə təkmilləşən deyil, birdən-birə yer üzündə əmələ gələn qruplar görürük”. (Derek A. Ager, “The Nature of the Fossil Record”, *Proceedings of the British Geological Association, c. 87, 1976, səh. 133*)

Yəni fosil qeydlərində bütün canlı növləri aralarında heç bir keçid forması olmadan, tam formada ani surətdə ortaya çıxırlar. Bu, Darvinin fikirlərinin tam əksidir. Habelə, bu, canlı növlərinin yaradıldıklarını göstərən çox güclü dəlildir. Çünki bir canlı növünün heç bir əcdadı olmadan, bir anda və qüsursuz şəkildə ortaya çıxmasının tək açıqlaması var: o növ yaradılmışdır. Bu həqiqət məşhur təkamülçü bioloq Duqlas Futuyma tərəfindən də qəbul edilir:

“Yaradılış və təkamül yaşayan canlıların mənşəyi haqqında iki yeganə açıqlamadır. Canlılar dünyada ya tamamilə mükəmməl və tam formada ortaya çıxmışlar, ya da belə olmamışdır. Əgər belə olmamışdırsa, bir dəyişiklik prosesi nəticəsində özlərindən əvvəl mövcud olan bəzi canlı növlərindən təkamül keçirərək meydana gəlməlidirlər. Amma əgər tam və mükəmməl formada ortaya çıxıblarsa, onda sonsuz güc sahibi olan bir ağıl tərəfindən yaradılmışlar”. (*Douglas J. Futuyma, Science on Trial, New York: Pantheon Books, 1983. Səh. 197*)

Fosillər isə canlıların yer üzündə tam və mükəmməl formada ortaya çıxdıklarını göstərir. Yəni “növlərin mənşəyi” Darvinin hesab etdiyinin əksinə, təkamül deyil, yaradılışdır.

İnsanın təkamülü nağlı

Təkamül nəzəriyyəsinin tərəfdarlarının ən çox gündəmə gətirdikləri məsələ insanın mənşəyidir. Bununla bağlı darvinist iddia bu gün yaşayan müasir insanın meymunabənzər məxluqlardan törədiyini zənn edir. 4-5 milyon il əvvəl başladığı fərz edilən bu prosesdə müasir insan ilə əcdadları arasında bəzi ara-keçid formaların yaşadığı iddia edilir. Əslində, tamamilə fantastik olan bu ssenaridə dörd əsas kateqoriya var:

Australopithecus

Homo habilis

Homo erectus

Homo sapiens

Təkamülçülər insanların ilk “meymunabənzər əcdadları”na “cənub meymunu” mənasını verən “australopithecus” adını veriblər. Bu canlılar, əslində, nəslə kəsilməmiş meymun növüdür. Lord Solli Zukerman və prof. Çarlz Oksnard kimi İngiltərə və ABŞ-dan iki məşhur anatomun *australopithecus* nümunələri üzərində apardığı hərtərəfli araşdırmalar bu canlıların sadəcə nəslə kəsilməmiş meymun növünə aid olduqlarını və insanlarla heç bir bənzərlik təşkil etmədiklərini göstərmişdir. (*Charles E. Oxnard, “The Place of Australopithecines in Human Evolution: Grounds for Doubt”, Nature, c. 258, səh. 389*)

Təkamülçülər insanın təkamülünün sonrakı mərhələsini də “homo”, yəni insan kimi təsnif edirlər. İddiaya əsasən, homo sırasındakı canlılar *australopithecus*lardan daha çox inkişaf ediblər. Təkamülçülər bu fərqli canlılara aid fosilləri ardıcıl düzərək fantastik təkamül sxemi qururlar. Bu sxem xəyalidir, çünki bu fərqli siniflərin arasında təkamül xarakterli əlaqə olması əsla sübut edilə bilməmişdir. Təkamül nəzəriyyəsinin XX əsrdəki ən mühüm tərəfdarlarından biri olan Ernst Mayr: “*Homo sapiensə uzanan zəncir halqası, əslində, itib*”, - deyərək bunu qəbul edir. (*J. Rennie, “Darwin’s Current Bulldog: Ernst Mayr”, Scientific American, Aralık 1992*)

Təkamülçülər “*ausrtalopithecus > homo habilis > homo erectus > homo sapiens*” ardıcılığını qurarkən bu növlərin hər birinin daha sonrakının əcdadı olmasını irəli sürürlər. Lakin paleoantropoloqların son kəşfləri *australopithecus*, *homo habilis* və *homo erectus*un dünyanın müxtəlif bölgələrində eyni dövrlərdə yaşadıklarını göstərir. (*Alan Walker, Science, c. 207, 1980, s. 1103; A. J. Kelso, Physical Antropology, 1. baskı, New York: J. B. Lipincott Co., 1970, s. 221; M. D. Leakey, Olduvai Gorge, c. 3, Cambridge: Cambridge University Press, 1971, səh. 272*)

Habelə, *homo erectus* sinfinə aid olan insanların bir qismi çox müasir dövrlərə qədər yaşayıblar, *homo sapiens neandertalensis* və *homo sapiens sapiens* (insan) ilə eyni mühitdə birlikdə mövcud olmuşlar. (*Time, noyabr 1996*)

Bu isə, əlbəttə, bu siniflərin bir-birilərinin əcdadı olduqları iddiasının əsassızlığını açıq şəkildə ortaya qoyur. Harvard Universitetinin paleontoloqlarından Stiven Cey Quld, təkamülçü olmasına baxmayaraq, darvinist nəzəriyyənin düşdüyü bu çıxılmaz vəziyyəti belə açıqlayır:

“Əgər bir-biri ilə paralel şəkildə yaşayan üç müxtəlif hominid (insanabənzər) sxemi varsa, onda bizim soy ağacımıza nə oldu? Aydın ki, bunların biri digərindən törəyə bilməz.

Habelə, biri digəri ilə müqayisə edildikdə təkamül xarakterli inkişaf meyli göstərmirlər”. (S. J. Gould, *Natural History*, c. 85, 1976, səh. 30)

Qısaca desək, KİV-də və ya dərslərdə verilən bir cür fantastik yarı-meymun yarı-insan canlıların rəsmləri ilə, yəni sırf təbliğat yolu ilə dirçəldilməyə çalışılan insanın təkamülü ssenarisi heç bir elmi əsası olmayan nağıldan ibarətdir. Bu mövzunu uzun illər tədqiq edən, xüsusilə *australopithecus* fosilləri üzərində 15 il araşdırma aparan İngiltərənin ən məşhur və hörmətli elm adamlarından biri olan Lord Solli Zukerman təkamülçü olmasına baxmayaraq, meymunabənzər canlılardan insana uzanan nəsil ağacı olmadığı nəticəsinə gəlmişdir.

Zukerman maraqlı elm şkalası da qurmuşdur. Elmi hesab etdiyi elm sahələrindən elmdən kənar qəbul etdiyi elm sahələrinə qədər şaxəli cədvəl çəkmişdir. Zukermanın bu cədvəlində ən elmi, yəni konkret faktlara əsaslanan elm sahələri kimya və fizikadır. Cədvəldə bunlardan sonra bioloji elmlər, daha sonra sosial fənlər gəlir. Şaxələnmənin ən kənar ucunda, yəni elmdən kənar hesab edilən hissədə isə Zukermanın fikrincə telepatiya, altıncı hiss kimi hissənin fəvqündə olan qavrama anlayışları və bir də insanın “təkamülü” yerləşir! Zukerman şaxələnmənin bu ucunu belə açıqlayır:

“Obyektiv reallıq sahəsindən çıxıb bioloji elm fərz edilən bu sahələrə, yəni hissənin fəvqündə olan qavramaya və insanın fosil tarixinin şərh edilməsinə daxil olduqda, təkamül nəzəriyyəsinə inanan bir şəxs üçün hər şeyin mümkün olduğunu görürük. Belə ki, nəzəriyyələrinə qəti şəkildə inanan bu şəxslərin ziddiyyətli bəzi rəyləri eyni anda qəbul etmələri belə mümkündür”. (Solly Zuckerman, *Beyond The Ivory Tower*, New York: Toplinger Publications, 1970, səh. 19)

İnsanın təkamülü nağılı da nəzəriyyələrinə kor-koranə inanan bir sıra insanların tapdıqları bəzi fosillər haqqında qabaqcadan rəy verərək şərh etmələrindən ibarətdir.

Darvin formulu!

İndiyə qədər təhlil etdiyimiz bütün dəlillərlə yanaşı, istəyirsinizsə, təkamülçülərin necə cəfəng inanca malik olduqlarına bir də uşaqların belə anlayacağı qədər açıq misalla baxaq.

Təkamül nəzəriyyəsi canlıların təsadüfən əmələ gəldiyini iddia edir. Ona görə, bu iddiaya əsasən, cansız və şüursuz atomlar birləşərək əvvəlcə hüceyrəni əmələ gətirmiş və sonra eyni atomlar birləşərək digər canlıları və insanı meydana gətirmişlər. İndi düşünək, canlıların əsasını təşkil edən karbon, fosfor, azot, kalium kimi elementləri birləşdirdikdə bir yığın əmələ gəlir. Bu atom yığını hansı prosesdən keçirilsə də, bircə canlı belə əmələ gətirməz. İstəyirsinizsə, bununla bağlı bir təcrübə keçirək və təkamülçülərin, əslində, müdafiə etdikləri, amma ucadan söyləyə bilmədikləri iddianı onların adından “Darvin formulu” adı ilə nəzərdən keçirək:

Təkamülçülər çoxlu sayda böyük çənin içində canlıların əsasını təşkil edən fosfor, azot, karbon, oksigen, dəmir, maqnezium kimi elementlərdən bol miqdarda qoysunlar. Hətta normal şərtlərdə mövcud olmayan, ancaq bu qarışıqın içində lazımlı bildikləri maddələri də bu çənlərə əlavə etsinlər. Qarışıqların içində istədikləri qədər amin turşusu, istədikləri qədər də zülal

doldursunlar. Bu qarışıqlara istədikləri nisbətdə temperatur və rütubət versinlər. Bunları istədikləri ən yaxşı texnoloji cihazlarla qarışdırırsınlar. Çənlərin başında nəzarətçi kimi dünyanın qabaqcıl elm adamlarını qoysunlar. Bu mütəxəssislər atadan oğula, nəsildən-nəslə ötürülərək növbə ilə milyardlarla, hətta trilyonlarla il fasiləsiz çənlərin başında gözləsinlər. Bir canlının əmələ gəlməsi üçün hansı şərtlərin mövcud olmasını lazım bilirlərsə, hamısını tətbiq etsinlər. Ancaq nə etsələr də, o çənlərdən əsla bir canlı çıxara bilməzlər. Zürafələri, aslanları, arıları, bülbülləri, tutuquşuları, atları, delfinləri, gülləri, səhləb çiçəklərini, zanbaqları, qərənfilləri, bananları, portağalları, almaları, xurmalari, pomidorları, qovunları, qarpızları, əncirləri, zeytunları, üzümləri, şaftalıları, tovuq quşlarını, qırqovulları, rəngarəng kəpənəkləri və bunlar kimi milyonlarla canlı növündən heç birini əmələ gətirə bilməzlər. Nəinki burada sadaladığımız bir neçə canlı, bunların bircə hüceyrəsini belə əldə edə bilməzlər.

Qısaca desək, **şüursuz atomlar birləşərək hüceyrəni əmələ gətirə bilməzlər.** Sonra yeni qərar verərək bir hüceyrəni iki yerə bölüb, sonra ardıcıl başqa qərarlar verib elektron mikroskopunu icad edən, sonra öz hüceyrə quruluşunu bu mikroskop altında tədqiq edən professorları əmələ gətirə bilməzlər. **Maddə ancaq Allah'ın üstün yaratması ilə həyat qazanır.** Bunun əksini iddia edən təkamül nəzəriyyəsi isə ağıla tamamilə zidd cəfəngiyatdır. Təkamülçülərin ortaya atdığı iddialar üzərində bir az düşünmək yuxarıdakı misalda göstərildiyi kimi, bu həqiqəti üzə çıxarar.

Göz və qulaqdakı texnologiya

Təkamül nəzəriyyəsinin qətiyyəni açıqlaya bilmədiyi digər məsələ isə göz və qulaqdakı üstün duyğu keyfiyyətidir.

Gözlə bağlı mövzuya keçməzdən əvvəl “Necə görürük?” sualına qısaca cavab verək. Bir cisimdən gələn şüalar gözdə tor qişaya tərsinə düşür. Bu şüalar buradakı hüceyrələr tərəfindən elektrik siqnallarına çevrilir və beyinin arxa hissəsindəki görmə mərkəzi adlanan kiçik nöqtəyə ötürülür. Bu elektrik siqnalları bir sıra ardıcıl proseslərdən sonra beyindəki bu mərkəzdə görüntü kimi şərh edilir. Bu məlumatdan sonra düşünək: beyin işığa qapalıdır. Yəni beyinin içi qapqaranlıqdır, işıq beyinin yerləşdiyi yerə girə bilməz. Görmə mərkəzi adlanan yer qapqaranlıq, işığın düşmədiyi, bəlkə, heç qarşılaşmadığınız qədər qaranlıq yerdir. Ancaq siz bu zülmət qaranlıqda işıqlı, aydın dünyanı izləyirsiniz.

Üstəlik, bu, o qədər aydın və keyfiyyətli görüntüdür ki, XXI əsrin texnologiyası belə hər cür imkanı olmasına baxmayaraq, bu aydın görüntünü əldə edə bilmir. Məsələn, hal-hazırda oxuduğunuz kitaba, kitabı tutan əllərinizə baxın, sonra başınızı qaldırın və ətrafınıza baxın. Hal-hazırda gördüyünüz aydın və keyfiyyətli görüntünü başqa bir yerdə görmüsünüzmü? Bu qədər aydın görüntünü sizə dünyanın qabaqcıl televizor şirkətlərinin istehsal etdiyi təkmilləşdirilmiş televizor ekranı belə verə bilməz. 100 ildən bəri minlərlə mühəndis bu aydın görüntünü əldə etmək üçün çalışır. Bunun üçün fabriklər, böyük müəssisələr qurulur, tədqiqatlar aparılır, planlar və dizaynlar edilir. Bir televizor ekranına baxın, bir də hal-hazırda əlinizdə tutduğunuz bu kitaba. Arada böyük aydınlıq və keyfiyyət fərqi olduğunu görəcəksiniz. Həm də televizorun ekranı sizə iki ölçülü görüntü göstərir, lakin siz üç ölçülü, dərin perspektivi olan görüntü izləyirsiniz.

Uzun illərdən bəri on minlərlə mühəndis üç ölçülü televizor icad etməyə, gözün görmə keyfiyyətini əldə etməyə çalışırlar. Bəli, üç ölçülü televizor kimi sistem istehsal edə bildilər, amma onu da eynəksiz üç ölçülü görmək mümkün deyil, həm də bu, süni üçölçülü görüntüdür. Arxa tərəf daha bulanıq, ön tərəf isə kağız dekorasiya kimi görünür. Heç bir zaman gözün gördüyü qədər aydın və keyfiyyətli görüntü əmələ gəlmir. Kamerada da, televizorda da mütləq görüntü itkisi olur.

Təkamülçülər bu keyfiyyətli və aydın görüntünü əmələ gətirən mexanizmin təsadüfən əmələ gəldiyini iddia edirlər. İndi birisi sizə otağınızda ki televizorun təsadüflər nəticəsində əmələ gəldiyini, atomların birləşib bu görüntünü əmələ gətirən aləti meydana gətirdiyini desə, nə düşünərsiniz? Minlərlə insanın birlikdə edə bilmədiyini şüursuz atomlar necə etsin?

Gözün gördüyündən daha bəsit görüntünü əmələ gətirən alət təsadüfən əmələ gəlmirsə, gözün və gözün gördüyü görüntünün də təsadüfən meydana gəlməyəcəyi çox açıqdır. Eyni vəziyyət qulağa da aiddir. Xarici qulaq ətrafdakı səsləri qulaq seyvanı vasitəsilə toplayıb daxili qulağa ötürür; daxili qulaq da bu titrəyişləri elektrik impulslarına çevirərək beyinə göndərir. Eynilə görmədə olduğu kimi, eşitmə prosesi də beyindəki eşitmə mərkəzində həyata keçir.

Göz üçün dediklərimiz qulağa da aiddir, yəni beyin işıq kimi səsə də qapalıdır, səs keçirmir. Ona görə, xarici aləm nə qədər səs-küylü olsa da, beyinin içi tamamilə səssizdir. Buna baxmayaraq, ən aydın səslər beyində eşidilir. Səs keçirməyən beyinizdə orkestr simfoniya dinləyir, ətraf mühitin bütün səs-küyünü eşidirsiniz. Ancaq həmin anda həssas bir cihazla beyinizin içindəki səs səviyyəsi ölçülsə, burada səssizliyin hakim olduğu məlum olacaqdır. Aydın görüntü əldə etmək ümidi ilə texnologiyadan necə istifadə edilirsə, səs üçün də eyni səylər on illərdən bəri davam etdirilir. Səsyazma cihazları, musiqi mərkəzləri, bir çox elektron alət, səs qəbul edən musiqi sistemləri bu fəaliyyətlərin nəticələrindən bəziləridir. Ancaq bütün texnologiyaya və bu sahədə minlərlə mühəndis və mütəxəssis işləməsinə baxmayaraq, qulağın əmələ gətirdiyi qədər aydın və keyfiyyətli səs əldə edilməmişdir. Ən böyük musiqi sistemi şirkətinin istehsal etdiyi ən keyfiyyətli musiqi mərkəzini düşünün. Səsi qeyd etdikdə mütləq səsin bir hissəsi itir, az da olsa təhrif olur və ya musiqi mərkəzini işə saldıqda hələ musiqi çalmazdan əvvəl mütləq bir cızıltı eşidirsiniz. Ancaq insan orqanizmindəki texnologiyanın məhsulu olan səslər olduqca aydın və qüsuruzdur. İnsan qulağı heç vaxt musiqi mərkəzində olduğu kimi cızıltılı və ya təhrif olunmuş şəkildə səs eşitməz; səs necədirsə, tam və aydın şəkildə onu eşidir. Bu, insan yaradıldığı gündən bəri belədir. İndiyə qədər insanın istehsal etdiyi heç bir görüntü və səs cihazı göz və qulaq qədər həssas və keyfiyyətli qəbuledici olmamışdır. Ancaq görmə və eşitmə hadisəsində bütün bunların fəvqündə duran çox böyük həqiqət də var.

Beyinin içində görən və eşidən şüur kimə aiddir?

Beyinin içində parlaq, rəngli dünyanı izləyən, simfoniya, quşların civiltilərini dinləyən, gülü qoxulayan kimdir?

İnsanın gözlərindən, qulaqlarından, burnundan gələn siqnallar elektrik impulsu kimi beyinə ötürülür. Biologiya, fiziologiya və ya biokimya kitablarında bu görüntünün beyində necə əmələ gəlməsinə dair bir çox şey oxuyursunuz. Ancaq bu mövzu haqqında ən mühüm həqiqətə heç bir yerdə rast gələ bilməzsiniz: beyində bu elektrik impulslarını görüntü, səs, qoxu və hiss kimi qavrayan kimdir? Beyinin içində gözə, qulağa, buruna ehtiyac hiss etmədən bütün bunları qavrayan bir şüur var. Bu şüur kimə aiddir?

Əlbəttə, bu şüur beyini təşkil edən sinirlər, yağ təbəqəsi və sinir hüceyrələrinə aid deyil. Elə buna görə, hər şeyin maddədən ibarət olduğunu zənn edən darvinist-materialistlər bu suallara heç cür cavab verə bilmirlər. Çünki bu şüur Allah'ın yaratdığı ruhdur. Ruhun görüntünü izləmək üçün gözə, səsi eşitmək üçün qulağa ehtiyacı yoxdur. Eyni zamanda, düşünmək üçün beyinə də ehtiyacı yoxdur.

Bu açıq və elmi həqiqəti oxuyan hər insan beyinin içindəki bir neçə sm³-lik, qapqaranlıq yerə bütün kainatı üçölçülü, rəngli, kölgəli və işıqlı şəkildə sıığışdıran uca Allah'ı düşünüb, Ondan qorxub Ona sığınmalıdır.

Materialist inanc

Bura qədər təhlil etdiklərimiz təkamül nəzəriyyəsinin elmi kəşflərə zidd iddia olduğunu göstərir. Nəzəriyyənin həyatın mənşəyi haqqındakı iddiası elmə ziddir, irəli sürdüyü təkamül mexanizmlərinin heç bir təkamül gücü yoxdur və fosillər nəzəriyyənin iddia etdiyi ara keçid formalarının yaşamadığını göstərir. Bu təqdirdə, əlbəttə, təkamül nəzəriyyəsi elmə zidd fərziyyə kimi bir kənara qoyulmalıdır. Belə ki, tarix boyu dünya mərkəzli kainat modeli kimi bir çox düşüncə tərzii elmin gündəmindən çıxarılmışdır. Ancaq təkamül nəzəriyyəsi təkidlə elmin gündəliyində saxlanılır. Hətta bəzi insanlar nəzəriyyənin tənqid edilməsini elmə təcavüz kimi göstərməyə çalışırlar. Axı niyə? Bunun səbəbi təkamül nəzəriyyəsinin bəzi kütlələr üçün əl çəkilməz doqmatik inanc olmasıdır. Bu kütlələr materialist fəlsəfəyə kor-koranə bağlıdırlar və darvinizmi də təbiət haqqında yeganə materialist açıqlama olduğu üçün mənimsəyiblər. Bəzən bunu açıq şəkildə etiraf edirlər. Harvard Universitetindən məşhur genetik və eyni zamanda, qabaqcıl təkamülçülərdən olan Riçard Levontin əvvəlcə materialist, sonra elm adamı olduğunu belə etiraf edir:

“Bizim materializmə bir inancımız var, bu “a priori” (əvvəlcədən qəbul edilmiş, doğru fərz edilmiş) inancdır. Bizi dünya haqqında materialist açıqlama verməyə məcbur edən şey elmi metodlar və qanunlar deyil. Əksinə, materializmə olan “a priori” bağlılığımız səbəbi ilə dünya haqqında materialist açıqlama verən tədqiqat metodları və anlayışlarını uydururuq. Materializm mütləq doğru olduğuna görə də İlahi açıqlamanın səhnəyə çıxmasına icazə verə bilmərik”. (Richard Lewontin, “The Demon-Haunted World”, *The New York Review of Books*, 9 Ocak, 1997, səh. 28)

Bu sözlər darvinizmin materialist fəlsəfəyə bağlılıq uğrunda davam etdirilən bir doqma olduğunun açıq ifadəsidir. Bu doqma maddədən başqa heç bir varlıq olmadığını qəbul edir. Bu səbəbdən də cansız, şüursuz maddənin həyatı əmələ gətirdiyinə inanır. Milyonlarla müxtəlif canlı növünün, məsələn, quşların, balıqların, zürafələrin, pələnglərin, həşəratların, ağacların, çiçəklərin, balinaların və insanların maddənin öz daxilindəki reaksiyalarla, yəni yağan yağışla,

çaxan şimşəklə, cansız maddədən əmələ gəldiyini qəbul edir. Əslində isə bu, həm ağıla, həm də elmə ziddir. Amma darvinistlər Allah'ın açıq-aşkar varlığını qəbul etməmək üçün bu ağıldan və elmdən kənar fikri cahilliklə müdafiə etməkdə davam edirlər.

Canlıların mənşəyinə materialist düşüncə ilə baxmayan insanlar isə bu açıq həqiqəti görəcəklər: bütün canlılar üstün güc, bilik və ağıla malik olan Yaradanın əsəridir. Yaradan bütün kainatı yoxdan var edən, ən qüsursuz şəkildə nizama salan və bütün canlıları yaradan Allah'dır.

Təkamül nəzəriyyəsi dünya tarixinin ən təsirli sehridir

Burada bunu da bildirmək lazımdır ki, heç bir ideologiyanın təsiri altında qalmadan, sadəcə aqlını və məntiqini işlədən hər insan elm və mədəniyyətdən uzaq xalqların xurafatlarını xatırladan təkamül nəzəriyyəsinə inanmağın qeyri-mümkün olduğunu asanlıqla anlayacaqdır.

Yuxarıda da bildirildiyi kimi, təkamül nəzəriyyəsinə inananlar böyük bir çənin içində bir çox atomu, molekulu, cansız maddəni dolduran və bunların qarışığından zaman ərzində düşünən, dərk edən, kəşflər edən professorların, universitet tələbələrinin, Eynşteyn, Habl kimi elm adamlarının, Frank Sinatra, Çarlton Heston kimi aktyorların, bununla yanaşı, ceyranların, limon ağaclarının, qərənfillərin çıxacağına inanırlar. Həm də bu cəfəng iddiaya inananlar elm adamları, professorlar, mədəniyyətli, təhsilli insanlardır. Bu səbəbdən, təkamül nəzəriyyəsi haqqında dünya tarixinin ən böyük və ən təsirli sehri ifadəsini işlətmək yerinə düşər. Çünki dünya tarixində insanların bu dərəcədə aqlını başından alan, ağıl və məntiqlə düşünmələrinə imkan verməyən, gözlərinin qarşısına sanki bir pərdə çəkib çox açıq olan həqiqətləri görmələrinə mane olan başqa inanc və ya iddia yoxdur. Bu, afrikalı bəzi qəbilələrin totemlərə, Səba xalqının Günəşə tapınmasından, hz. İbrahimin qövmünün düzəlttikləri bütlərə, hz. Musanın qövmünün qızıldan düzəlttikləri buzova tapınmalarından daha qorxulu və ağlasığmaz korluqdur. Əslində, bu vəziyyət Allah'ın Quranda işarə etdiyi ağılsızlıqdır. Allah bəzi insanların anlayışlarının bağlı olacağını və həqiqətləri görməkdən məhrum olacağını bir çox ayəsində bildirir. Bu ayələrdən bəziləri belədir:

Həqiqətən, kafirləri əzabla qorxutsan da, qorxutmasan da, onlar üçün birdir, iman gətirməzlər. Allah onların ürəyinə və qulağına möhür vurmuşdur. Gözlərində də pərdə vardır. Onları böyük bir əzab gözləyir! (Bəqərə surəsi, 6-7)

... Onların qəlbləri vardır, lakin onunla anlamazlar. Onların gözləri vardır, lakin onunla görməzlər. Onların qulaqları vardır, lakin onunla eşitməzlər. Onlar heyvan kimidirlər, bəlkə də, daha çox zəlalətdədirlər. Qafil olanlar da məhz onlardır! (Əraf surəsi, 179)

Allah "Hicr" surəsində də bu insanların möcüzələr görsələr də, inanmayacaq qədər sehrləndiklərini belə bildirir:

Əgər onlara göydən bir qapı açsaq və oradan durmadan yuxarı dırmaşsalar yenə də: "Gözümüz bağlanmış, biz sehrlənmişik", - deyərlər. (Hicr surəsi, 14-15)

Bu qədər geniş kütləyə bu sehrin təsir etməsi, insanların həqiqətlərdən bu qədər uzaq saxlanması və 150 ildən bəri bu sehrin pozulmaması isə sözlə ifadə edilməyəcək qədər heyrətli vəziyyətdir. Çünki bir və ya bir neçə insanın qeyri-mümkün ssenarilərə, cəfəng və məntiqsiz iddialara inanmalarını anlamaq olar. Ancaq dünyanın hər tərəfindəki insanların şüursuz və cansız atomların ani qərarla birləşib qeyri-adi mütəşəkkillik, nizam, ağıl və şüur nümayiş etdirərək qüsursuz sistemlə işləyən kainatı, həyat üçün uyğun hər cür xüsusiyyətə malik olan Yer planetini və saysız-hesabsız kompleks sistemdən ibarət canlıları meydana gətirdiyinə inanmasının sehdən başqa heç bir açıqlaması yoxdur.

Allah Quranda inkarçı fəlsəfənin tərəfdarı olan bəzi şəxslərin etdikləri sehlərlə insanlara təsir etdiklərini Hz. Musa ilə firon arasında baş verən bir hadisə ilə bizə bildirir. Hz. Musa firona haqq dini təbliğ etdikdə firon Hz. Musaya öz bilici sehrkarları ilə insanların topladığı bir yerdə qarşılaşmasını söyləyir. Hz. Musa sehrkarlarla qarşılaşdıqda əvvəlcə onların bacarıqlarını göstərməsini əmr edir. Bu hadisənin danışıldığı ayə belədir:

(Musa:) “Siz atın”, - dedi. Onlar (əsalarını yerə) atdıqda, adamların gözlərini bağlayıb (sehləyib) onları qorxutdular və böyük bir sehr göstərdilər. (Əraf surəsi, 116)

Göründüyü kimi, fironun sehrkarları Hz. Musa və ona inananlardan başqa insanların hamısını sehləyə bilmişdilər. Ancaq onların atdıqlarına qarşı Hz. Musanın ortaya qoyduğu dəlil onların bu sehrini, ayədəki ifadə ilə uydurduqlarını udmuş, yəni təsirsiz etmişdir:

Biz də Musaya: “Əsanı tulla!” - deyə vəhy etdik. Bir də (baxıb gördülər ki,) əsa onların uydurub düzəldikləri bütün şeyləri udur. Artıq haqq zahir, onların uydurub düzəldikləri yalanlar isə batil oldu. (Sehrbazlar) orada məğlub edildilər və xar olaraq geri döndülər. (Əraf surəsi, 117-119)

Ayələrdə də bildirildiyi kimi, əvvəllər insanlara sehləyərək təsir göstərən bu şəxslərin etdiklərinin saxtakarlıq olmasının başa düşülməsi ilə sözügedən şəxslər alçalmışlar. Dövrümüzdə də bir sehrin təsiri ilə elmilik adı altında olduqca cəfəng iddialara inanan və bunları müdafiə etmək üçün həyatlarını qurban verənlər əgər bu iddialardan əl çəkməsələr, həqiqətlər tam mənası ilə üzə çıxdıqda və sehr pozulduqda alçalacaqlar. Belə ki, təqribən 60 yaşına qədər təkamül müdafiə edən və ateist filosof olan, ancaq sonradan həqiqətləri görənlər Malkolm Maqerik təkamül nəzəriyyəsinin yaxın gələcəkdə düşəcəyi vəziyyəti belə açıqlayır:

“Mən özüm təkamül nəzəriyyəsinin xüsusilə tətbiq edildiyi sahələrdə gələcəyin tarix kitablarındakı ən böyük yumor hədəflərindən biri olacağına inandım. Gələcək nəsillər bu qədər çürük və qeyri-müəyyən hipotezin inanılmaz saflıqla qəbul edilməsini heyrətlə qarşılayacaqlar”. (Malcolm Muggeridge, *The End of Christendom, Grand Rapids: Eerdmans, 1980, səh. 43*)

Bu gələcək uzaq deyil, əksinə, çox yaxın gələcəkdə insanlar “təsadüf”lərin ilah olmasının mümkünsüzlüyünü anlayacaqlar və təkamül nəzəriyyəsi dünya tarixinin ən böyük yalanı və ən güclü sehri kimi tərifi ediləcəkdir. Bu güclü sehr böyük sürətlə dünyanın hər tərəfində insanlar üzərində təsirini itirməyə başlamışdır. Təkamül yalanının sirrinin öyrənən bir çox insan bu yalana necə aldandığını heyrət və təəccüblə qarşılayır.

...Sənin bizə öyrətdiklərimdən başqa bizdə heç bir bilik yoxdur!

Həqiqətən, Sən bilənsən, müdriksən!

(Bəqərə surəsi, 32)

Təbiətdə mövcud olan hər canlının sahib olduğu rənglər, naxışlar, xallar hətta xətlərin belə bir mənası vardır. Bəzən öz aralarında bir ünsiyyət vasitəsi, bəzən isə düşmənlərə qarşı bir xəbərdarlıq vasitəsi olaraq istifadə edilən rənglər canlılar üçün həyati əhəmiyyət daşıyır. Belə ki, o canlının sahib olduğu rəngin çalarının açıq və ya tünd olması, xətlərinin istiqaməti belə xüsusi olaraq seçilmişdir.

Diqqətlə baxan bir göz yalnız canlıların deyil, təbiətdəki hər şeyin tam olması lazım olduğu kimi, yerli yerində olduğunu dərhal görəcək. Üstəlik hər şeyin insanın xidmətinə verilmiş olduğunu, səmanın gömgöy, mənəvi rahatlıq verən rənginin, çiçəklərin rəngarəng görünüşlərinin, yamyaşıl ağacların, otların, gecələri zülmət qaranlıq içində Dünyanı işıqlandıran ayın, ulduzların və daha saymaqla qurtarmayacaq qədər çox gözəlliyin Allahın sənətinin təcəlliləri olduğunu başa düşəcək.

Allah bütün kainatı, onun içindəki canlı–cansız hər şeyi əskiksiz olaraq yaratmışdır. Hər şeyi nəzarəti altında saxlayan üstün güc sahibi Allahın şanı çox ucadır.